

Finansiell stabilitet och finansmarknadsfrågor

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen om verksamheten i Internationella valutafonden (IMF) 2016 och 2017 till handlingarna. Institutionen har en central roll i det finansiella skyddsnätet, och utskottet delar regeringens syn att det är viktigt att värna ett starkt IMF med tillräckliga resurser för att främja global finansiell stabilitet.

I betänkandet redogörs för aktuella bedömningar av den finansiella stabiliteten från ansvariga myndigheter. Utskottet anordnade också en öppen utfrågning om finansiell stabilitet och makrotillsyn den 23 januari 2018 med finansmarknadsministern och företrädare för Riksrevisionen, Riksbanken, Finansinspektionen och Riksgäldskontoret. Anteckningar från denna utfrågning ingår som en bilaga i betänkandet.

Vidare föreslår utskottet att riksdagen avslår samtliga här behandlade motionsyrkanden, främst med hänvisning till pågående arbete. Motionsyrkandena handlar bl.a. om makrotillsyn och frågor om hushållens skuldsättning, kontanthantering och betaltjänster, struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden, finansiell rådgivning, penningtvätt samt inkassoverksamhet.

I betänkandet finns 12 reservationer (M, SD, C, V och KD).

Behandlade förslag

Skrivelse 2017/18:52 Redovisning av verksamheten i Internationella valutafonden 2016 och 2017.

Ett åttiotal yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2017/18.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	6
Utskottets överväganden	7
Regeringens skrivelse om verksamheten i IMF 2016 och 2017	7
Ansvariga myndigheters bedömningar av finansiell stabilitet	16
Makrotillsyn och frågor om hushållens skuldsättning	22
Kontanthantering och betaltjänster	28
Struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden	33
Finansiell rådgivning och flyttavgifter för pensionsförsäkringar	41
Regelverket kring penningtvätt	44
Kreditupplysning och inkassoverksamhet	46
Reservationer	48
1. Makrotillsyn och frågor om hushållens skuldsättning, punkt 2 (M)	48
2. Makrotillsyn och frågor om hushållens skuldsättning, punkt 2 (SD)	49
3. Makrotillsyn och frågor om hushållens skuldsättning, punkt 2 (KD)	50
4. Kontanthantering och betaltjänster, punkt 3 (C)	51
5. Kontanthantering och betaltjänster, punkt 3 (V)	52
6. Kontanthantering och betaltjänster, punkt 3 (KD)	53
7. Struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden, punkt 4 (M)	55
8. Struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden, punkt 4 (SD)	56
9. Struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden, punkt 4 (C)	57
10. Struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden, punkt 4 (V)	58
11. Finansiell rådgivning och flyttavgifter för pensionsförsäkringar, punkt 5 (M)	60
12. Finansiell rådgivning och flyttavgifter för pensionsförsäkringar, punkt 5 (SD)	61
Särskilt yttrande	62
Finansiell rådgivning och flyttavgifter för pensionsförsäkringar, punkt 5 (V)	62
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	63
Skrivelsen	63
Motioner från allmänna motionstiden 2017/18	63
<i>Bilaga 2</i>	
Offentlig utfrågning om finansiell stabilitet och makrotillsyn den 23 januari 2018	72

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Regeringens skrivelse om verksamheten i IMF 2016 och 2017

Riksdagen lägger skrivelse 2017/18:52 till handlingarna.

2. Makrotillsyn och frågor om hushållens skuldsättning

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:77 av Sara-Lena Bjälkö och Jonas Millard (båda SD),

2017/18:488 av Olle Felten (SD),

2017/18:540 av Dennis Dioukarev (SD),

2017/18:542 av Dennis Dioukarev (SD),

2017/18:741 av Yilmaz Kerimo (S),

2017/18:1201 av Sotiris Delis (M),

2017/18:1746 av Olle Felten m.fl. (SD) yrkandena 1–4,

2017/18:2290 av Markus Wiechel (SD),

2017/18:2561 av Jan R Andersson (M),

2017/18:3570 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 36 och

2017/18:3652 av Caroline Szyber m.fl. (KD) yrkande 47.

Reservation 1 (M)

Reservation 2 (SD)

Reservation 3 (KD)

3. Kontanthantering och betaltjänster

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:59 av Lars-Axel Nordell och Larry Söder (båda KD),

2017/18:171 av Jeff Ahl (SD),

2017/18:668 av Suzanne Svensson och Peter Jeppsson (båda S),

2017/18:762 av Catharina Bråkenhielm (S),

2017/18:1018 av Lotta Finstorp (M),

2017/18:1090 av Monica Haider och ClasGöran Carlsson (båda S),

2017/18:1358 av Peter Persson och Erik Ezelius (båda S),

2017/18:1401 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M),

2017/18:1741 av Olle Felten och Mikael Eskilandersson (båda SD) yrkandena 1–4,

2017/18:1833 av Hannah Bergstedt m.fl. (S),

2017/18:1985 av Hans Rothenberg (M),

2017/18:2637 av Carina Ohlsson och Hillevi Larsson (båda S),

2017/18:2715 av Lars Mejern Larsson och Hans Hoff (båda S),

2017/18:2929 av Sten Bergheden (M),

2017/18:2941 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 11 och 12,

2017/18:2962 av Valter Mutt m.fl. (MP) yrkande 8,

2017/18:3114 av Saila Quicklund (M),

2017/18:3456 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 6 och 7,

2017/18:3741 av Penilla Gunther m.fl. (KD) yrkande 3 och
 2017/18:3855 av Eskil Erlandsson m.fl. (C) yrkande 15.

Reservation 4 (C)

Reservation 5 (V)

Reservation 6 (KD)

4. Struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:92 av Mikael Eskilandersson och Jonas Millard (båda SD),
 2017/18:359 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvisst (båda SD),
 2017/18:597 av Peter Jeppsson och Suzanne Svensson (båda S),
 2017/18:1148 av Momodou Jallow m.fl. (V) yrkande 1,
 2017/18:1180 av Jesper Skalberg Karlsson (M),
 2017/18:1238 av Sotiris Delis (M),
 2017/18:1399 av Jasenko Omanovic och Eva Sonidsson (båda S),
 2017/18:1711 av Jan Lindholm (MP),
 2017/18:2363 av Boriana Åberg (M),
 2017/18:2869 av Ola Johansson och Rickard Nordin (båda C) yrkande 4,
 2017/18:2941 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 10,
 2017/18:2962 av Valter Mutt m.fl. (MP) yrkandena 1, 2, 6 och 7,
 2017/18:3264 av Erik Bengtzboe och Ida Drougge (båda M),
 2017/18:3405 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 3,
 2017/18:3456 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 1–5,
 2017/18:3499 av Per Åsling och Anders Åkesson (båda C) yrkandena 1 och 2,
 2017/18:3503 av Per Åsling och Peter Helander (båda C),
 2017/18:3671 av Sven-Olof Sällström (SD) yrkandena 1 och 2,
 2017/18:3728 av Per Åsling och Helena Lindahl (båda C) och
 2017/18:3756 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkande 2.

Reservation 7 (M)

Reservation 8 (SD)

Reservation 9 (C)

Reservation 10 (V)

5. Finansiell rådgivning och flyttavgifter för pensionsförsäkringar

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:71 av Markus Wiechel (SD),
 2017/18:547 av Dennis Dioukarev (SD) yrkandena 1 och 2 samt
 2017/18:3213 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) yrkande 20.

Reservation 11 (M)

Reservation 12 (SD)

6. Regelverket kring penningtvätt

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:2312 av Anders Hansson (M) och

2017/18:2716 av Hans Hoff (S).

7. Kreditupplysning och inkassoverksamhet

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:1564 av Johnny Skalin (SD),

2017/18:2540 av Lars-Axel Nordell (KD) yrkande 2 och

2017/18:3203 av Mats Green m.fl. (M).

Stockholm den 13 mars 2018

På finansutskottets vägnar

Fredrik Olovsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Olovsson (S), Elisabeth Svantesson (M), Ingela Nylund Watz (S), Oscar Sjöstedt (SD), Jörgen Andersson (M), Niklas Wykman (M), Marie Granlund (S), Dennis Dioukarev (SD), Mats Persson (L), Jakob Forssmed (KD), Niklas Karlsson (S), Björn Wiechel (S), Anette Åkesson (M), Peter Helander (C), Rasmus Ling (MP), Mathias Tegnér (S) och Karin Rågsjö (V).

Redogörelse för ärendet

Inledningsvis behandlas regeringens skrivelse om verksamheten i Internationella valutafonden (IMF) 2016 och 2017 (skr. 2017/18:52). Skrivelsen, som bl.a. handlar om institutionens arbete med monetär och finansiell stabilitet, har tagits fram av regeringen som svar på ett tillkännagivande från riksdagen under förra riksmötet. Inga motioner har lämnats med anledning av skrivelsen.

Därefter följer ett avsnitt som redogör för ansvariga myndigheters bedömningar av den finansiella stabiliteten.

De följande avsnitten i betänkandet behandlar tematiskt ett åttiotal motionsyrkanden om finansiell stabilitet och finansmarknadsfrågor från allmänna motionstiden 2017/18. Motionerna handlar om makrotillsyn och frågor om hushållens skuldsättning, kontanthantering och betaltjänster, struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden, finansiell rådgivning och flyttavgifter för pensionsförsäkringar, penningtvätt samt kreditupplysning och inkassoverksamhet. En förteckning över behandlade förslag finns i bilaga 1.

Den 23 januari 2018 anordnade finansutskottet en öppen utfrågning om finansiell stabilitet och makrotillsyn. I utfrågningen medverkade finansmarknadsminister Per Bolund, Finansinspektionens generaldirektör Erik Thedéen, riksgäldsdirektör Hans Lindblad, riksbankschef Stefan Ingves och riksrevisor Ingvar Mattson. Anteckningar från utfrågningen finns i bilaga 2 i betänkandet. Utfrågningen publiceras även som en fristående publikation i rapportserien Rapporter från riksdagen (2017/18:RFR8).

Utskottets överväganden

Regeringens skrivelse om verksamheten i IMF 2016 och 2017

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna. Utskottet välkomnar att regeringen i enlighet med riksdagens tillkännagivande lämnat en skrivelse om verksamheten i Internationella valutafonden (IMF). Det är angeläget att riksdagen får regelbunden och adekvat information om utvecklingen och verksamheten i de internationella finansiella institutioner där Sverige är medlem. De gäller inte minst IMF:s och övriga institutioners arbete med frågor som rör finansiell stabilitet. Utskottet anser att det framstår som en rimlig ordning att regeringen presenterar en renodlad IMF-skrivelse vartannat år och en mer omfattande skrivelse som inkluderar både IMF och andra institutioner vartannat år.

Skrivelsen

Riksdagen har i ett tillkännagivande anfört att regeringen, i en särskild skrivelse, ska redovisa arbetet med frågor som rör finansiell och monetär stabilitet inom Internationella valutafonden (IMF) och andra internationella finansiella institutioner (bet. 2016/17:FiU22 punkt 1, rskr. 2016/17:186). Regeringen avser att i en skrivelse vartannat år redogöra för arbetet inom IMF (med start 2018) och vartannat år redogöra för arbetet inom såväl IMF som andra internationella finansiella institutioner (med start 2019). Regeringen anser därmed att tillkännagivandet är slutbehandlat.

Skrivelsen är uppdelad i områden som är valda med utgångspunkt i regeringens prioriteringar för det internationella ekonomiska samarbetet, det internationella arbetet med finansiell och monetär stabilitet samt de frågor som har präglat IMF:s verksamhet under redovisningsperioden.

Ekonomisk och finansiell utveckling

År 2016 uppgick den globala tillväxten till 3,2 procent, vilket var den lägsta sedan den globala finanskrisen. Från mitten av 2016 stärktes dock världsekonomin, både i höginkomstländer och i tillväxtekonomier. Enligt IMF väntas den globala tillväxten stiga till 3,6 procent 2017 och till 3,7 procent 2018, vilket är en upprevidering i förhållande till prognoserna från april 2017. Detta förklaras bl.a. av ökade investeringar, ökad världshandel och industriproduktion och starkt förtroende på de finansiella marknaderna. IMF framhåller att den nuvarande positiva konjunkturen i världsekonomin, efter

flera år med svag tillväxt, skapar en möjlighet att genomföra viktiga reformer för att åstadkomma en mer hållbar tillväxt på sikt.

IMF:s initiativ för finansiell och monetär stabilitet

Sedan våren 2016 har det pågått omfattande diskussioner i IMF om det globala finansiella skyddsnätet och hur detta kan förstärkas. Diskussionerna har utgått från erfarenheterna av den globala finanskrisen, som bröt ut 2008. Diskussionerna har bl.a. berört IMF:s resursbehov, utlåningsfaciliteter och dess förhållande till de regionala finansieringsarrangemangen. En av de viktigaste slutsatserna från diskussionen är att det globala finansiella skyddsnätet har ökat betydligt i omfattning de senaste åren. Samtidigt har skyddsnätet blivit mer fragmenterat, och stora delar av nätet täcker enbart vissa länder. Framför allt bedöms skyddsnätet vara svagt i vissa tillväxtländer. Många länder förlitar sig dessutom på stora valutareserver som försäkring i händelse av ekonomisk och finansiell kris. Valutareserver utgör ett relativt kostsamt skydd eftersom riskerna och kostnaderna inte delas mellan länder. IMF anser att dess nuvarande resurser bör ses som ett minimum.

Förslag om nya faciliteter och om hur IMF:s roll i det globala finansiella skyddsnätet kan stärkas har diskuterats. Ett övergripande syfte med de nya faciliteterna är att de ska komplettera IMF:s traditionella krisutlåning och förebygga kriser. I juli 2017 godkändes ett nytt program för bilateral policyrådgivning av IMF:s styrelse. Programmet kan liknas vid ett IMF-program utan finansiering. Faciliteten är tillgänglig för alla medlemsländer och syftar till att dels signalera ett lands åtagande om att genomföra reformer, dels möjliggöra finansiering från offentliga och privata långgivarare. Faciliteten innebär också en närmare dialog mellan IMF och programlandet genom att översynerna av landets ekonomiska politik, regelverk och ekonomiska utveckling blir tätare än vid institutionens reguljära övervakning genom s.k. artikel IV-konsultationer.

Mot bakgrund av de regionala finansieringsarrangemangens ökade betydelse i det globala finansiella skyddsnätet godkände IMF:s styrelse i juni 2017 ett antal principer för hur samarbetet med och koordineringen av dessa arrangemang ska utformas. Principerna syftar både till att stärka samarbetet och att göra det mer enhetligt, med beaktande av de betydande olikheter som finns bland olika regionala finansieringsarrangemang.

För att bättre förebygga finansiella kriser har IMF under redovisningsperioden även stärkt sin analys och övervakning av den finansiella sektorn, bl.a. genom att bättre integrera den finansiella sektorn och realekonomin i övervakningen.

IMF har vidare sett över sitt policyramverk för hantering av internationella kapitalflöden. Slutsatsen av översynen är att ramverket har fungerat väl, men att institutionen ytterligare ska analysera vilken roll makrotillsynen bör ha i hanteringen av volatila kapitalflöden och för de finansiella risker som flödena

kan ge upphov till. Dessa lärdomar ska sedan integreras i institutionens övervakning, inklusive dess policyrekommendationer.

Regeringens prioriteringar: Regeringen anser att det för en liten öppen ekonomi som Sverige är viktigt att det globala finansiella skyddsnätet är förutsägbart, heltäckande och tillhandahåller skydd på likvärdiga villkor och i likvärdig omfattning. Med hänsyn till IMF:s mandat och dess globala medlemskap har institutionen en central roll i det finansiella skyddsnätet. Vid en förstärkning av skyddsnätet bör därför institutionen även fortsättningsvis ha en central roll. Det är enligt regeringen också viktigt att värna ett starkt IMF, eftersom Sverige och flera länder i vårt närområde inte omfattas av Europeiska stabilitetsmekanismen (ESM), utan endast av EU:s mindre facilitet, betalningsbalansstödet. För att främja global finansiell stabilitet är det enligt regeringen viktigt att IMF:s utlåningsfaciliteter svarar mot medlemsländernas förändrade behov och att institutionen även fortsättningsvis har tillräckliga resurser för att bedriva denna verksamhet.

IMF:s övervakning av den globala ekonomin

IMF övervakar och utvärderar medlemsländernas ekonomiska och finansiella utveckling och deras ekonomiska politik för att upprätthålla finansiell och monetär stabilitet samt förebygga kriser i det internationella finansiella och monetära systemet. Institutionen övervakar även ekonomisk och finansiell utveckling samt ekonomisk politik på regional och global nivå.

Den ökade ekonomiska och finansiella integrationen har ökat riskerna för spridning av finansiella och ekonomiska störningar mellan länder. År 2016 och 2017 har IMF därför arbetat för att förbättra övervakningen av globala och regionala trender, bl.a. genom att stärka kompetensen hos personalen. Kompetensförstärkningen gäller särskilt rådgivning i samband med artikel IV-konsultationer om frågor som är kritiska för makroekonomisk stabilitet. Initiativ har även tagits för att öka institutionens förståelse för kopplingen mellan den finansiella sektorn och realekonomin och för att bättre integrera denna förståelse i artikel IV-konsultationerna.

Bland de huvudrisker som IMF har identifierat under de senaste åren kan nämnas Kinas skulduppbyggnad, USA:s penningpolitiska åtstramning, ökad protektionism, brexit, den europeiska banksektorns strukturproblem och sårbarheter i tillväxtekonomier. Enligt IMF medför stimulanserna i Kinas ekonomi en högre tillväxt, men de ökar samtidigt skuldnivån, vilket medför risker för den finansiella stabiliteten. En kraftig inbromsning i den kinesiska ekonomin kan få stora negativa effekter på världsekonomin. Vidare kan en snabbare penningpolitisk åtstramning än väntat i USA leda till stigande räntor för lån med långa löptider och stramare finansiella förutsättningar i omvärlden. Det kan i sin tur leda till fallande tillgångspriser och kapitalutflöden från tillväxtekonomier. Det finns även en stor politisk osäkerhet kopplad till brexit. Protektionistiska strömningar kan skapa hinder för handel och påverka den ekonomiska utvecklingen negativt. Det finns också strukturproblem som

behöver åtgärdas i den europeiska banksektorn. Låg lönsamhet och en hög andel dåliga lån kommer sannolikt att vara ett problem även framöver. Samtidigt gynnar den starka konjunkturen bankerna, som har kunnat stärka sina balansräkningar något.

Andra faktorer som IMF har identifierat som risker för den globala tillväxten och den finansiella stabiliteten är en omfattande finansiell avreglering och en varaktigt låg inflation. För att säkerställa en hållbar tillväxt i höginkomstländer anser institutionen att det krävs att länderna genomför strukturella reformer, fortsätter att anpassa sin penningpolitik och för en försiktig finanspolitik.

Regeringens prioriteringar: Regeringen anser att IMF har en mycket viktig roll i att analysera utvecklingen och göra prognoser för den internationella ekonomin, föreslå åtgärder för att stärka ekonomin i enskilda länder och globalt, förmedla forskning och kunskap samt utgöra ett forum för diskussion om en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling. Vidare anser regeringen att IMF fyller en viktig funktion genom att institutionen, med en hög grad av integritet och oberoende, utvärderar och lämnar rekommendationer om enskilda länder och den globala ekonomin. Nästan alla världens länder är representerade i institutionen, och dess styrelse utgör därför ett lämpligt forum för att utvärdera och diskutera länders ekonomiska politik. Det är viktigt för regeringen att IMF ständigt anpassar sin roll och sin expertis till förändringar och utmaningar i världsekonomin.

IMF:s bedömning av Sveriges ekonomi

IMF genomför årligen en översyn av den svenska ekonomin genom en artikel IV-konsultation. I rapporten från november 2017 lyfter IMF bl.a. fram de strukturella problemen på bostadsmarknaden, behovet av ytterligare makrotillsynsåtgärder och risken för att inflationen inte långsiktigt når målet på 2 procent, som huvudsakliga ekonomiska utmaningar för Sverige. IMF noterar det ökande byggandet av bostäder i Sverige, men anser att bostadsmarknaden har stora strukturella problem.

För att komma till rätta med problemen på bostadsmarknaden anser IMF att flera åtgärder är nödvändiga. De höga byggkostnaderna behöver sänkas genom förenklade byggprocesser och förbättrad konkurrens i byggsektorn. Det stöd till bostadsbyggande som regeringen har infört bör utökas. En förbättrad regional infrastruktur kan också avlasta de stora städernas bostadsmarknader. IMF anser vidare att bruksvärdessystemet bör fasas ut för att förbättra matchningen av utbud och efterfrågan på bostäder. Institutionen förordar även högre skatt på privatägda fastigheter, förändrad kapitalvinstbeskattning och minskade ränteavdrag. Dessa åtgärder skulle enligt institutionen bidra till att effektivisera bostadsmarknaden och dämpa den höga efterfrågan på köpta bostäder och därmed också den privata skuldsättningen.

Hushållens sårbarhet ökar när de privata skulderna fortsätter att växa. Enligt institutionen kan ett förstärkt amorteringskrav bidra till att begränsa de makroekonomiska risker som följer av att hushållen tar allt större lån i förhållande till sina inkomster. IMF anser också att ytterligare åtgärder bör övervägas om det bedöms nödvändigt, t.ex. ett tak för respektive hushålls skuld i förhållande till dess inkomst.

Det krävs enligt institutionen tydligare tecken på en inflationsökning innan Riksbanken kan lätta på de penningpolitiska stimulanserna.

I rapporten lyfter också IMF fram områden där det skett en positiv utveckling i Sverige. Tillväxten är stark och institutionen förutser en minskad arbetslöshet. IMF anser att det finns flera lovande nya initiativ från bl.a. arbetsmarknadens parter för att komma till rätta med den höga arbetslösheten i gruppen utrikesfödda. De offentliga finanserna visar överskott och den finanspolitiska inriktningen är sund, med en svagt expansiv budget för 2018. Budgetens inriktning stärker enligt IMF klimat- och miljöarbetet, minskar ojämlikheterna och främjar integrationen av nyanlända på arbetsmarknaden.

Regeringens kommentar: Regeringen delar IMF:s bedömning att det finns utmaningar för den svenska ekonomin, men delar inte fullt ut IMF:s uppfattning om vilka åtgärder som behöver vidtas, exempelvis när det gäller hyressättning och fastighetsbeskattning. För att stimulera utbudet av bostäder krävs enligt regeringen reformer för att skapa bättre förutsättningar för en ökad nybyggnation och för att främja en större rörlighet på bostadsmarknaden. Regeringen har redan vidtagit flera åtgärder i syfte att stimulera utbudet av bostäder. Åtgärder har även vidtagits för att dämpa riskerna med de ökande privata skulderna.

IMF:s utlåning

Under budgetåret 2017 godkändes elva reformprogram inom ramen för den ordinarie utlåningen, till ett totalt belopp om 18,6 miljarder SDR¹. Totalt uppgick IMF:s utestående ordinarie utlåning till 48,3 miljarder SDR i juni 2017. Flera länder som fick stöd från IMF i början av den globala finanskrisen återbetalar nu sina lån, vilket bidrar till en minskning av utestående lån. De biståndssubventionerade lånen (till fattigare länder) låg samtidigt på totalt 6,3 miljarder SDR i juni 2017. IMF:s totala utestående utlåning ligger fortfarande på en högre nivå än före den globala finanskrisen, trots en viss global ekonomisk återhämtning. Mot bakgrund av det fortsatt osäkra världsekonomiska läget, och det stora finansieringsbehovet i låg- och medelinkomstländerna, är det svårt att bedöma behovet av finansiering under de närmaste åren.

Regeringens prioritering: Regeringen framhåller att utlåningen är en viktig del i IMF:s arbete att verka för finansiell och monetär stabilitet. Institutionens utlåning bör enligt regeringen återspegla dess uppdrag och

¹ SDR står för Special Drawing Rights och är IMF:s valuta. Den 2 januari 2018 motsvarade 1 SDR 11,64 svenska kronor enligt Riksbanken.

kompetensfördelar. Det innebär att IMF bör fokusera på de områden där institutionen har sin grundkompetens, samtidigt som utlåningen bör anpassas efter behoven i världsekonomin. Att utlåningen nu minskar något är rimligt mot bakgrund av att behovet av finansiellt stöd i världsekonomin har avtagit efter den globala finansiella krisen.

IMF:s resurssituation

För att IMF ska kunna fullgöra sitt uppdrag och bl.a. verka för finansiell och monetär stabilitet behöver institutionen ha tillräckliga resurser. Institutionen har påbörjat ett mer omfattande arbete med att se över kvotresurserna inom ramen för den femtonde kvotöversynen, som ska slutföras till oktober 2019. En viktig fråga i översynen blir att fastställa hur stor utlåningskapacitet IMF bör ha framöver.

IMF:s nuvarande resurser uppgår totalt till 978 miljarder SDR, varav något mindre än hälften består av permanenta resurser, s.k. kvoter. Resterande del består av temporära resurser i form av NAB (New Arrangement to Borrow) och bilaterala lån. De temporära resurserna kan inte garanteras på lång sikt.

IMF bedömer att de nuvarande resurserna är tillräckliga för de kommande två till tre åren, tack vare förlängningen av de temporärt lånade resurserna under denna tidsperiod.

Regeringens bedömning: Regeringen anser att IMF ska ha tillräckliga resurser för att även i ekonomiskt och finansiellt turbulenta perioder kunna främja finansiell och monetär stabilitet och positiv ekonomisk utveckling i medlemsländerna. Detta är viktigt för att skapa förtroende på de internationella finansmarknaderna och för att IMF ska kunna hantera krissituationer. Av legitimitetsskäl och för att säkerställa förutsägbarheten är det också viktigt att kvoterna, som är kopplade till medlemsländernas rösträtt, utgör den största delen av IMF:s utlåningskapacitet.

Inflytandefrågor och styrningsfrågor

I slutet av 2015, efter flera år av politisk låsning, godkände USA:s kongress 2010 års beslut i IMF om en ökning av kvotresurserna. Det innebar att beslutet kunde träda i kraft i januari 2016. Eftersom kvoterna i stor utsträckning avgör medlemsländernas röststyrka påverkade ikraftträdandet även medlemmarnas inflytande i IMF. Exempelvis ökade låg- och medelinkomstländernas röststyrka med nära 3 procentenheter, och Kinas röststyrka gick från att vara den sjätte till den tredje största i IMF efter USA och Japan.

En annan del av 2010 års överenskommelse bestod i att minska de europeiska höginkomstländernas representation i IMF:s styrelse med två styrelseplatser, till förmån för låg- och medelinkomstländerna. Den största delen av detta åtagande är redan uppfyllt genom sammanslagningar av europeiska valkretsar och ökad rotation mellan länder på styrelseplatsen i vissa europeiska valkretsar. Hur återstående delen av åtagandet ska uppfyllas väntas behandlas på nytt under hösten 2018.

IMF har som ambition att ha en diversifierad personalkår, både vad gäller kön och ursprung. Till 2020 har institutionen t.ex. som mål att minst 30 procent av personalen på seniora tjänstemannapositioner ska vara kvinnor och att minst 21 procent ska komma från underrepresenterade regioner. Institutionen har även signalerat att det så småningom kan behövas en höjning av budgeten för att säkerställa en hög kompetens inom alla verksamhetsområden.

Regeringens prioriteringar: Regeringen välkomnar att 2010 års kvotöversyn har trätt i kraft. Det innebär en stabilare resursbas för IMF och att röststyrkan i IMF bättre speglar länders positioner i världsekonomin, vilket är viktigt för institutionens legitimitet. Inför den kommande kvotöversynen anser regeringen att en heltäckande bedömning av institutionens resursbehov bör ligga till grund för en eventuell kvothöjning. Fördelningen av nya resurser till IMF bör baseras på såväl länders ekonomiska storlek som deras andel av internationell handel och finansiella flöden. Det bör även finnas en koppling mellan frivilliga finansiella bidrag till institutionen (t.ex. bilaterala lån) och ländernas representation.

Vidare stödjer regeringen ambitionen att öka diversifieringen och jämställdheten bland IMF:s personal och valkretsarnas representanter. När 2020 års mål har uppnåtts bör enligt regeringen mer ambitiösa mål slås fast. Regeringen är framöver beredd att överväga en marginellt utökad budget för institutionen, under förutsättning att det finns välgrundade argument för att den breddade verksamheten kräver det.

Viktiga framtida frågor i IMF

Under senare år har övergripande frågor kopplade till IMF:s uppgift att förebygga och hantera ekonomiska och finansiella kriser diskuterats inom institutionen. Ambitionen har varit att dra lärdom av tiden före, under och efter den globala finanskrisen för att förbättra institutionens möjligheter att förebygga liknande kriser framöver. Lärdomarna kan också bidra till att utveckla IMF:s verktyg i form av lån och andra stödåtgärder. Denna diskussion kommer att vara central även fortsättningsvis och inbegripa bl.a. följande frågor:

- behovet av utökad övervakning av den finansiella sektorn samt dess kopplingar till realekonomin och de offentliga finanserna
- behovet av kontinuerlig utvärdering av IMF:s utlåningsfaciliteter och balansen mellan förebyggande kreditlinor och krislån
- behovet av närmare samarbete med regionala finansieringsarrangemang för att säkerställa att de olika delarna i det globala finansiella skyddsnätet fungerar effektivt tillsammans.

Mot bakgrund av inbromsningen av produktivitetens utvecklingen under åren efter finanskrisen kommer reformer för att främja ökad produktivitet att vara en viktig fråga för IMF framöver. Frågan om möjligheter och risker kopplade till en ökad digitalisering av världsekonomin, inte minst finansmarknaderna,

kommer också att vara viktig. IMF kommer bl.a. att förstärka sin analysverksamhet och bevakningen av hot mot den digitala ekonomin i form av t.ex. kriminell verksamhet och teknologiska sårbarheter.

För att säkerställa att de lånefaciliteter som erbjuds till låginkomstländer på ett effektivt sätt uppfyller sitt syfte ska en översyn av dessa faciliteter genomföras 2018.

Det är fortfarande oklart vilka frågor den amerikanska administrationen kommer att driva i IMF. Det är bl.a. osäkert om USA kommer att acceptera en ökning av kvotresurserna.

Under de senaste åren har IMF breddat sin övervaknings-, program- och analysverksamhet till områden som tidigare ansetts ligga utanför institutionens mandat. Till dessa områden hör jämlikhet, jämställdhet, migration, klimatförändring och korruption. IMF:s ledning anser att delar av dessa områden omfattas av institutionens mandat, eftersom de har relevans för länders makroekonomiska utveckling och tillväxt. Arbetet inom dessa områden kommer att fortsätta parallellt med en diskussion om hur arbetet ska avgränsas.

Regeringens prioriteringar: Regeringen anser att det är positivt att lärdomar från krisåren om bl.a. kopplingen mellan finansmarknader, den reala ekonomin och offentliga finanser får genomslag i verksamheten samt att institutionen bygger kapacitet för att hantera nya riskområden.

Regeringen har kontinuerligt uttryckt stöd för att IMF arbetar med makroekonomiska aspekter av t.ex. inkluderande tillväxt, jämställdhet och klimatförändring. Det är enligt regeringen mycket positivt att IMF nu fördjupar sin analytiska och operativa förmåga på dessa områden. Samtidigt är det viktigt att verksamheten håller sig inom IMF:s mandat och att samarbete med andra institutioner och ansvarsfördelningen mellan dem sker på ett resurseffektivt sätt.

Utskottets ställningstagande

Som utskottet framhöll i föregående års betänkande i form av ett tillkännagivande till regeringen är det angeläget att riksdagen får regelbunden och adekvat information om utvecklingen och verksamheten i de internationella finansiella institutioner där Sverige är medlem (bet. 2016/17:FiU22, punkt 1). De gäller inte minst IMF:s och övriga institutioners arbete med frågor som rör finansiell stabilitet. Institutionerna spelar en viktig roll i dagens sammanlänkade ekonomiska värld, och Sverige bidrar med omfattande resurser till institutionernas verksamheter. Mot den bakgrunden välkomnar utskottet att regeringen nu i enlighet med riksdagens tillkännagivande lämnat en skrivelse om verksamheten i IMF med den inriktning som utskottet skisserade i betänkandet. Utskottet menar att skrivelsen ger en bra överblick över IMF:s arbete och också över regeringens prioriteringar och bedömningar i förhållande till detta arbete. Utskottet anser också att det framstår som en rimlig ordning att regeringen presenterar en

renodlad IMF-skrivelse vartannat år och en mer omfattande skrivelse, som inkluderar både IMF och andra institutioner, vartannat år.²

Utskottet delar i stort regeringens prioriteringar och bedömningar i förhållande till verksamheten i IMF, som redogörs för i skrivelsen. För en liten öppen ekonomi som Sverige är det viktigt att det globala finansiella skydds nätet är förutsägbart och heltäckande. IMF har en central roll i det finansiella skydds nätet, och utskottet delar regeringens syn att det är viktigt att värna ett starkt IMF med tillräckliga resurser för att främja global finansiell stabilitet. IMF har också en viktig roll i att analysera och övervaka den globala ekonomin samt att förmedla forskning och kunskap.

Utlåningen är en viktig del i IMF:s arbete att verka för finansiell och monetär stabilitet. Utskottet håller med regeringen om att institutionens utlåning bör fokusera på de områden där institutionen har sin grundkompetens, samtidigt som utlåningen bör anpassas efter behoven i världsekonomin. Att utlåningen nu minskar något är rimligt mot bakgrund av att behovet av finansiellt stöd i världsekonomin efter den globala finansiella krisen har avtagit.

Utskottet delar också regeringens syn att fördelningen av nya resurser till IMF bör baseras på såväl länders ekonomiska storlek som deras andel av internationell handel och finansiella flöden. Det bör även finnas en koppling mellan frivilliga finansiella bidrag till institutionen (t.ex. bilaterala lån) och ländernas representation.

Utskottet kan också tycka att det är rimligt att regeringen framöver är beredd att överväga en marginellt utökad budget för institutionen, under förutsättning att det finns välgrundade argument för det.

Slutligen anser utskottet liksom regeringen att det är positivt att lärdomar från krisåren om bl.a. kopplingen mellan finansmarknader, den reala ekonomin och offentliga finanser får genomslag i IMF:s verksamhet samt att institutionen bygger kapacitet för att hantera nya riskområden.

Mot den bakgrunden föreslår utskottet att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

² De institutioner utskottet tog upp förutom IMF var Europeiska investeringsbanken (EIB), Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling (EBRD) och Nordiska investeringsbanken (NIB).

Ansvariga myndigheters bedömningar av finansiell stabilitet

I detta avsnitt redogörs för ansvariga myndigheters aktuella bedömningar av finansiell stabilitet. Finansiella stabilitetsrådet, där Finansinspektionen (FI), Riksbanken och Riksgäldskontoret (RGK) samt företrädare för regeringen ingår, träffas i normalfallet två gånger per år.³ Nedan redogörs för diskussionen enligt protokollet från rådets senaste möte. I avsnittet redogörs vidare för de ansvariga myndigheternas bedömningar av finansiell stabilitet. Både FI och Riksbanken publicerar två stabilitetsrapporter per år, i maj/juni respektive november/december. RGK publicerar ingen särskild stabilitetsrapport, men relevanta stabilitets- och riskbedömningar finns i statsupplåningsrapporterna som publiceras tre gånger per år, den senaste i februari 2018.

Finansiella stabilitetsrådets mötesprotokoll

Finansiella stabilitetsrådets senaste möte ägde rum den 5 december 2017. Av mötesprotokollet framgår att rådet diskuterade stabilitetsläget. I dagsläget är utvecklingen på de finansiella marknaderna förhållandevis stabil och den globala ekonomin utvecklas starkt. Den svenska ekonomin är i ett läge med hög tillväxt, låga räntor och låga riskpremier. Denna utveckling har pressat upp priset på t.ex. aktier, obligationer och fastigheter. I ett sådant läge ökar sannolikheten för stora prisfall i dessa tillgångar. Det kan i sin tur leda till turbulens på finansiella marknader och fördyra och i värsta fall försvåra svenska bankers finansiering. Då den svenska banksektorn är stor, sammanlänkad och i betydande grad använder sig av marknadsfinansiering är det därför viktigt att svenska banker har tillräcklig motståndskraft i termer av kapital och likviditetsbuffertar.

Bostadspriserna har ökat under en längre period till följd av efterfrågan driven av bl.a. stark sysselsättning, stigande inkomster och fallande räntor, samtidigt som utbudet av bostäder tidigare vuxit långsamt. Men sedan mitten av 2017 har det skett en viss prisnedgång. En sådan utveckling är rimlig efter den långa och stora prisuppgången och den ökning i utbudet som nu sker.

Stabilitetsrådet diskuterade konsekvenser av det ökade byggandet. I grunden är det positivt för svensk ekonomi att byggandet ökat, men det är viktigt att det som byggs anpassas till efterfrågan i form av rätt storlek, rätt ställe och rätt pris. Mer sårbara bostadsutvecklare kan få problem när priserna faller. Det behöver dock inte vara något större problem för ekonomin som helhet när tillväxten är hög och arbetslösheten låg.

³ Finansmarknadsministern är ordförande i rådet.

De höga bostadspriserna och att fler äger sin bostad till följd av det höga bostadsbyggandet driver upp hushållens skulder, vilka fortfarande utgör den största sårbarheten i svensk ekonomi. Allt fler svenska hushåll har höga skulder, vilket gör makroekonomin mer sårbar i en framtida kris då högt skuldsatta hushåll förväntas dra ned sin konsumtion kraftigt. Myndigheterna är överens om att det är bra att förslaget om ett skärpt amorteringskrav kommer på plats. Samtidigt ökar blankokrediter till hushållen snabbt, vilket påkallar extra uppmärksamhet framöver.

Myndigheterna diskuterade även risker kopplade till den svenska kommersiella fastighetssektorn som det svenska banksystemet har betydande exponeringar mot.

Myndigheterna är eniga om att bankerna behöver tillräcklig motståndskraft i form av likviditets- och kapitalbuffertar. Hög lönsamhet i svenska banker bidrar till motståndskraft.

Av protokollet framgår också att stabilitetsrådet diskuterade kommande reglering på EU-nivå och internationellt som har betydelse för kapital- och likviditetskrav samt krav på efterställda skulder.

Inför stabilitetsrådets nästa möte i juni 2018 kommer rådets medlemmar att fortsätta diskutera flera av de frågor som avhandlades på mötet, bl.a. hushållens skuldsättning och utvecklingen i bostadsbyggandet samt bankernas exponering mot fastighetsmarknaden.

Finansinspektionens stabilitetsbedömning

FI:s senaste stabilitetsrapport publicerades den 29 november 2017.⁴ Av rapporten framgår att den svenska ekonomin fortfarande går starkt och att räntorna är extremt låga, vilket bidragit till höga tillgångspriser och låga riskpremier. I takt med att räntorna globalt stiger framöver finns en risk för att riskpremierna ökar och att tillgångspriserna faller, vilket kan leda till stress för det finansiella systemet. Det är därför enligt FI viktigt att de svenska storbankerna har tillfredsställande motståndskraft och att livförsäkringsföretagen är finansiellt starka. Trots att bostadspriserna bromsat in och till och med fallit något fortsätter hushållens skulder att öka. Riskerna kopplade till höga bostadspriser och hushållens stora skulder är därmed fortsatt höga, enligt FI.

Ändrade kapitalkrav kan ge ny spelplan: Det svenska banksystemet är stort, sammanlänkat och domineras av fyra storbanker. Bankerna är beroende av marknadsfinansiering, vilket gör systemet sårbart. FI bedömer att svenska banker överlag har tillfredsställande motståndskraft och förmåga att upprätthålla samhällskritiska funktioner även under turbulenta förhållanden. Kapitalnivåerna är höga i förhållande till riskerna i verksamheten. Bankernas kapital består till stor del av buffertar som kan användas som tillfälliga

⁴ 2017:2 Stabiliteten i det finansiella systemet, Finansinspektionen.

stötdämpare i krislägen. FI framhåller att bankernas kapitalkrav kommer att se annorlunda ut framöver. Revideringar i EU-regelverket för kapitaltäckning och kommande standarder från Baselkommittén om begränsningar av de interna modellerna och ett golv för de riskvägda tillgångarna innebär att spelplanen ändras och att kapitalkraven behöver utvecklas. FI bestämmer de tillkommande kapitalkraven i pelare 2 utifrån de befogenheter som lagen ger. FI anser att kapitalkraven ska vara riskbaserade, transparenta och innehålla betydande buffertar som kan användas vid förluster. Kapitalkraven ska även ta höjd för de systemriskerna som t.ex. är kopplade till storlek och sammanlänkning.

Nya utmaningar för finansiella infrastruktur företag: Värdepappersmarknaderna spelar en central roll för den finansiella stabiliteten då de både prissätter och allokera risker och kapital. Det är främst ränte- och valutamarknaderna som är systemviktiga. Trots en relativt stabil utveckling på värdepappersmarknaderna finns det enligt FI vissa tecken på begränsad marknadslikviditet. Det kan göra dessa marknader sårbara i stressade situationer. För att värdepappersmarknaderna ska fungera krävs en väl fungerande infrastruktur med clearing och avveckling av betalningar utan störningar. Infrastruktur företagen ställs inför både regulatoriska och tekniska anpassningar framöver. Den svenska marknaden för central motparts clearing har ett fåtal aktörer. Koncentrationen av motpartsrisk, och den operativa sammanlänkning som ett sådant system innefattar, innebär risker för en mycket snabb spridning av störningar. FI kommer att följa utvecklingen för att bättre bedöma riskerna för den finansiella infrastrukturen och den finansiella stabiliteten.

Förändringar i ränteläget påverkar försäkringsföretagen: Försäkringssektorn förvaltar stora tillgångar, framför allt för att täcka framtida pensioner. Förändringar i ränteläget har stor påverkan på företagets ställning. Trots att livförsäkringsföretagen har goda förutsättningar att klara kapitalkraven vid en kraftig börsnedgång kan en sådan situation leda till att de gör stora omallokeringar av sina tillgångar, vilket kan förstärka en börsnedgång och pressa ned räntorna. Denna risk är enligt FI särskilt relevant i dagsläget eftersom det finns tecken på begränsad likviditet på räntemarknaden.

FI har lämnat ett förslag till regeringen om kapitalkravsreglering för tjänstepensionsföretag, som bl.a. ska förhindra att företagen tvingas göra stora ogynnsamma omallokeringar i en stressad situation.

Behov av att skärpa amorteringskravet: FI konstaterar att den kraftiga prisuppgången på bostadsmarknaden har vänt under hösten 2017. Det unika ekonomiska läget i Sverige med låga räntor, höga tillgångspriser och hög ekonomisk tillväxt fortsätter att driva upp skulderna hos hushåll och icke-finansiella företag. Att bostadspriserna dämpats kan enligt FI ses som ett sundhetstecken, givet att det sker i en miljö med goda ekonomiska förutsättningar. Men trots dämpningen bedömer FI att de makroekonomiska riskerna kopplade till hushållens stora och växande skulder fortfarande är förhöjda. Därför kvarstår behovet av det skärpta amorteringskravet.

Förhöjda risker i kommersiella fastigheter: Historiskt har kommersiella fastigheter spelat en central roll i många finansiella kriser. Belåningsgraderna i sektorn har sjunkit men skuldbördan i förhållande till driftnettot ligger på historiskt höga nivåer. Störningar i form av stigande räntor eller minskade hyresintäkter kan därför leda till problem. FI bedömer riskerna kopplade till sektorn som betydande och kommer att fortsätta följa och analysera utvecklingen.

Riksbankens stabilitetsbedömning

Riksbankens senaste stabilitetsrapport publicerades den 22 november 2017.⁵ I rapporten konstateras att den ekonomiska återhämtningen i omvärlden och i Sverige har fortsatt och att de finansiella marknaderna överlag har utvecklats relativt stabilt. Under de kommande åren väntas konjunkturen vara stark i Sverige, understödd bl.a. av expansiv penning- och finanspolitik.

Dämpning i bostadspriserna men hushållens skulder fortsätter öka: Ett ökat utbud av bostäder och en mer dämpad prisökningstakt bedöms bidra till en mer stabil utveckling på bostadsmarknaden och långsammare ökning av hushållens skulder. Om större obalanser mellan utbud och efterfrågan uppstår kan det emellertid resultera i snabba och stora korrigeringar av de högt uppdrivna bostadspriserna, vilket innebär risker för finansiell och makroekonomisk stabilitet.

De svenska hushållens skulder har fortsatt att öka snabbare än deras inkomster. Riksbanken bedömer att skuldkvoten kommer att fortsätta stiga även framöver. Även hushållens lån för konsumtion har sedan mitten av 2016 ökat allt snabbare. Andelen konsumtionslån utgör dock endast en liten del av hushållens totala skulder. Det är framför allt mindre banker med mer riskfylld utlåning och större andel dåliga lån som driver ökningen i dessa lån.

Hushållen är känsliga för störningar: Riksbanken anser att hushållens höga och stigande skuldsättning i nuläget utgör den största risken för svensk ekonomi. Det är därför angeläget att fortsätta med åtgärder som ökar motståndskraften i hushållssektorn och minskar riskerna. Det behövs enligt Riksbanken bostadspolitiska åtgärder för att åstadkomma en bättre fungerande bostadsmarknad som kan minska riskerna på längre sikt. Det behövs även skattereformer som bidrar till en balanserad ökning av bostadspriserna och som minskar hushållens vilja eller förmåga att skuldsätta sig. Riksbanken stödjer det skärpta amorteringskravet. Riksbanken anser också att det är ett steg i rätt riktning att ge FI ytterligare verktyg för makrotillsyn, men menar att kravet på regeringens medgivande minskar flexibiliteten. Det är enligt Riksbanken även önskvärt att myndigheter och kreditgivare får tillgång till bättre anonymiserade data på hushållsnivå för att kunna fördjupa analyserna av risker hos hushållen och i det finansiella systemet.

⁵ 2017:2 Finansiell stabilitet, Riksbanken.

Sårbarheter och risker i banksystemet: Det finns också betydande sårbarheter och risker i det svenska banksystemet, bl.a. kopplade till den stora exponeringen mot fastighetsmarknaden. Detta gör bankerna känsliga för ett fall i bostadspriserna. Det finns även sårbarheter kopplade till det svenska banksystemets storlek och koncentration. En förändring om Nordea flyttar till Finland är att Sveriges formella ansvar för banken minskar. Det är enligt Riksbanken viktigt att flytten av Nordea inte leder till ökade finansiella stabilitetsrisker, genom t.ex. minskade kapital- och likviditetskrav för banken, och att Finland kan axla det ansvar som följer av flytten till en bankunion som ännu inte är helt komplett.

Bankernas likviditetsreserver: Sverige har en stor gränsöverskridande banksektor med betydande åtaganden i utländsk valuta. Om bankerna har svag motståndskraft mot likviditetsstress kan det således innebära väsentliga risker för den finansiella stabiliteten. Riksbanken anser att det är angeläget att bankerna själva försäkrar sig genom att hålla tillräckliga likviditetsreserver. Det bör därför ställas krav på de svenska bankernas likviditetstäckningsgrad (LCR) i svenska kronor och i alla väsentliga valutor. Det är även viktigt att storbankerna fortsätter att minska sina strukturella likviditetsrisker, exempelvis genom att finansiera sig på längre löptider.

Lämpligt med bruttosoliditetskrav på 5 procent: Mot bakgrund av sårbarheter och risker i banksystemet är det angeläget att storbankerna har tillräckligt mycket kapital. Riksbankens bedömning är att det bör införas ett bruttosoliditetskrav på de svenska storbankerna på 5 procent, som ett komplement till de riskvägda kapitalkraven.

Därtill planeras det på internationell nivå för kompletterande regleringar som kan innebära ytterligare kapitalkrav för ett antal banker framöver. Riksbanken välkomnar nya regler som bidrar till att stärka den globala finansiella stabiliteten och därför är viktiga för Sverige, eftersom Sverige har en stor banksektor och samtidigt är en liten och öppen ekonomi. Riksbanken anser att det är viktigt att nationella tillsynsmyndigheter har möjlighet att ställa ytterligare krav utöver vad de internationella regleringarna kräver.

Riksgäldskontorets stabilitetsbedömning

Riksgäldskontorets (RGK) senaste prognos publicerades den 21 februari 2018.⁶ Enligt rapporten leder en fortsatt stark tillväxt i svensk ekonomi till att statsbudgeten väntas visa överskott på 80 miljarder kronor 2018 och 45 miljarder kronor 2019.

Läget på de finansiella marknaderna är i stora drag är ungefär detsamma som i samband med myndighetens förra prognos från oktober 2017. Utvecklingen präglas fortfarande av den expansiva penningpolitiken som i hög utsträckning har bidragit till den ekonomiska återhämtningen i världsekonomin efter finanskrisen och eurokrisen. Penningpolitiken blir nu

⁶ Statsupplåning - prognos och analys 2018:1, Riksgäldskontoret.

långsamt mindre expansiv i takt med att den globala konjunkturen stärks. Räntemarknaderna präglas ännu av låga räntor och riskpremier, även om räntorna på tioåriga statsobligationer på flera håll har stigit under den senaste tiden, bl.a. till följd av förväntningar om snabbare stigande styrräntor. I den lågräntemiljö som har rått under de senaste åren har dock enligt RGK sannolikheten ökat för att obalanser har byggts upp på olika tillgångsmarknader. Även de finansiella förhållandena i Sverige är alltför gynnsamma för realekonomin, trots den senaste tidens turbulens på aktiemarknaden. Riskpremierna på räntemarknaden är generellt låga liksom de räntor som hushåll och företag möter. Efter att ha fallit flera månader i rad under hösten 2017 finns enligt RGK tecken på att bostadspriserna stabiliserade sig i januari 2018.

Till följd av det större budgetöverskottet minskar RGK upplåningen i statsobligationer till 30 miljarder kronor i årstakt, vilket är den lägsta auktionsvolymen sedan 2007. RGK bedömer att en ytterligare minskning av upplåningen i statsobligationer inte är lämplig då det skulle riskera att leda till högre upplåningskostnader och sämre låneberedskap på sikt.

Under de senaste åren har likviditeten på marknaden för statsobligationer gradvis försämrats på grund av ett antal samverkande faktorer. Finansmarknadsregleringar, sänkta emissionsvolymen och Riksbankens obligationsköp har enligt RGK bidragit till att situationen blivit alltmer ansträngd. Den försämrade likviditeten i statspappersmarknaden har bl.a. visat sig i markant ökad efterfrågan på RGK:s marknadsvårdande repofacilitet⁷ det senaste halvåret.

⁷ Riksgäldskontoret erbjuder marknadsvårdande repor i statspapper. Repor i statsobligationer, realobligationer och statsskuldväxlar görs på förfrågan av RGK:s återförsäljare oavsett myndighetens kassamässiga finansieringsbehov. Syftet är att minska risken för bristsituationer på marknaden för statspapper.

Makrotillsyn och frågor om hushållens skuldsättning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om makrotillsyn och frågor som rör hushållens skuldsättning. Utskottet hänvisar till vidtagna åtgärder och pågående arbete när det gäller att klargöra ansvar och befogenheter för makrotillsyn och finansiell stabilitet. Utskottet konstaterar också att flera initiativ tagits för att hantera risker med hushållens höga skuldsättning.

Jämför reservation 1 (M), 2 (SD) och 3 (KD).

Motionerna

Olle Felten m.fl. (SD) framhåller i kommittémotion 2017/18:1746 att ledningsstrukturen kring arbetet med finansiell stabilitet bör stärkas (yrkande 1). Ansvaret för arbetet med finansiell stabilitet är uppdelat på tre myndigheter, Finansinspektionen (FI), Riksbanken och Riksgäldskontoret (RGK). Huvudproblemet med nuvarande ordning är enligt motionärerna bristande samsyn kring verklighetsbeskrivning, inriktningsbeslut och vilka åtgärder som är lämpliga i en given situation. Motionärerna anser vidare att organisationen av makrotillsynen bör ses över och förtydligas (yrkande 2). Regelverket för myndigheterna i Finansiella stabilitetsrådet bör förtydligas så att det klart framgår vilka moment respektive myndighet har huvudansvaret för. Dessutom bör Finansiella stabilitetsrådet bli ett forum för samverkan med en gemensam beslutsprocess, som också presenterar en gemensam rapport om finansiell stabilitet (yrkande 3). Slutligen anför motionärerna att myndigheternas befogenheter och verktyg bör utvecklas och göras tillgängliga för respektive myndighet att hantera under eget ansvar (yrkande 4).

Flera motioner tar upp frågor om amorteringskrav, bolånetak m.m. kopplat till hushållens skuldsättning.

I partimotion 2017/18:3570 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 36 anföras att lånetak och amorteringskrav kan begränsa hushållens belåning och framtida risker för att lågkonjunkturer ska fördjupas. Motionärerna ser behovet av denna typ av åtgärder men också baksidan av desamma. Regleringen är inte ett självändamål utan en nödvändig konsekvens av en dysfunktionell bostadsmarknad. Eventuella ytterligare förstärkningar av amorteringskrav eller andra kompletterande åtgärder bör noggrant övervägas utifrån såväl behov som effekt på människors möjlighet att efterfråga boende samt behovet av kapital för finansiering av nybyggnation. Det är enligt motionen också viktigt att följa amorteringskravets effekter på hushållens övriga sparande.

Markus Wiechel (SD) efterfrågar i motion 2017/18:2290 en översyn av amorteringskravet. Det är enligt motionären problematiskt att fler lånar mer än vad de på sikt klarar av att hantera. Av den anledningen bör regeringen se över det befintliga amorteringskravet och göra eventuella förändringar så att

bankerna ges incitament att avtala om högre amorteringsgrad även i de fall en låntagare har relativt låga lån.

Dennis Dioukarev (SD) anser i motion 2017/18:540 att möjligheterna att införa ett räntetak för kreditgivare bör utredas. Ett räntetak skulle enligt motionären bl.a. leda till att kreditgivare förbättrar sin riskbedömning.

Samma motionär, dvs. Dennis Dioukarev (SD) anför i motion 2017/18:542 att möjligheten till statliga startlån till unga vuxna bör utredas. Med ett startlån med räntebetalningar till gynnsamma villkor skulle bristen på eget kapital kunna överbryggas under en period.

Yilmaz Kerimo (S) framhåller i motion 2017/18:741 att dagens bolånetak inte tar tillräcklig hänsyn till unga hushålls situation. Ett alternativ till bolånetaket vore enligt motionären ett obligatoriskt amorteringskrav vid större bostadslån.

Sotiris Delis (M) anser i motion 2017/18:1201 att en överskuldssättningskommission för de svenska hushållens skulder bör tillsättas. Syftet ska vara att få en samlad bild över situationen, följa upp riskutvecklingen, fokusera på orsakerna till överskuldssättning och föreslå åtgärder för dess hantering.

Caroline Szyber m.fl. (KD) tar i kommittémotion 2017/18:3652 yrkande 47 upp frågan om hur effekten av bolånetaket kan hanteras för ägarlägenheter. Ägarlägenheter missgynnas enligt motionärerna i förhållande till bostadsrätter där en stor del av bostadens skuld administreras genom föreningen. En avsevärt större totalskuldssättning accepteras för en bostadsrättsinnehavare än för en innehavare av en ägarlägenhet. Detta missförhållande behöver rättas till så att de båda boendeformerna får rättvisa villkor, anser motionärerna.

Sara-Lena Bjälkö och Jonas Millard (båda SD) vill enligt motion 2017/18:77 låta utreda en begränsning av bankers möjlighet att begära borgen vid bostadslån. En sådan begränsning skulle enligt motionärerna öka bankernas incitament att förorda lån med amortering och minska incitamenten till överutlåning på bostäder.

I motion 2017/18:488 anför Olle Felten (SD) att finansiella institut borde ges ett större ansvar för kapitalförluster i samband med nedskrivning av säkerheter för bostadslån. Om ett stort antal låntagare tvingas sälja sin bostad till underpris kan följden bli en svår lågkonjunktur som ytterligare spår på problematiken.

Jan R Andersson (M) framför i motion 2017/18:2561 att banker och andra kreditinstitut borde vara skyldiga att årligen redovisa vilka borgensåtaganden och fullmakter deras kunder har i form av en årlig engagemangsrapport. Svenskarnas belåning ökar och många privatpersoner har även borgensåtaganden som inte alltid är kända för dem själva, anför motionären.

Utskottets tidigare behandling

Flera av motionerna tar upp liknande frågor som utskottet behandlat tidigare, senast under föregående riksmöte (bet. 2016/17:FiU22). Riksdagen avslag

motionerna i enlighet med utskottets förslag, bl.a. med hänvisning till en kommande proposition om FI:s verktyg för makrotillsyn och att den parlamentariska riksbankskommittén har i uppdrag att utreda Riksbankens ansvar för finansiell stabilitet. Utskottet hänvisade också till att flera initiativ tagits för att hantera risker med hushållens skuldsättning.

Kompletterande information

Ansvar för finansiell stabilitet delas mellan regeringen, Finansinspektionen, Riksbanken och Riksgäldskontoret

Ansvar för att främja och upprätthålla finansiell stabilitet delas mellan regeringen, FI, Riksbanken och RGK. Regeringen är övergripande ansvarig för utformningen av ramverket för finansiell stabilitet och är också den instans som mest uttalat har att ta till vara skattebetalarnas intresse när den finansiella stabiliteten är hotad.

FI ansvarar för tillsynen av finansiella institut i Sverige. De använder bl.a. stresstester för att bedöma bankernas förmåga att klara av påfrestningar vid finansiella kriser. FI:s ansvar för makrotillsynen innebär att myndigheten ska vidta åtgärder för att motverka finansiella obalanser i syfte att stabilisera kreditmarknaden, men med beaktande av åtgärdernas effekt på den ekonomiska utvecklingen. Den 1 februari 2018 trädde ny lagstiftning i kraft som innebär att FI ges ytterligare verktyg för makrotillsyn (prop. 2017/18:22, bet. 2017/18:FiU19, rskr. 2017/18:120). De verktyg som kan införas – i form av FI: föreskrifter – är olika slag av begränsningar av kreditgivning till hushåll och företag. Det gäller framför allt begränsningar av hur stora lån och ränteutgifter som kredittagare kan anses klara av i förhållande till sina ekonomiska förutsättningar. FI ska begära regeringens medgivande innan ytterligare verktyg för makrotillsyn införs.

Ett av Riksbankens uppdrag är att främja ett säkert och effektivt betalningsväsende. Det innebär att Riksbanken ska verka för stabilitet i det finansiella systemet och se till att det går att göra betalningar på ett säkert och effektivt sätt. Vid en finansiell kris kan Riksbanken tillföra likviditet i det finansiella systemet. Riksbanken arbetar också för att förebygga finansiella kriser, bl.a. genom kommunikation samt genom analyser och övervakning av det finansiella systemet. I den parlamentariska riksbanksutredningens uppdrag ingår att tydliggöra Riksbankens ansvar för finansiell stabilitet (dir. 2016:114). Uppdraget ska redovisas senast den 31 maj 2019.

Också RGK har som resolutions- respektive stödmyndighet en central roll i statens åtgärder för att värna den finansiella stabiliteten. RGK planerar hur banker i kris ska hanteras, och om resolution av en bank måste inledas ska myndigheten säkerställa att bankens kritiska verksamhet kan drivas vidare. I uppdraget som stödmyndighet ingår att ge lånegarantier och kapitaltillskott till solventa banker. RGK hanterar även insättningsgarantin och stabilitetsfonden.

I Finansiella stabilitetsrådet träffas företrädare för regeringen och de tre ansvariga myndigheterna regelbundet för att diskutera frågor som rör

finansiell stabilitet och hur man kan motverka finansiella obalanser. Regeringen och myndigheterna i rådet beslutar självständigt inom sina respektive ansvarsområden vilka åtgärder som ska vidtas.

Riksrevisionens granskning av makrotillsynen och myndigheternas samverkan kring finansiell stabilitet

Riksrevisionen har granskat makrotillsynen och myndigheternas samverkan kring finansiell stabilitet (RIR 2018:2). Riksrevisionens övergripande slutsats i rapporten är att den svenska makrotillsynen i många delar följer Europeiska systemrisknämndens (ESRB) rekommendationer, men att den har avvikande inslag som regeringen och FI bör beakta för att säkerställa att tillsynen genomförs så effektivt som möjligt. Riksrevisionen bedömer att samverkan i makrotillsynsfrågor mellan myndigheterna till stora delar fungerar bra, men att samverkan kring valet av makrotillsynsinstrument till vissa delar präglas av begränsningar. Det saknas, inom ramen för Finansiella stabilitetsrådet, heltäckande jämförelser av effektiviteten hos olika typer av åtgärder som kan bidra till den finansiella stabiliteten. Riksrevisionen lämnar ett antal rekommendationer, bl.a. att

- regeringen bör förtydliga målet för FI:s makrotillsynsuppdrag och samtidigt klargöra hur FI ska väga olika mål mot varandra
- regeringen bör tillhandahålla underlag för sina ställningstaganden till de makrotillsynsåtgärder som kräver dess medgivande, och således komplettera FI:s analyser med makroekonomiska och fördelningspolitiska analyser
- de myndigheter som har till uppgift att bidra till den finansiella stabiliteten bör fortsätta att utveckla samarbetet kring valet av instrument, så att fler typer av åtgärder analyseras och jämförs i syfte att uppnå finansiell stabilitet på ett effektivt sätt.

Regeringen ska lämna en skrivelse till riksdagen med anledning av Riksrevisionens rapport senast i maj 2018. Skrivelsen kommer att beredas i finansutskottet och behandlas av riksdagen under nästa riksmöte.

Ett skärpt amorteringskrav träder i kraft den 1 mars 2018

Den 13 november 2017 fattade FI:s styrelse beslut om ett förslag till skärpt amorteringskrav. Regeringen godkände det skärpta amorteringskravet den 30 november 2017. Skärpningen innebär att nya bolånetagare med bolån som överstiger 4,5 gånger bruttointkomsten ska amortera minst 1 procent av skulderna utöver det befintliga amorteringskravet⁸. Syftet med regleringen är

⁸ Det befintliga amorteringskravet innebär att nya bolån med en belåningsgrad över 70 procent ska amorteras med minst 2 procent av det ursprungliga lånebeloppet varje år. Lån med under 70 procents belåningsgrad ska amorteras med minst 1 procent per år till dess att belåningsgraden är 50 procent.

att öka de svenska hushållens motståndskraft mot makroekonomiska störningar. De nya reglerna träder i kraft den 1 mars 2018.

Åtgärder för att motverka överskuldsättning

I januari 2017 trädde lagändringar i kraft i syfte att stärka konsumenternas ställning och främja en välfungerande bolånemarknad (prop. 2015/16:197, bet. 2016/17:CU5, rskr. 2016/17:32). Åtgärderna ska även bidra till att minska problemen med överskuldsättning. Regelverket innebär bl.a. att konsumenten får tydligare information, bättre insyn i hur räntan bestäms och viss betänketid att överväga ett erbjudande om en bostadskredit. Det har också införts skärpta regler för rådgivning om bostadskrediter.

Vidare lämnade regeringen i januari 2018 en proposition med förslag på lagändringar som ska leda till rimligare villkor för snabblån och andra högkostnadskrediter och till att färre människor hamnar i överskuldsättning på grund av dessa lån (prop. 2017/18:72). Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 september 2018. Propositionen bereds i civilutskottet och ska beslutas av riksdagen under våren.

Bostadsformen ägarlägenhet i förhållande till bostadsrätt

Statsrådet Heléne Fritzon besvarade en skriftlig fråga av riksdagsledamoten Caroline Szyber (KD) om ägarlägenheter den 22 november 2017 (skriftlig fråga 2017/18:240). Frågeställaren tog bl.a. upp att mer kapital måste bindas vid nyproduktion av ägarlägenheter i jämförelse med bostadsrätter, vilket medför ett högre pris för det enskilda hushåll som köper. Statsrådet anförde bl.a. att beredningen av frågor om ägarlägenheter pågår i Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Det är enligt utskottet centralt med en tydlig och funktionell ansvarsfördelning när det handlar om att främja och upprätthålla finansiell stabilitet, detta inte minst mot bakgrund av att finansiella obalanser kan leda till betydande negativa effekter för svensk ekonomi och det finansiella systemet. Ansvaret för finansiell stabilitet delas mellan regeringen och tre myndigheter, varav en av myndigheterna (Riksbanken) ligger under riksdagen. Genom Finansiella stabilitetsrådet sker numera också ett mer formaliserat samråd mellan myndigheterna, där åtgärder för att motverka uppbyggnaden av finansiella obalanser diskuteras. Även om myndigheterna har delvis olika perspektiv och tonvikt i sina bedömningar uppfattar utskottet att det samtidigt finns en relativt bred samsyn kring exempelvis sårbarheter i systemet.

I slutet av förra året beslutade riksdagen i bred politisk samsyn om lagändringar som ger Finansinspektionen ytterligare verktyg för makrotillsyn. Detta nya regelverk är enligt utskottet ett viktigt led i att förtydliga ansvar och befogenheter inom makrotillsynen och i arbetet med att upprätthålla finansiell stabilitet. Den 23 januari höll utskottet en öppen utfrågning om finansiell

stabilitet och makrotillsyn. I den utfrågningen medverkade förutom regeringen och ansvariga myndigheter även Riksrevisionen, som nyligen granskat myndigheternas samverkan kring finansiell stabilitet. En slutsats i Riksrevisionens granskning är att myndigheternas samverkan till stora delar fungerar bra, men att det också finns vissa brister. Utskottet kommer att få anledning att återkomma till dessa frågor längre fram i samband med att regeringen lämnat sin svarsskrivelse till riksdagen om Riksrevisionens granskning. Vidare vill utskottet påminna om att den parlamentariska riksbanksutredningen har i uppdrag att tydliggöra Riksbankens ansvar för finansiell stabilitet.

Flera av motionerna tar upp problem som hänger ihop med hushållens skuldsättning. Risker med hushållens skuldsättning har återkommande lyfts fram av såväl regeringen som de ansvariga myndigheterna, men också av internationella institutioner som t.ex. Internationella valutafonden (IMF). Hushållens höga skuldsättning är en risk som kan hota den realekonomiska utvecklingen och på sikt även den finansiella stabiliteten. Utskottet kan samtidigt konstatera att en rad initiativ tagits för att motverka och hantera denna typ av risker. Det handlar om bl.a. bolånetak, riskviktsgolv för bolån och amorteringskravet för nya bolån. Amorteringskravet har dessutom förstärkts ytterligare fr.o.m. den 1 mars 2018. Det har också införts en rad åtgärder för att motverka överskuldsättning. Nya regler sedan 2017 innebär bl.a. att konsumenten får tydligare information och bättre insyn i hur räntan bestäms. För närvarande bereder riksdagen också förslag på lagändringar som ska leda till rimligare villkor för snabblån och andra högkostnadskrediter och därigenom motverka överskuldsättning till följd av sådana lån.

Utskottet anser samtidigt att det är viktigt att följa upp vilka effekter exempelvis amorteringskravet får. I propositionen om ytterligare verktyg för makrotillsyn framhöll regeringen att det finns skäl att följa upp hur väl de verktyg för makrotillsyn som kan aktualiseras uppfyller sitt syfte. Utskottet anser i likhet med regeringen att en sådan uppföljning och utvärdering bör ske först när ett enskilt verktyg tillämpats under en sådan tid att det finns ett tillräckligt bedömningsunderlag.

När det gäller villkoren för ägarlägenheter kan det konstateras att det är en fråga som för närvarande bereds i Regeringskansliet.

Utskottet avstyrker mot den bakgrunden de här aktuella motionerna.

Kontanthantering och betaltjänster

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om kontanthantering och andra betaltjänster. I Sverige har kontanter i mycket snabb takt ersatts av elektroniska betalningar. Utskottet anser att utvecklingen i grunden är positiv, men det finns samtidigt grupper i samhället som kommer i kläm. Här hänvisar utskottet främst till att den parlamentariska riksbanksutredningen ska behandla frågan om ansvaret för kontanthanteringen.

Jämför reservation 4 (C), 5 (V) och 6 (KD).

Motionerna

En rad motioner tar upp frågor som rör kontanthantering och betaltjänster i samhället.

Eskil Erlandsson m.fl. (C) framhåller i kommittémotion 2017/18:3855 yrkande 15 att ansvaret för en fungerande kontanthantering på landsbygden bör förtydligas. Avstånden till kontantuttag, betalningsförmedling och dagskassehantering är i många delar av Sverige långa och innebär i praktiken en klyvning av landet. Det får enligt motionärerna konsekvenser för såväl entreprenörskap som jobbskapande.

Enligt kommittémotion 2017/18:2941 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 11 bör bankerna åläggas att upprätthålla en viss kontanthantering. Vidare bör regeringen enligt motionärerna tillsätta en utredning för att överväga om storbankerna kan åläggas krav på att upprätthålla bankomater på landsbygden (yrkande 12).

I partimotion 2017/18:3456 efterfrågar Jonas Sjöstedt m.fl. (V) ett tydligare politiskt ansvar för att komma till rätta med kontanthanteringen. Regeringen bör enligt motionärerna införa regler som ålägger bankerna en skyldighet att tillhandahålla och ta emot kontanter (yrkande 6). Vidare bör föreningar och företag omfattas av rätten att öppna betalkonton med grundläggande funktioner (yrkande 7).

I motion 2017/18:3741 yrkande 3 framhåller Penilla Gunther m.fl. (KD) vikten av god offentlig, finansiell och kommersiell service i hela landet. På små orter med högt besöksstryck säsongvis behövs enligt motionen även betalningslösningar som innefattar tillgång till kontanter, t.ex. uttagsautomater. Det är också viktigt att utveckla betalningsmöjligheter via sms eller internet för att åka med kollektivtrafiken eller betala för parkering.

Lars-Axel Nordell och Larry Söder (båda KD) anser i motion 2017/18:59 att det i bankers uppdrag bör ingå att kunna hantera kontanta medel. Enligt motionärerna vore det rimligt att ställa krav på bankerna att tillhandahålla minst ett bankkontor med full kontanthantering per kommun.

Jeff Ahl (SD) framhåller i motion 2017/18:171 att banker och näringsidkare bör förbjudas att inte ha kontanthantering eller begränsa möjligheten för konsumenter att använda kontanter. Därutöver bör Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och övriga ansvariga myndigheter för totalförsvaret informera om vikten av att hushåll innehar en viss summa i kontanter för att klara en situation där vitala delar av samhällets funktioner slås ut.

I motion 2017/18:668 av Suzanne Svensson och Peter Jeppsson (båda S) anföras att kontanter som betalningsmedel är en demokratifråga. I en tid när allt fler banktjänster digitaliseras är det viktigare än någonsin att äldre som saknar tillgång till internetbank inte utesluts från viktiga samhällsfunktioner. För att vända utvecklingen föreslår motionärerna att regeringen utreder hur rätten att använda kontanter som betalningsmedel i Sverige kan förtydligas.

Catharina Bråkenhielm (S) framhåller i motion 2017/18:762 behovet av en översyn av regelverket för hanteringen av kontanter i samhället. Det är enligt motionären viktigt att övergången till ett kontantlöst samhälle får ta tid. När det blir problem och dyrare att använda kontanter drabbas bl.a. äldre och människor på landsbygden, och samhället måste därför ta ansvar för en fortsatt kontanthantering.

I motion 2017/18:1018 av Lotta Finstorp (M) efterfrågas en översyn av hur en fungerande kontanthantering på landsorten ska kunna åstadkommas. Motionären pekar på att exempelvis många landsbygdsföretag och föreningar har problem med att hantera växelkassor och insättning från kontant försäljning.

Monica Haider och ClasGöran Carlsson (båda S) efterfrågar i motion 2017/18:1090 en översyn av bankernas ansvar för kontanthantering. Utvecklingen med kontantfria banker slår särskilt hårt mot landsbygden, anför motionärerna.

Enligt motion 2017/18:1358 av Peter Persson och Erik Ezelius (båda S) bör det skyndsamt presenteras åtgärder för att återställa den statliga styrningen vid omställningen av betalningssystemet. Staten måste börja styra omställningen av betalningssystemet från kontanter till elektroniska tjänster så att företag, föreningar och medborgare ges vettiga villkor, reella valmöjligheter och en bra service, anser motionärerna.

Olle Felten och Mikael Eskilander (båda SD) framhåller i motion 2017/18:1741 att kontanter ska vara ett giltigt betalningsmedel i hela Sverige (yrkande 1). Vidare bör enligt motionärerna kontanters roll som betalningsmedel regleras i lag (yrkande 2) och Riksbanken ges ett stärkt ansvar för kontanthanteringen (yrkande 3). Slutligen anser motionärerna också att bankerna ska vara skyldiga att hantera kontanter (yrkande 4).

Hannah Bergstedt m.fl. (S) anför i motion 2017/18:1833 att bankerna drar sig undan kontanthanteringen och att detta drabbar framför allt äldre och företag inom handeln särskilt i glesbygd. Motionären vill därför se att regeringen tar initiativ i syfte att åstadkomma en fungerande kontanthantering i hela landet.

I motion 2017/18:1985 av Hans Rothenberg (M) framhålls att en minskad användning av kontanter och övergång till digitala betalningssystem gör samhället sårbart. Motionären anser därför att människor som lever och verkar i Sverige även framöver bör tillförsäkras möjligheten att använda sig av kontanter som ett fullvärdigt betalningsmedel.

Carina Ohlsson och Hillevi Larsson (båda S) menar i motion 2017/18:2637 att det är uppenbart att bankerna inte lever upp till betaltjänstdirektivet och svensk lagstiftning utifrån direktivet. Lagstiftningen är ny men riksdagen borde enligt motionärerna uppmärksamma regeringen på att det behövs åtgärder mot kreditinstitutens orimliga avgifter för ideella föreningar.

Lars Mejern Larsson och Hans Hoff (båda S) framhåller i motion 2017/18:2715 vikten av att trygga tillgången till grundläggande betaltjänster också på landsbygden. Nedläggningar av lokala bankkontor innebär att kunskapen om företagets och hushållens lokala kompetens och betalningsförmåga försvinner. Därför bör banklagstiftningen enligt motionärerna ses över för att säkerställa kontant- och kreditförsörjningen i hela samhället.

Också Sten Bergheden (M) lyfter i motion 2017/18:2929 fram vikten av att kontanthantering fungerar på landsbygden. Om inte bankerna själva tar sitt samhällsansvar bör det övervägas att bankerna enligt lag åläggs skyldighet att tillhandahålla en rimlig kontanthantering i hela landet.

I motion 2017/18:2962 yrkande 8 anför Valter Mutt m.fl. (MP) att bankerna i syfte att förenkla för privatpersoner och småföretag, ska åläggas att hantera kontanter som garanterar alla en rimlig servicenivå.

Saila Quicklund (M) anser i motion 2017/18:3114 att regeringen bör beakta Landsbygdskommitténs förslag om att lagen om betaltjänster bättre behöver tillgodose kunders behov av betaltjänster och kontanthantering.

Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M) efterfrågar i motion 2017/18:1401 en ordning där hela skulden syns vid betalning av kreditkortsfakturor över internet.

Utskottets tidigare behandling

Liknande motionsförslag har utskottet behandlat tidigare, senast under föregående riksmöte (bet. 2016/17:FiU22). Riksdagen avlog motionerna i enlighet med utskottets förslag, med hänvisning till dels att den parlamentariska riksbanksutredningen har i uppdrag att utreda ansvaret för kontanthantering, dels betalkonto- respektive betaltjänstdirektivets genomförande i svensk rätt.

Kompletterande information

Nuvarande ansvarsfördelning för kontanthantering

Kontanthantering är ett delat ansvar mellan flera olika aktörer såsom banker och andra företag samt Riksbanken, länsstyrelserna och Post- och

telestyrelsen. Det är i första hand marknaden själv som tillhandahåller dessa tjänster, medan staten ska övervaka att kontanthantering fungerar.

Enligt riksbankslagen ska Riksbanken svara för landets försörjning av sedlar och mynt. Hur mycket kontanter som används i samhället styrs sedan av allmänhetens efterfrågan. På Riksbanken finns ett kontanthanteringsråd, vilket är ett forum för att diskutera frågor om kontanthantering i samhället. Förutom Riksbanken består rådet av representanter från banker, kontantdepåbolag, värdetransportbolag, detaljhandel, fackföreningar och berörda myndigheter.

Landets 21 länsstyrelser har i uppdrag att bevaka om tillgången till vissa grundläggande betaltjänster motsvarar samhällets behov och genomföra stöd- och utvecklingsinsatser för att förbättra samhällets tillgång till dessa.

Statens ansvar omfattar endast de orter och den landsbygd där behoven av grundläggande betaltjänster inte tillgodoses av marknaden. Länsstyrelsen i Dalarnas län samordnar länsstyrelsernas arbete och ansvarar för att sammanställa och redovisa länsstyrelsernas insatser i en årlig rapport till regeringen. Av den rapport som lämnades för 2017 framgår att tillgången till grundläggande betaltjänster bedöms ha brister i samtliga län. Problemen är inte begränsade till glesbygden utan förekommer även i vissa tätorter. Antalet länsstyrelsefinansierade betaltjänsteombud var ca 36 stycken 2017, vilket är en fördubbling jämfört med februari 2016.

Riksbanksutredningen ska behandla frågan om kontanthantering

Den parlamentariska riksbanksutredningen har bl.a. i uppdrag att överväga dels hur Riksbankens ansvar för en väl fungerande kontanthantering i hela landet bör tydliggöras i lag, dels Riksbankens roll och ansvar för kontanttillgången i hela landet och kostnaderna för denna (dir. 2016:114). Kommittén ska lämna sitt förslag senast den 31 maj 2019.

Betalkontodirektivet och betaltjänstedirektivet i svensk rätt

Den 1 juni 2017 trädde de lagändringar i kraft som genomför betalkontodirektivet i svensk rätt (prop. 2016/17:129, bet. 2016/17:FiU33, rskr. 2016/17:237). Genom lagändringarna ges fler konsumenter rätt att öppna ett betalkonto med grundläggande funktioner, och därmed möjlighet att t.ex. betala med kort och att göra kontantuttag i uttagsautomater, i kortterminaler och hos ombud. Betalkontodirektivet ställer inte upp några krav på att kontanter ska kunna hanteras över disk, utan det är tillräckligt att uttag och insättning kan göras i automater.

I januari 2018 lämnade regeringen en proposition till riksdagen med förslag till lagändringar för att genomföra det andra betaltjänstedirektivet i svensk rätt (prop. 2017/18:77). Lagändringarna syftar till att utveckla marknaden för elektroniska betalningar och skapa bättre förutsättningar för säkra och effektiva betalningar. Propositionen ska beredas i finansutskottet och behandlas av riksdagen under våren 2018.

Utskottets ställningstagande

Anpassningen till en minskad kontantanvändning och kontanthantering har gått mycket snabbt i Sverige jämfört med i de flesta andra länder. Kontanter har i stor utsträckning ersatts av olika former av elektroniska betalningar. Den ökade användningen av elektroniska betaltjänster tyder på att både kunder och handel har högt förtroende för och ser stor nytta med betaltjänsterna. Förändringen innebär också minskade risker med kontanthantering och effektivare transaktioner. I samband med att betalkontodirektivet under förra året genomfördes i svensk rätt har även fler konsumenter fått rätt att öppna ett betalkonto, och därmed fått möjlighet att betala med kort och göra kontantuttag. Dessutom syftar det andra betaltjänstdirektivet, där regeringen nyligen lämnat en proposition till riksdagen, till att utveckla marknaden för elektroniska betalningar och skapa bättre förutsättningar för säkra och effektiva betalningar.

Utskottet anser att utvecklingen mot ökade elektroniska betaltjänster i grunden är positiv, även om det också finns grupper i samhället som har svårt att hantera de nya tekniska lösningarna eller saknar tillgång till dem. I första hand är det marknaden som ska tillgodose behovet av grundläggande tjänster medan staten endast träder in för att säkerställa servicen i de fall marknaden inte kan göra det. Förutsättningarna skiljer sig åt mellan olika delar av landet, och det är enligt utskottet centralt att arbetet med att hitta lösningar utgår från regionala och lokala förutsättningar. Här har ju också den parlamentariska riksbanksutredningen i uppdrag att se över Riksbankens roll och ansvar för kontanttillgången i hela landet och kostnaderna för denna.

Med hänvisning till detta avstyrks de aktuella motionerna.

Struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner som rör strukturen och konkurrensen på bank- och finansmarknaden. Utskottet hänvisar till pågående arbete på såväl EU-nivå som nationell nivå med syftet att främja konkurrens och transparens. Det handlar bl.a. om regelförenklingar för mindre institut. Utskottet motsätter sig försäljning av aktieinnehavet i SBAB och anser att bolaget har en viktig roll i att stärka konkurrensen och bidra till en sund och transparent marknad i hela landet.

Jämför reservation 7 (M), 8 (SD), 9 (C) och 10 (V).

Motionerna

I kommittémotion 2017/18:3405 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 3 framhålls att de senaste årens skärpta regler för bank- och finansföretag innebär en risk för en minskad konkurrens på bank- och finansmarknaderna. Mindre aktörer har svårare att bygga upp och bekosta nödvändig kompetens jämfört med stora. Därför anser motionärerna att Finansinspektionen (FI) bör få ett särskilt uppdrag att se över hur regelverket i banksektorn kan förenklas för små aktörer så att konkurrensen kan öka. Dock ska det ske på ett sådant sätt att tillförlitligheten i bankverksamhet inte äventyras.

I flera motioner lyfts särskilt frågor om sparbankernas konkurrenskraft fram.

Jonas Sjöstedt m.fl. (V) framför i partimotion 2017/18:3456 yrkande 5 att en parlamentarisk bankstrukturutredning bör tillsättas. Som deluppdrag bör utredningen se över hur de lokala sparbankernas konkurrenskraft kan stärkas. Det handlar om de lokala sparbankernas möjligheter att konkurrera med storbankerna och bidra till utvecklingen av det lokala näringslivet. Det behövs enligt motionärerna lag- och regeländringar och även stöd till uppstart av nya sparbanker samt bättre möjligheter för sparbankerna att stärka sin kapitalbas.

Peter Jeppsson och Suzanne Svensson (båda S) anför i motion 2017/18:597 att sparbankerna bör ges möjligheter att konkurrera på samma villkor som andra banker. Sparbankerna saknar i dag möjligheten att ta in externt kapital, vilket enligt motionärerna försämrar förutsättningarna för att utveckla verksamheten.

I motion 2017/18:1711 av Jan Lindholm (MP) framhålls vikten av lokal banknärvaro. På det fåtal orter i landet där det i dag finns lokala sparbanker är deras närvaro av stor betydelse för bygdens utveckling anför motionären, som anser att staten bör ta ansvar för banknärvaro i hela landet.

Valter Mutt m.fl. (MP) framhåller i motion 2017/18:2962 att de lokala sparbankernas villkor bör förbättras (yrkande 1). Det är viktigt att regelverket

tar hänsyn till de olika bankernas förutsättningar. Motionärerna vill vidare att det utreds hur en CDFI-plattform kan upprättas i Sverige (yrkande 2). CDFI (Community Development Financial Institution) är en form av kreditinstitut inriktade på lån och ekonomisk rådgivning till privatpersoner och mindre företag som har svårt att få lån av det konventionella bankväsendet. Motionärerna anser vidare att det bör införas en lag som separerar affärsbanker från investmentbanker och samtidigt begränsar den statliga bankgarantin till de förra (yrkande 6). Slutligen anser motionärerna att Sveriges banksystem på lokal, regional och statlig nivå bör diversifieras så att en högre andel av bankerna blir offentligt och kooperativt ägda (yrkande 7).

Per Åsling och Anders Åkesson (båda C) förordar i motion 2017/18:3499 regeländringar som möjliggör för sparbanker att ta in externt kapital (yrkande 1). Det skulle ge sparbankerna helt andra möjligheter till vidareutveckling och expansion, och därmed främja konkurrensen på den svenska bankmarknaden. Motionärerna efterfrågar också ett i övrigt proportionerligt och ändamålsenligt bankregelverk (yrkande 2). På sikt skulle sådana lagändringar bidra till att det även i framtiden finns starka banker utanför storstadsregionerna, anser motionärerna.

En rad motioner tar upp frågor med koppling till SBAB och utlåning i glesbygd.

I partimotion 2017/18:3456 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) framhålls att regeringen bör fastställa ägardirektiv på så sätt att SBAB ska upprätthålla god service och goda villkor i hela landet och därigenom bli ett samhällsnyttigt företag (yrkande 1). Vidare anförs i motionen att SBAB bör få i uppdrag att se över hur företaget kan bidra till att finansiera lån för företag på landsbygden och vilka särskilda aspekter som då bör beaktas (yrkande 2). SBAB bör också få i uppdrag att aktivt rikta sig till kooperativ (yrkande 3) samt att aktivt arbeta med att utveckla lösningar för produktutveckling för små och medelstora företag i syfte att vara ett komplement till marknaden (yrkande 4).

I motion 2017/18:359 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) anförs att SBAB bör gå in som garant och investera i Sveriges glesbygd med utlåningsgaranti. Förslaget kan enligt motionärerna leda till ökad utbyggnad av t.ex. företagslokaler, vilket i sin tur kan ge arbetstillfällen och ökad inflyttning.

Sven-Olof Sällström (SD) menar i motion 2017/18:3671 att SBAB bör användas för en fungerande bolånemarknad även i glesbygd (yrkande 1). Då det i stora delar av Sveriges glesbygd är svårt att få låna till sin bostad på den ordinarie bolånemarknaden är nybyggnationer ovanliga. Det leder till en negativ spiral med förfallna fastigheter och dålig prisutveckling. Regeringen bör enligt motionären om nödvändigt även anpassa avkastningskraven på SBAB (yrkande 2).

I motion 2017/18:3503 av Per Åsling och Peter Helander (båda C) framhålls att företag med kreditbehov som är belägna på landsbygden i högre grad än andra företag får riskera kreditvärdig egendom. Motionärerna anser därför att lagstiftning och regelverk bör ses över i syfte att utjämna sådana

risker i företagande som beror på var i landet företaget är beläget och den därav skiftande kreditvärderingen.

Jesper Skalberg Karlsson (M) framhåller i motion 2017/18:1180 att regeringen bör se över möjligheten att sälja statens aktieinnehav i SBAB. Enligt motionären bör inte staten ha långtgående närvaro på privata marknader om det inte finns särskilda skäl. Också i motion 2017/18:1238 av Sotiris Delis (M) anförs att regeringen bör se över möjligheten att sälja statens aktieinnehav i SBAB. Bolaget är en betydande aktör på bolånemarknaden, och motionären menar att det är viktigt för den ekonomiska stabiliteten att staten inte bidrar till en osund utveckling av hushållens skuldsättning och huspriser. Även Erik Bengtzboe och Ida Drougge (båda M) efterfrågar i motion 2017/18:3264 en försäljning av statens innehav i SBAB. Då staten utövar kontroll och tillsyn över kreditmarknaden bör den inte samtidigt ha en ägarroll i ett bolag med sådan verksamhet. Staten bör därför renodla sin roll, enligt motionärerna.

I kommittémotion 2017/18:2941 yrkande 10 framhåller Håkan Svenneling m.fl. (V) att det bildats ett finansgeografiskt gap mellan städerna och landsbygden. Då FI samtidigt inte har någon regionalt indelad finansmarknadsstatistik saknas kunskap om regionala variationer och hur de finansiella marknadernas arbete med kapitalförsörjning ser ut. Mot den bakgrunden anser motionärerna att Statistiska centralbyrån (SCB) bör ges i uppdrag att ta fram förslag på hur finansmarknadsstatistiken kan redovisas storleksindelad och uppdelad på kommunerna. Det bör också säkerställas att aktuella indikatorer för kapitalförsörjningen regelbundet tas fram.

I kommittémotion 2017/18:3756 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkande 2 efterfrågas möjligheten för den som byter bank att behålla sitt kontonummer. Det skulle enligt motionärerna vara ett litet steg till en flexiblare marknad för banker och även gynna konsumenterna som får bättre villkor och kan ställa högre krav på sin bank. Också Mikael Eskilandersson och Jonas Millard (båda SD) efterfrågar i motion 2017/18:92 flyttbara bankkontonummer. Det skulle underlätta för kunder att använda sin konsumentmakt och därmed också bidra till att öka konkurrensen mellan banker, framhåller motionärerna. I motion 2017/18:1399 av Jasenko Omanovic och Eva Sonidsson (båda S) framhålls att regeringen bör se över behovet av att införa en rätt att behålla kontonummer vid byte av bank.

I kommittémotion 2017/18:1148 av Momodou Jallow m.fl. (V) yrkande 1 anförs att banker som upprepade gånger medverkar till aggressiva skatteupplägg ska förlora sin rätt att få verka som bank i Sverige. Detta bör enligt motionärerna lagregleras.

Per Åsling och Helena Lindahl (båda C) föreslår i motion 2017/18:3728 att regeringen utreder förutsättningarna för att underlätta etablering av s.k. försäkringsrelaterade instrument (Insurance Linked Securities, ILS). Bland annat behöver skattevillkoren för specialföretag, som är den underliggande företagskonstruktion som används för att sätta upp en transaktion, klargöras. Huvudsakligen innebär ILS att investerare erbjuds att köpa obligationer där köpesumman utgör säkerhet för ett specificerat försäkringsåtagande. Att göra

Sverige till en hemvist för sådana instrument skulle enligt motionärerna innebära förbättrad tillgång till försäkringskapital för svenska aktörer, underlätta klimatanpassningen av samhället och göra Sverige till ett ännu mer attraktivt centrum för finansiella tjänster.

I motion 2017/18:2363 av Borian Åberg (M) efterfrågas en översyn av lagen om Svenska skeppshypotekskassan för att underlätta finansiering av rederiverksamhet. De nuvarande reglerna begränsar enligt motionären utlåningsverksamheten under lågkonjunktur när marknadsvärdena på fartyg är nedpressade.

Ola Johansson och Rickard Nordin (båda C) anför i motion 2017/18:2869 yrkande 4 att den finansiella sektorn bör utveckla riktlinjer för att motverka särbehandling av företagare utifrån kön.

Utskottets tidigare behandling

Flera av motionsförslagen har utskottet behandlat tidigare, senast under föregående riksmöte (bet. 2016/17:FiU22). Riksdagen avlog motionerna i enlighet med utskottets förslag, främst med hänvisning till genomförda åtgärder och pågående arbete på såväl EU-nivå som nationell nivå för att främja konkurrensen på bank- och finansmarknaden. Motionsyrkanden om att sälja SBAB avstyrktes av utskottet med hänvisning till att SBAB har en viktig roll i att stärka konkurrensen och bidra till en sund och transparent marknad.

Motionsförslag om försäkringsrelaterade instrument behandlades i samband med genomförandet av Solvens II-direktivet på försäkringsområdet (prop. 2015/16:9, bet. 2015/16:FiU7, rskr. 2015/16:38). Riksdagen avlog motionen i enlighet med utskottets förslag. Utskottet konstaterade att det genom Solvens II-direktivet införs bestämmelser om specialföretag, och därmed ansåg man att yrkandet i denna del var tillgodosett. Vidare ansåg utskottet att det i dagsläget inte fanns skäl att utreda andra bolagsformer eller skatteregler på det sätt som föreslogs i motionen.

Kompletterande information

Åtgärder på nationell nivå och EU-nivå för att främja konkurrensen på bankmarknaden

I budgetpropositionen för 2018 konstaterar regeringen att den svenska bankmarknaden till stor del är koncentrerad till de fyra storbankerna (prop. 2017/18:1 utg.omr. 2). Stigande bruttomarginaler på bolån och storbankernas högre avkastning på eget kapital indikerar enligt regeringen att konkurrensen på den svenska bankmarknaden inte är tillräcklig. I budgetpropositionen redovisar regeringen vidare olika åtgärder som vidtagits för att öka konkurrensen på bankmarknaden. Här nämns bl.a. regler som innebär större öppenhet kring hur bolåneräntor sätts. Vidare har kraven skärpts för företag som förmedlar och ger råd om bolån; det är t.ex. längre tillåtet att kräva att en

konsument också köper andra finansiella produkter för att bli beviljad ett bolån.

Regeringen hänvisar också till att det pågår ett regelförenklingsarbete på EU-nivå inom ramen för förslagen i bankpaketet. EU-kommissionen presenterade i slutet av 2017 flera förslag till stärkt bankreglering, det s.k. bankpaketet. Förslagen handlar dels om att genomföra ett antal nya och reviderade globala standarder för kapitaltäckning och krishantering, dels att se över de befintliga reglerna på dessa områden så att de blir ändamålsenliga och effektiva. Kommissionen har sett över det nuvarande regelverket för att se i vilken utsträckning det kan anpassas för att minska den administrativa bördan för små institut med mindre komplex verksamhet. Ändringsförslagen innebär framför allt lägre krav på dels rapportering till behöriga myndigheter, dels vilken information som ska publiceras offentligt för små institut.

Regeringen anser att initiativet från kommissionen att göra regelverket mer proportionerligt och minska omotiverad börda, inte minst för de mindre instituten, är mycket välkommet (se regeringens fakta-PM 2016/17:FPM39). Det är dock samtidigt viktigt enligt regeringen att eventuella förändringar blir noggrant avvägda så att regelverket även i framtiden speglar riskerna i bankernas verksamhet. Förslagen gäller hela EU men är samtidigt en del av arbetet med bankunionen. Frågorna som rör bankpaketet har varit uppe för överläggning i finansutskottet den 17 januari 2017 och för information den 26 oktober 2017.

Vidare, som ett led i att slutföra skapandet av EU:s kapitalmarknadsunion, lämnade kommissionen i december 2017 förslag om att anpassa regelverket för kapitaltäckning i värdepappersbolag till deras verksamhet och risker (se regeringens fakta-PM 2017/18:FPM43). Frågorna var uppe i finansutskottet för överläggning den 25 januari 2018.

Utredning om eventuellt deltagande i EU:s bankunion

Regeringen har tillsatt en särskild utredare som ska analysera innebörden av ett eventuellt svenskt deltagande i EU:s bankunion (dir. 2017:123). Utredaren ska redovisa för- och nackdelar samt de risker som är förknippade med att delta i eller kvarstå utanför bankunionen. Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2019.

Sparbankernas konkurrenssituation

I svaret på en skriftlig fråga från riksdagsledamoten Lars Mejern Larsson (S) tar finansmarknadsminister Per Bolund upp sparbankernas konkurrenssituation (skriftlig fråga 2017/18:468). Enligt ministern är sparbanksrörelsens konkurrenssituation något som regeringen är medveten om och arbetar med i olika delar, t.ex. i arbetet med att se över proportionaliteten i regelverket för bankernas kapitaltäckning. Ministern hänvisar här också till det arbete som pågår på EU-nivå där ett av syftena är just att försöka minska den administrativa bördan för mindre banker. Ministern anför vidare att han i

detta arbete haft kontakt med Sparbankernas Riksförbund för att få en bättre förståelse för deras situation och vilka förändringar som skulle vara gynnsamma. Regeringen arbetar enligt ministern för att små banker inte ska uppleva att deras verksamhet begränsas av alltför betungande administrativa krav, utan att alla aktörer som har en sund och lönsam affärsmodell, oavsett storlek, ska ha förutsättningar att agera på marknaden.

SBAB:s uppdrag och verksamhet

SBAB Bank AB erbjuder lån och sparande till privatpersoner, bostadsrättsföreningar och fastighetsbolag i Sverige. SBAB har inget särskilt beslutat samhällsuppdrag. Av 2017 års redogörelse för företag med statligt ägande framgår att bankens strategi sedan hösten 2014 är att fokusera på sin kärnprodukt, bolån, kompletterad med ett sparkonto (skr. 2016/17:140).

Enligt statens ägarpolicy för 2017 ska de statliga bolagen agera långsiktigt, effektivt och lönsamt samt ges förmåga att utvecklas. Bolagen ska agera föredömligt inom området hållbart företagande och i övrigt agera på ett sätt så att de åtnjuter offentligt förtroende. Den svenska regeringens förvaltningsprinciper följer i huvudsak OECD:s riktlinjer för bolagsstyrning av statligt ägda företag, vilket bl.a. innebär att statens roll som ägare är tydligt avskild från statens övriga roller.

Kapitalförsörjning i glesbygd

I budgetpropositionen för 2018 skriver regeringen att företags behov av externt kapital i första hand ska tillgodoses på den privata marknaden, men att det finns områden där det kan finnas skäl till marknadskompletterande offentliga finansieringsinsatser (prop. 2017/18:1, utg.omr. 19). Regeringen pekar på att de regionala företagsstöden fyller en viktig funktion i områden där marknaden inte fungerar tillfredsställande eller som viss kompensation för kostnadsnackdelar i exempelvis områden med mycket långa avstånd. De regionala företagsstöden ska enligt regeringen även fortsättningsvis utvecklas för att ge bättre möjligheter för det regionala tillväxtarbetet. Vidare ska de företagsstöd som endast kan beviljas i det särskilda stödområdet utvecklas för att bättre hantera gleshetsproblematiken med permanenta nackdelar som exempelvis sämre möjligheter att ta del av riskvilligt kapital och sämre realsäkerheter.

Frågor om s.k. landsbygdslån har behandlats i en utredning om kreditgarantier för bostadsbyggande, som överlämnades till regeringen i december 2017 (SOU 2017:108). I syfte att finansiera bostadsbyggande i hela landet föreslår utredningen bl.a. att statliga marknadsfinansierade topplån ska erbjudas där det inte går att få tillräcklig finansiering på den ordinarie kreditmarknaden. Statliga Almi föreslås få uppdraget att hantera dessa lån utifrån samma grundläggande principer som Almi i dag utgår från vid långivning till små och medelstora företag.

Finansmarknadsstatistik

Finansmarknadsstatistiken sammanställs av SCB på uppdrag av Riksbanken och redovisas månadsvis i publikationen Finansmarknadsstatistik. Finansmarknadsstatistiken är inte regionalt indelad. Statistiken visar tillgångar och skulder för monetära finansinstitut (MFI, ett samlingsnamn för bl.a. banker, bostadsinstitut och finansbolag), utvecklingen av penningmängd, ut- och inlåning till hushåll och företag, finansinstitutens fordringar och skulder mot utlandet och ut- och inlåningsräntor. Undersökningen baseras på uppgifter från samtliga banker och kreditmarknadsbolag som klassificeras som ett MFI. I december 2017 var dessa 194 stycken. Primäruppgifterna är skyddade av sekretesslagen, vilket innebär att statistiken inte får röja de enskilda institutens uppgifter.

Krav på att banker ska ha rutiner för byte av betalkonton

När betalkontodirektivet genomfördes i svensk rätt infördes ett krav i lagen om betaltjänster att betaltjänstleverantörer ska ha rutiner för byte av betalkonton inom Sverige (se prop. 2016/17:129, bet. 2016/17:FiU33, rskr. 2016/17:237). Medlemmarna i Svenska Bankföreningen har sedan tidigare enats om gemensamma rutiner för bankbyte. Regeringens bedömning i propositionen var att dessa rutiner fungerar väl. Bytesrutinerna omfattar inte bara konton utan även andra tjänster.

Enligt betalkontodirektivet (artikel 28.1) ska kommissionen senast i september 2019 överlämna en rapport till Europaparlamentet och rådet om tillämpningen av betalkontodirektivet. Rapporten ska inkludera en bedömning av lönsamheten i ett genomförande av en fullständig unionsomfattande nummerportabilitet för betalkonton.

Svenska skeppshypotek

Skeppshypotek är inte ett aktiebolag utan en egen associationsform med offentligrättslig ställning. Verksamheten regleras i lagen (1980:1097) om Svenska skeppshypotekskassan. Skeppshypoteks uppgift är att medverka till förnygringen och moderniseringen av den svenska handelsflottan och lämnar i huvudsak långfristiga lån. Nyutlåningen uppgick under 2016 till 876 miljoner kronor och året dessförinnan till 2,6 miljarder kronor.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att små och medelstora företag inom bank- och finansmarknadsområdet måste ges goda möjligheter att växa och att bidra till en sund konkurrens. Som regeringen noterade senast i budgetpropositionen för 2018 finns indikationer på att konkurrensen på den svenska bankmarknaden inte är tillräcklig. Den svenska banksektorn är i hög grad koncentrerad till de fyra storbankerna, som fortfarande står för huvuddelen av såväl inlåningen som utlåningen. Samtidigt har en rad åtgärder vidtagits i syfte att öka

konkurrensen, exempelvis större öppenhet kring hur bolåneräntor sätts och krav på rutiner för att underlätta byte av bank. Det pågår också ett regelförenklingsarbete på EU-nivå som bl.a. syftar till att göra regelverket mer proportionerligt och minska omotiverad börda inte minst för de mindre instituten. Det är enligt utskottet samtidigt viktigt att eventuella regelförändringar som görs avvägs noggrant så att regelverket även i framtiden avspeglar riskerna i institutens verksamhet.

Också sparbankerna har enligt utskottet en viktig roll i att bidra till konkurrensen på bankmarknaden. De står genom sin lokala närvaro också för viktig kunskap och kreditförsörjning för invånare och företag i små och medelstora samhällen. När det gäller just sparbankernas konkurrenssituation har utskottet uppfattat att det är något regeringen är medveten om och arbetar med i olika delar. Sparbankerna gynnas också av det nämnda arbetet med att minska regelbördan för mindre institut.

Vidare har även SBAB enligt utskottet en viktig roll i att stärka konkurrensen och bidra till en sund och transparent marknad gentemot sina kunder, oavsett var i landet de bor. Det är viktigt att SBAB, liksom alla statliga bolag, agerar föredömligt och transparent samt att hållbarhetsfrågorna integreras i det löpande arbetet. Utskottet ser i nuläget ingen anledning vare sig till att staten skulle sälja sitt aktieinnehav i SBAB eller till att bolaget skulle ges ett specifikt samhällsuppdrag.

När det gäller frågor om kapitalförsörjningen i glesbygd anser utskottet att t.ex. företags behov av externt kapital i första hand bör tillgodoses på den privata marknaden. Dock finns det även områden där det kan finnas särskilda skäl till marknadskompletterande offentliga finansieringsinsatser, exempelvis genom regionala företagsstöd. Här har utskottet noterat att regeringen avser att fortsätta utveckla denna typ av marknadskompletterande stöd för att hantera glesbygdsprobatiken och ge bättre förutsättningar för det regionala tillväxtarbetet. Därutöver har en statlig utredning om kreditgarantier för bostadsbyggande nyligen föreslagit s.k. landsbygdslån i syfte att finansiera bostadsbyggande i hela landet.

I en motion efterfrågas regionalt indelad finansmarknadsstatistik på kommunnivå. Utskottet bedömer att en regional indelning försvåras av att statistiken baseras på uppgifter från knappt 200 institut. Att kommunindela statistiken på ett så begränsat antal institut är knappast möjligt, särskilt som statistiken av sekretesskäl inte får röja de enskilda institutens uppgifter.

Skattefusk och aggressiv skatteplanering skadar en fri och rättvis konkurrens och undandrar samhället stora inkomster. Sådant beteende måste därför motverkas hos banker såväl som hos andra aktörer, anser utskottet. Utskottet uppfattar samtidigt att regeringen redan har en hög politisk prioritering på att motverka denna typ av skadliga företeelser.

Inte heller övriga motionsyrkanden om olika utredningar och översyner av befintlig lagreglering är något utskottet ställer sig bakom.

Mot den bakgrunden avstyrks samtliga här aktuella motioner.

Finansiell rådgivning och flyttavgifter för pensionsförsäkringar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om finansiell rådgivning och begränsning av flyttavgifter. Utskottet hänvisar bl.a. till att nya regler för finansiell rådgivning i Mifid II syftar till att stärka kundskyddet vid investeringsrådgivning. Utskottet hänvisar också till pågående arbete med reformering av premiepensionssystemet.

Jämför reservation 11 (M) och 12 (SD) samt det särskilda yttrandet (V).

Motionerna

Kommittémotion 2017/18:3213 yrkande 20 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) handlar om villkoren för finansiella rådgivare. Det nya EU-direktivet MiFID II ger ett skyddande regelverk för att använda sig av titeln oberoende rådgivare och skärpta regler vid intressekonflikter mellan distributörer och fondemittenter m.m. Motionärerna motsätter sig provisionsförbud och förbud mot att finansiera distribution av fonder genom fondavgifter. Ett provisionsförbud riskerar att omöjliggöra nyetablering, förutom att många mindre aktörer slås ut. Regelverket ska dock vara strikt mot oseriösa aktörer, och tillsynen betydande. I stället för förbud bör enligt motionärerna Finansinspektionen (FI) agera mot aktörer som inte lever upp till kraven.

I motion 2017/18:71 av Markus Wiechel (SD) efterfrågas en opartisk kontroll av PPM-rådgivare. PPM-rådgivare är enligt motionen svåra att granska eftersom det inte finns någon opartisk kontroll av den redovisning som görs av fonders utveckling över tid. Många pensionssparare saknar samtidigt tid och kunskap att själv förvalta pengarna i PPM-systemet och förlitar sig därför på andra förvaltare.

Dennis Dioukarev (SD) uppmärksammar i motion 2017/18:547 negativa inlåsnings effekter till följd av flyttavgifter för pensionsförsäkringar. Motionären hänvisar till att flyttavgifterna höjts av flera livförsäkringsföretag de senaste åren. För att åtgärda problemen vill motionären se regelförändringar som innebär att flyttavgiften ska begränsas till att täcka de nödvändigaste kostnaderna för administration (yrkande 1). Utöver detta bör enligt motionären även möjligheten att ta ut höga flyttavgifter efter nyteckning begränsas efter tid (yrkande 2).

Kompletterande information

Nya regler om marknader för finansiella instrument

I augusti 2017 trädde de regeländringar i kraft som genomför EU-direktivet och förordningen om marknader för finansiella instrument, Mifid II och Mifir (prop. 2016/17:162, bet. 2016/17:FiU35, rskr. 2016/17:353). Syftet med regelverket är bl.a. att öka kundskyddet på värdepappers-marknadsområdet samt ge FI bättre förutsättningar att utöva en effektiv tillsyn. De nya reglerna innefattar utökade investerarskyddsregler och provisionsförbud i vissa fall. Ett värdepappersinstitut som utför investeringstjänster eller sidotjänster får bara ta emot tredjepartsansättning (t.ex. provision) om

- ersättningen/förmånen är utformad för att höja kvaliteten på tjänsten
- ersättningen/förmånen inte hindrar institutet från att uppfylla sin skyldighet att ta till vara kundens intressen
- kunden informerats om ersättningens/förmånens förekomst, art och belopp.

I det fall ett värdepappersinstitut har informerat kunden om att rådgivningen ges på oberoende grund gäller provisionsförbud, dvs. institutet får inte ta emot och behålla ersättningar eller förmåner från tredje part. Förbudet gäller även när ett värdepappersinstitut tillhandahåller portföljförvaltning. Vidare gäller att en rådgivare som tillhandahåller investeringsrådgivning på oberoende grund endast får ge råd om andras produkter. I sistnämnda fall går kraven i den svenska regleringen utöver direktivets krav.⁹ Värdepappersutredningen föreslog ett mer långtgående provisionsförbud än det i direktivet. Regeringen ansåg dock att det bl.a. skulle kunna leda till att företag med egen distribution gynnades framför företag utan egen distribution samt att små aktörer riskerade att slås ut från marknaden.

Försäkringsdistributionsdirektivet ska genomföras i svensk rätt

I försäkringsdistributionsdirektivet finns nya regler om kundskydd och hantering av intressekonflikter som ska tillämpas vid distribution av försäkringsbaserade investeringsprodukter och som i stort sett är likalydande med reglerna i Mifid II. Reglerna möjliggör bl.a. en reglering av tredjepartsansättningar på marknaden för finansiell rådgivning om försäkringsbaserade investeringsprodukter som liknar den för värdepappersinstitut. Regeringen har aviserat att en proposition som genomför försäkringsdistributionsdirektivet ska lämnas till riksdagen i april 2018. Propositionen ska beredas i finansutskottet.

⁹ Mifid II är som huvudregel ett fullharmoniseringsdirektiv, dvs. medlemsstaterna får inte införa strängare regler. När det gäller investeringsskyddsreglerna får en medlemsstat dock i undantagsfall införa ytterligare krav, om dessa är objektivt motiverade och proportionella för att hantera specifika risker som är särskilt viktiga för medlemsstaternas marknadsstruktur.

Pågående reformering av premiepensionssystemet

Pensionsgruppen har enats om att genomföra en rad reformer av premiepensionssystemet.¹⁰ Reformerna syftar dels till att underlätta för fler sparare att få en hög avkastning på sitt sparande, dels till att öka säkerheten inom premiepensionen. Åtgärderna för att underlätta för fler sparare att få en hög avkastning på sitt sparande kommer att ske med utgångspunkt i de förslag som lämnas i betänkandet Fokus premiepension (SOU 2016:61). Åtgärderna för att öka säkerheten kommer att ske med utgångspunkt i Pensionsmyndighetens svar på ett regeringsuppdrag om stärkt konsumentskydd inom premiepensionen (Fi2016/04460/FPM).

Av budgetpropositionen för 2018 framgår att Pensionsgruppen kommer att utreda hur premiepensionssystemet ska vara utformat i framtiden parallellt med nämnda reformer (prop. 2017/18:1, utg.omr. 2). Regeringen har aviserat att en proposition om ett tryggare och mer hållbart premiepensionssystem kommer att lämnas till riksdagen i april 2018.

Flytträtt vid pensionssparande

För att förbättra flytträtten för pensionssparare remitterade Finansdepartementet i augusti 2017 en promemoria med förslag som syftar till att underlätta möjligheten att flytta pensionssparande. Förslaget innebär bl.a. att det preciseras vilka typer av avgifter som försäkringsföretagen får ta ut vid en flytt av försäkringssparandet. Förslaget har remissbehandlats, men ingen proposition är ännu aviserad.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ställde sig bakom regeringens förslag om ett direktivnära genomförande av Mifid II i samband med riksdagsbehandlingen av regeringens proposition i juni 2017. Syftet med det nya regelverket är bl.a. att stärka kundskyddet vid investeringsrådgivning och att minska risken för intressekonflikter. Reglerna innebär provisionsförbud i vissa fall, som redogjorts för ovan. Om ett mer långtgående förbud (som det värdepappersutredningen föreslog) skulle ha införts bedömer utskottet, liksom regeringen gjorde i propositionen, att det skulle ha kunnat leda till att mindre aktörer slås ut. Utskottet vill i det här sammanhanget också påminna om att de nya reglerna ska utvärderas när de tillämpats under en tid, för att bedöma om det kvarstår problem på marknaden.

Vidare kommer utskottet under våren att behandla en proposition som genomför försäkringsdistributionsdirektivet, och som bl.a. innehåller skärpta regler vid finansiell rådgivning av försäkringsbaserade produkter. Dessutom har pensionsgruppen enats om en reformering av premiepensionssystemet,

¹⁰ Pensionsgruppen är en blocköverskridande arbetsgrupp som består av företrädare för de partier som står bakom pensionsöverenskommelsen (S, M, MP, C, L och KD).

som bl.a. handlar om att stärka konsumentskyddet inom premiepensionen. Utskottet kommer därmed att få anledning att återkomma till dessa frågor.

Slutligen, när det gäller frågan om flyttavgifter för pensionsförsäkringar, kan det konstateras att det pågår en beredning i Regeringskansliet av ett förslag som syftar till att underlätta möjligheten att flytta pensionssparande.

Därmed avstyrks motionerna.

Regelverket kring penningtvätt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om penningtvätt. Utskottet hänvisar till genomförda lagstiftningsåtgärder och pågående direktivändringar i syfte att bekämpa penningtvätt.

Motionerna

Anders Hansson (M) framhåller i motion 2017/18:2312 att penningtvättslagen bör utvidgas till att omfatta sakförsäkringar. Det motiveras med att det enligt motionären finns ett systematiskt missbruk av försäkringssystemet som kostar försäkringsbolagen stora pengar och medför att kriminella nätverk kan fortsätta tvätta sina pengar.

Hans Hoff (S) efterlyser i motion 2017/18:2716 ett tydligare regelverk för Finansinspektionens (FI) tillsyn över banker som inte följer penningtvättslagstiftningen. FI kan dra in en banks tillstånd om en bank inte följer eller grovt åsidosätter gällande lagstiftning. Enligt motionären har det visat sig att lagstiftningen inte är tillräckligt tydlig så att FI kan vidta motsvarande åtgärd när en bank bryter mot penningtvätsreglerna.

Utskottets tidigare behandling

Motionerna tar upp samma frågor som riksdagen behandlat tidigare, senast under förra riksmötet (bet. 2016/17:FiU22). Riksdagen avslög motionerna i enlighet med utskottets förslag. Utskottet hänvisade till genomförda och pågående lagändringar i syfte att bekämpa penningtvätt.

Kompletterande information

Ny lag om penningtvätt gäller sedan augusti 2017

De senaste åren har en rad nya regleringsåtgärder kommit på detta område, främst på det internationella planet. Sedan augusti 2017 gäller en ny lag om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (prop. 2016/17:173, bet. 2016/17:FiU32, rskr. 2016/17:341). Genom denna nya lag och ändringar i ett antal rörelselagar genomförs EU:s fjärde penningtvättsdirektiv och

merparten av de internationella åtaganden som Sverige gjort på området. Den nya lagen syftar till att förebygga, upptäcka och förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism. Det nya regelverket innebär att kraven skärps ytterligare på finansiella företag att bedöma hur stor risken är att de används för penningtvätt och finansiering av terrorism. Företagen ska anpassa sina rutiner och andra åtgärder till de risker de har identifierat. FI:s föreskrifter innehåller även nya krav på funktioner för regelefterlevnad, intern kontroll och egenskaper hos det visseblåsningssystem som alla företag måste ha. De nya reglerna innebär också att företag under tillsyn ska lämna nödvändiga uppgifter till FI för att myndigheten ska kunna riskklassificera dem.

Det har också nyligen inrättats en samordningsfunktion hos Polismyndigheten för att åstadkomma en effektiv samordning och informationsförsörjning på detta område mellan det stora antalet involverade myndigheter och andra aktörer.

Det fjärde penningtvättsdirektivet, som nu genomförts i svensk lagstiftning, antogs på EU-nivå i maj 2015. Kommissionen har därefter även lämnat förslag på vissa revideringar av direktivet i syfte att ytterligare stärka det europeiska ramverket för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism.¹¹ Kommissionens förslag förhandlas för närvarande inom EU.

Utskottets ställningstagande

Som utskottet redogjort för ovan har det kommit en rad nya lagändringar under de senaste åren i syfte att motverka penningtvätt, både på det administrativa och på det straffrättsliga området. Ett omfattande nytt regelverk som genomför det fjärde penningtvättsdirektivet i svensk rätt trädde i kraft i augusti 2017. Detta nya regelverk innebär att ramverket för att bekämpa penningtvätt har förstärkts ytterligare. I än högre grad än tidigare genomsyras regelverket av ett riskbaserat förhållningssätt. Det betyder att åtgärder främst ska sättas in där riskerna för penningtvätt är som störst. Vidare pågår det förhandlingar på EU-nivå om revideringar av penningtvättsdirektivet i syfte att ytterligare stärka det europeiska ramverket för bekämpning av penningtvätt.

Mot den bakgrunden avstyrks motionerna.

¹¹ Se KOM(2016) 450 och Regeringskansliets fakta-PM 2015/16:FPM117.

Kreditupplysning och inkassoverksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner om kreditupplysning och inkassoverksamhet. Utskottet hänvisar bl.a. till att det under förra året kommit nya regler på plats som mer effektivt ska kunna motverka systematiska bedrägerier med bluffakturor.

Motionerna

I motion 2017/18:1564 av Johnny Skalin (SD) förordas att systemet för förfallna fakturor borde göras mer överskådligt och generellt. Det bör enligt motionären ske genom att inkassoföretagen alltid ska ha en tidsfrist på 30 dagar för betalning av inkassokrav. Vidare bör enligt motionären bevisbördan för kravet läggas på indrivaren.

Lars-Axel Nordell (KD) skriver i motion 2017/18:2540 yrkande 2 att omfattningen av bedrägerier med bluffakturor ökar. I dag får företag betalningsanmärkningar redan vid ansökan om betalningsföreläggande, oavsett om en sådan ansökan är riktig eller inte. För mindre företag, där betalningsanmärkningar har stor påverkan på hur företaget bedöms, leder det till att företagen betalar fakturor som inte borde betalas. Enligt motionären borde kreditupplysningslagen ändras så att även företag och inte bara privatpersoner omfattas av regeln om att fakturan måste vara välgrundad för att kreditupplysningar ska få lämnas.

Mats Green m.fl. (M) anser i motion 2017/18:3203 att det bör införas starkare kontroller av inkassoverksamhet och hårdare krav för tillståndsbedömning i kampen mot bluffakturor. Detta är enligt motionärerna angeläget så att oseriösa och kriminella aktörer hindras från att starta egna inkassoverksamheter.

Utskottets tidigare behandling

Motionerna tar upp samma frågor som riksdagen i allt väsentligt behandlat tidigare, senast under förra riksmötet (bet. 2016/17:FiU22). Riksdagen avslog motionerna i enlighet med utskottets förslag. Utskottet hänvisade bl.a. till pågående lagstiftningsarbete för att hantera delar av den problematik som lyftes fram i motionerna.

Kompletterande information

Gällande regler för inkassoverksamhet

Inkassoverksamhet regleras av inkassolagen (1974:182) som kompletteras med bestämmelser i inkassoförordningen (1981:956) och myndighets-

föreskrifter. Som en allmän grundregel gäller att inkassoverksamhet ska bedrivas enligt god inkassosed. Gäldenären får inte vållas onödig skada eller olägenhet eller utsättas för otillbörlig påtryckning eller annan otillbörlig inkassoåtgärd.

Nya regler för att motverka systematiska bluffakturor

Sedan juli 2017 gäller en ny straffbestämmelse i brottsbalken för grovt fordringsbedrägeri.¹² Bakgrunden till den nya bestämmelsen är att bedrägerier med s.k. bluffakturor ansetts vara ett allvarligt problem för både enskilda och samhället. Denna typ av bedrägerier har dessutom vållat svårigheter i rättstillämpningen, som har sin grund i att den straffrättsliga regleringen på detta fält inte varit lämpligt anpassad till omfattande systematiska förfaranden. I förlängningen har detta inneburit att brottslighetens systematik och samlade negativa effekt inte i tillräcklig utsträckning beaktats vid rubricering av brotten och inte heller fått tillräckligt genomslag vid straffmätningen. Det är för att komma till rätta med detta som den nya bestämmelsen i brottsbalken införts. Vad som därigenom straffbelagts är att i vilseledande syfte rikta betalningsuppsmaningar till en vidare krets av mottagare.

Utskottets ställningstagande

Det är enligt utskottet angeläget att från samhällets sida motverka oseriös inkassoverksamhet, inte minst oriktiga krav och fakturabedrägerier. Enligt gällande lagstiftning ska inkassoverksamhet bedrivas enligt god inkassosed, och gäldenären får inte utsättas för onödig skada eller otillbörliga inkassoåtgärder. Det har dock inte hindrat att oseriösa aktörer systematiskt använt sig av s.k. bluffakturor, som vållat svårigheter i rättstillämpningen. Under förra året har dock nya regler kommit på plats som mer effektivt ska kunna motverka denna typ av systematiska bedrägerier. Det har utskottet redogjort för i avsnittet ovan.

Därmed avstyrks motionerna.

¹² Prop. 2016/17:131, bet. 2016/17:JuU13, rskr. 2016/17:272.

Reservationer

1. **Makrotillsyn och frågor om hushållens skuldsättning, punkt 2 (M)**

av Elisabeth Svantesson (M), Jörgen Andersson (M), Niklas Wykman (M) och Anette Åkesson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:3570 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 36 och avslår motionerna

2017/18:77 av Sara-Lena Bjälkö och Jonas Millard (båda SD),

2017/18:488 av Olle Felten (SD),

2017/18:540 av Dennis Dioukarev (SD),

2017/18:542 av Dennis Dioukarev (SD),

2017/18:741 av Yilmaz Kerimo (S),

2017/18:1201 av Sotiris Delis (M),

2017/18:1746 av Olle Felten m.fl. (SD) yrkandena 1–4,

2017/18:2290 av Markus Wiechel (SD),

2017/18:2561 av Jan R Andersson (M) och

2017/18:3652 av Caroline Szyber m.fl. (KD) yrkande 47.

Ställningstagande

Lånetak och amorteringskrav kan begränsa hushållens belåning och därmed framtida risker för att lågkonjunkturer ska fördjupas. Samtidigt riskerar de att skapa ytterligare trösklar till eget boende för personer som står långt ifrån bostadsmarknaden. Vi ser behovet av denna typ av åtgärder men också baksidan av desamma. Det är viktigt att understryka att regleringen inte är ett självändamål utan en nödvändig konsekvens av en dysfunktionell bostadsmarknad. När marknaden mår bättre bör därför varje reglering prövas för att bedöma om det fortfarande finns ett behov av den.

Ytterligare åtgärder bör noggrant övervägas utifrån såväl effekter på människors möjlighet att efterfråga boende som konsekvenser för finansiering av nybyggnation. I andra änden av ett bolån som inte beviljas kan mycket väl finnas en bostad som inte byggs, vilket paradoxalt nog riskerar att förvärra bostadsbristen, höja bostadspriserna och ytterligare öka behovet av åtgärder för att minska människors belåning.

Avslutningsvis anser vi att det är viktigt att följa upp amorteringskravets effekter på hushållens övriga sparande.

Mot den bakgrunden tillstyrker vi motion 2017/18:3570 av Ulf KristerSSon m.fl. (M) yrkande 36.

2. Makrotillsyn och frågor om hushållens skuldsättning, punkt 2 (SD)

av Oscar Sjöstedt (SD) och Dennis Dioukarev (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:1746 av Olle Felten m.fl. (SD) yrkandena 1–4 och
avslår motionerna
2017/18:77 av Sara-Lena Bjälkö och Jonas Millard (båda SD),
2017/18:488 av Olle Felten (SD),
2017/18:540 av Dennis Dioukarev (SD),
2017/18:542 av Dennis Dioukarev (SD),
2017/18:741 av Yilmaz Kerimo (S),
2017/18:1201 av Sotiris Delis (M),
2017/18:2290 av Markus Wiechel (SD),
2017/18:2561 av Jan R Andersson (M),
2017/18:3570 av Ulf KristerSSon m.fl. (M) yrkande 36 och
2017/18:3652 av Caroline Szyber m.fl. (KD) yrkande 47.

Ställningstagande

Ansaret för makrotillsynen och för att upprätthålla finansiell stabilitet är uppdelat på tre olika myndigheter: Finansinspektionen, Riksbanken och Riksgälden. I debatten och mellan dessa myndigheter framkommer inte sällan olika uppfattningar om vem som har ansaret för vad. Därmed riskerar arbetet med finansiell stabilitet att få väsentligt sämre effekt än vad som skulle kunna uppnås med en bättre ordning.

Vi anser att organisationen av makrotillsynen bör ses över och förtydligas. För de områden där det även fortsättningsvis är praktiskt med ett delat ansvar mellan myndigheterna ska det klart framgå vilka olika moment respektive myndighet har huvudansvar för, och hur myndigheterna ska samverka för att åstadkomma en gemensam syn. Finansiella stabilitetsrådet bör bli ett forum för samverkan med en gemensam beslutsprocess.

Finansiella stabilitetsrådet bör också vara avsändare av en gemensam rapport om finansiell stabilitet, i vilken de olika ansvarsområdena delas upp

på respektive ansvarig myndighet och där områden med gemensamt eller delat ansvar också framgår tydligt. Det bör vara en strävan att i rapporten presentera en gemensam bild med en röst utåt.

Vidare är det viktigt att respektive myndighet ges tillräckliga befogenheter och ansvar för att kunna agera tillräckligt kraftfullt och i tid.

Finansiella stabilitetsrådet bör utvecklas till en plattform för diskussioner och gemensamma beslut myndigheterna emellan. Processen för överväganden och beslut måste också fortsättningsvis vara transparent i delar där det inte motverkar sitt syfte, dvs. att bygga finansiell stabilitet.

Regeringen bör utreda de områden vi här har tagit upp och återkomma med förslag på åtgärder. Det kan vara lämpligt att delar av frågorna hanteras av Riksbanksutredningen. Andra delar bör dock hanteras separat eftersom de inte enbart har fokus på Riksbankens verksamhet.

Mot den bakgrunden tillstyrker vi motion 2017/18:1746 av Olle Felten m.fl. (SD) yrkandena 1–4.

3. Makrotillsyn och frågor om hushållens skuldsättning, punkt 2 (KD)

av Jakob Forssmed (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:3652 av Caroline Szyber m.fl. (KD) yrkande 47 och
avslår motionerna
2017/18:77 av Sara-Lena Bjälkö och Jonas Millard (båda SD),
2017/18:488 av Olle Felten (SD),
2017/18:540 av Dennis Dioukarev (SD),
2017/18:542 av Dennis Dioukarev (SD),
2017/18:741 av Yilmaz Kerimo (S),
2017/18:1201 av Sotiris Delis (M),
2017/18:1746 av Olle Felten m.fl. (SD) yrkandena 1–4,
2017/18:2290 av Markus Wiechel (SD),
2017/18:2561 av Jan R Andersson (M) och
2017/18:3570 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 36.

Ställningstagande

Ägarlägenheter missgynnas i dag i förhållande till bostadsrätter. En viktig fråga är hur effekten av bolånetaket kan hanteras för ägarlägenheter. För bostadsrätter administreras en stor del av bostadens skulder genom föreningen,

vilket innebär att en avsevärt större totalskuldsättning accepteras för en bostadsrättshavare än för en innehavare av en ägarlägenhet. Jag anser att det bör övervägas att förutsättningarna för bostadslån på ägarlägenheter jämföras med vad som gäller för bostadsrätter så att de båda boendeformerna får rättvisa villkor.

Mot den bakgrunden tillstyrker jag motion 2017/18:3652 av Caroline Szyber m.fl. (KD) yrkande 47.

4. Kontanthantering och betaltjänster, punkt 3 (C)

av Peter Helander (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
 2017/18:3855 av Eskil Erlandsson m.fl. (C) yrkande 15 och
 avslår motionerna
 2017/18:59 av Lars-Axel Nordell och Larry Söder (båda KD),
 2017/18:171 av Jeff Ahl (SD),
 2017/18:668 av Suzanne Svensson och Peter Jeppsson (båda S),
 2017/18:762 av Catharina Bråkenhielm (S),
 2017/18:1018 av Lotta Finstorp (M),
 2017/18:1090 av Monica Haider och ClasGöran Carlsson (båda S),
 2017/18:1358 av Peter Persson och Erik Ezeliuss (båda S),
 2017/18:1401 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M),
 2017/18:1741 av Olle Felten och Mikael Eskilandersson (båda SD) yrkandena
 1–4,
 2017/18:1833 av Hannah Bergstedt m.fl. (S),
 2017/18:1985 av Hans Rothenberg (M),
 2017/18:2637 av Carina Ohlsson och Hillevi Larsson (båda S),
 2017/18:2715 av Lars Mejern Larsson och Hans Hoff (båda S),
 2017/18:2929 av Sten Bergheden (M),
 2017/18:2941 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 11 och 12,
 2017/18:2962 av Valter Mutt m.fl. (MP) yrkande 8,
 2017/18:3114 av Saila Quicklund (M),
 2017/18:3456 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 6 och 7 samt
 2017/18:3741 av Penilla Gunther m.fl. (KD) yrkande 3.

Ställningstagande

Den lokala servicen är ofta en förutsättning för att en mindre ort på landsbygden ska kunna fungera. I många delar av Sverige är dock avstånden

till kontantuttag, betalningsförmedling och dagskassehantering långa, vilket i praktiken innebär en klyvning av landet. Företagare med verksamhet i glesbygd eller där internetuppkopplingen är bristfällig har helt andra utmaningar än företagare som är verksamma i eller nära större orter. Det får konsekvenser för såväl entreprenörskap som jobbskapande. Ett tydligare ansvar för kontanthantering och en påskyndad utbyggnad av bredband skulle avsevärt förbättra möjligheterna till olika betalningsmetoder i alla delar av Sverige. Det var också anledningen till att Centerpartiet var med och drev igenom att den parlamentariska Riksbanksutredningen även ska behandla frågan om ansvaret för kontanthantering. Ansvaret för en fungerande kontanthantering på landsbygden måste förtydligas.

Därmed tillstyrker jag motion 2017/18:3855 av Eskil Erlandsson m.fl. (C) yrkande 15.

5. Kontanthantering och betaltjänster, punkt 3 (V)

av Karin Rågsjö (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
 2017/18:2941 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 11 och 12 samt
 2017/18:3456 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 6 och 7 samt
 avslår motionerna
 2017/18:59 av Lars-Axel Nordell och Larry Söder (båda KD),
 2017/18:171 av Jeff Ahl (SD),
 2017/18:668 av Suzanne Svensson och Peter Jeppsson (båda S),
 2017/18:762 av Catharina Bråkenhielm (S),
 2017/18:1018 av Lotta Finstorp (M),
 2017/18:1090 av Monica Haider och ClasGöran Carlsson (båda S),
 2017/18:1358 av Peter Persson och Erik Ezelius (båda S),
 2017/18:1401 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M),
 2017/18:1741 av Olle Felten och Mikael Eskilandersson (båda SD) yrkandena
 1–4,
 2017/18:1833 av Hannah Bergstedt m.fl. (S),
 2017/18:1985 av Hans Rothenberg (M),
 2017/18:2637 av Carina Ohlsson och Hillevi Larsson (båda S),
 2017/18:2715 av Lars Mejern Larsson och Hans Hoff (båda S),
 2017/18:2929 av Sten Bergheden (M),
 2017/18:2962 av Valter Mutt m.fl. (MP) yrkande 8,
 2017/18:3114 av Saila Quicklund (M),
 2017/18:3741 av Penilla Gunther m.fl. (KD) yrkande 3 och

2017/18:3855 av Eskil Erlandsson m.fl. (C) yrkande 15.

Ställningstagande

Allt fler kreditinstitut har slutat hantera kontanter över disk, och de institut som har kvar kontanthantering begränsar i allt större utsträckning antalet kontor där detta erbjuds. Den här utvecklingen drivs delvis av att efterfrågan på kontanter har minskat under de senaste åren. Men samtidigt är det många som upplever problem med att utföra betaltjänster. Det gäller inte minst mindre, kontantberoende företag på landsbygden, exempelvis inom besöksnäring och handel. Jag menar att det krävs ett tydligare politiskt ansvar för att komma till rätta med den bristande kontanthantering. Det bör införas en skyldighet för bankerna att tillhandahålla och ta emot kontanter.

Vidare ligger Sverige i EU:s bottenliga vad gäller tillgången till bankomater. Exempelvis har många människor, däribland många äldre, mer än två mil till sin närmaste bankomat. Bankomaterna är i dag organiserade i ett gemensamt bolag som ägs av de fem största bankerna. Storbankernas dominerande ägande gör det svårt och dyrt för nya aktörer att etablera bankomattjänster i Sverige. När dessa banker stängt kontoren på landsbygden har det ofta inneburit att också bankomaten har försvunnit. En utredning bör tillsättas för att ta reda på hur det kan ställas krav på att storbankerna tillhandahåller bankomater på landsbygden.

Ett annat problem är att företag inte omfattas av samma rätt till betalkonton med grundläggande funktioner som enskilda konsumenter. Detta påverkar föreningslivet och tillväxten för företagare negativt och har också kritiserats av såväl Riksbanken som Finansinspektionen. Jag anser att föreningar och företag bör omfattas av rätten att öppna betalkonton med grundläggande funktioner.

Mot den bakgrunden tillstyrker jag motionerna 2017/18:2941 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 11 och 12 och 2017/18:3456 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 6 och 7.

6. Kontanthantering och betaltjänster, punkt 3 (KD)

av Jakob Forssmed (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:3741 av Penilla Gunther m.fl. (KD) yrkande 3 och
avslår motionerna

2017/18:59 av Lars-Axel Nordell och Larry Söder (båda KD),
2017/18:171 av Jeff Ahl (SD),
2017/18:668 av Suzanne Svensson och Peter Jeppsson (båda S),
2017/18:762 av Catharina Bråkenhielm (S),
2017/18:1018 av Lotta Finstorp (M),
2017/18:1090 av Monica Haider och ClasGöran Carlsson (båda S),
2017/18:1358 av Peter Persson och Erik Ezelius (båda S),
2017/18:1401 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M),
2017/18:1741 av Olle Felten och Mikael Eskilandersson (båda SD) yrkandena 1–4,
2017/18:1833 av Hannah Bergstedt m.fl. (S),
2017/18:1985 av Hans Rothenberg (M),
2017/18:2637 av Carina Ohlsson och Hillevi Larsson (båda S),
2017/18:2715 av Lars Mejern Larsson och Hans Hoff (båda S),
2017/18:2929 av Sten Bergheden (M),
2017/18:2941 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 11 och 12,
2017/18:2962 av Valter Mutt m.fl. (MP) yrkande 8,
2017/18:3114 av Saila Quicklund (M),
2017/18:3456 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 6 och 7 samt
2017/18:3855 av Eskil Erlandsson m.fl. (C) yrkande 15.

Ställningstagande

För att hela Sverige ska leva krävs att det finns en grundläggande offentlig och kommersiell servicenivå också i gles- och landsbygdskommuner samt i förortsområden. För att öka samordningen mellan myndigheter och förbättra samverkan mellan offentliga och kommersiella aktörer bör regelverken ses över i syfte att åstadkomma en god offentlig, finansiell och kommersiell service i hela landet. På små orter med högt besöksstryck säsongsvis behövs även betalningslösningar som innefattar tillgång till kontanter, t.ex. genom att det finns uttagsautomater och möjlighet till kortbetalning. Det är också viktigt att utveckla digitala betalningsmöjligheter, t.ex. via sms eller internet, för att åka med kollektivtrafiken eller betala för parkering.

Därmed tillstyrker jag motion 2017/18:3741 av Penilla Gunther m.fl. (KD) yrkande 3.

7. Struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden, punkt 4 (M)

av Elisabeth Svantesson (M), Jörgen Andersson (M), Niklas Wykman (M) och Anette Åkesson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:3405 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 3 och avslår motionerna

2017/18:92 av Mikael Eskilander och Jonas Millard (båda SD),

2017/18:359 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD),

2017/18:597 av Peter Jeppsson och Suzanne Svensson (båda S),

2017/18:1148 av Momodou Jallow m.fl. (V) yrkande 1,

2017/18:1180 av Jesper Skalberg Karlsson (M),

2017/18:1238 av Sotiris Delis (M),

2017/18:1399 av Jasenko Omanovic och Eva Sonidsson (båda S),

2017/18:1711 av Jan Lindholm (MP),

2017/18:2363 av Borian Åberg (M),

2017/18:2869 av Ola Johansson och Rickard Nordin (båda C) yrkande 4,

2017/18:2941 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 10,

2017/18:2962 av Valter Mutt m.fl. (MP) yrkandena 1, 2, 6 och 7,

2017/18:3264 av Erik Bengtzboe och Ida Drougge (båda M),

2017/18:3456 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 1–5,

2017/18:3499 av Per Åsling och Anders Åkesson (båda C) yrkandena 1 och 2,

2017/18:3503 av Per Åsling och Peter Helander (båda C),

2017/18:3671 av Sven-Olof Sällström (SD) yrkandena 1 och 2,

2017/18:3728 av Per Åsling och Helena Lindahl (båda C) och

2017/18:3756 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkande 2.

Ställningstagande

Under de senaste åren har det skett flera skärpningar av regelverken för bank- och finansföretag. Skärpningarna har tillkommit som svar på finanskrisen och för att bidra till stabilare bankföretag och finansmarknad. Det är rimligt att kraven har skärpts. Samtidigt innebär fler och hårdare regler en risk för minskad konkurrens. Mindre aktörer har svårare än stora att bygga upp och bekosta den nödvändiga kompetens som krävs för att följa regelverken. Därför anser vi att regeringen bör ge Finansinspektionen i uppdrag att se över hur regelbördan kan reduceras för mindre aktörer för att öka konkurrensen på

bank- och finansmarknaden. Dock ska det ske på ett sådant sätt att tillförlitligheten till bankverksamheten inte äventyras.

Vi tillstyrker därmed motion 2017/18:3405 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 3.

8. Struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden, punkt 4 (SD)

av Oscar Sjöstedt (SD) och Dennis Dioukarev (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:3671 av Sven-Olof Sällström (SD) yrkandena 1 och 2 samt avslår motionerna

2017/18:92 av Mikael Eskilander och Jonas Millard (båda SD),

2017/18:359 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvis (båda SD),

2017/18:597 av Peter Jeppsson och Suzanne Svensson (båda S),

2017/18:1148 av Momodou Jallow m.fl. (V) yrkande 1,

2017/18:1180 av Jesper Skalberg Karlsson (M),

2017/18:1238 av Sotiris Delis (M),

2017/18:1399 av Jasenko Omanovic och Eva Sonidsson (båda S),

2017/18:1711 av Jan Lindholm (MP),

2017/18:2363 av Boriana Åberg (M),

2017/18:2869 av Ola Johansson och Rickard Nordin (båda C) yrkande 4,

2017/18:2941 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 10,

2017/18:2962 av Valter Mutt m.fl. (MP) yrkandena 1, 2, 6 och 7,

2017/18:3264 av Erik Bengtzboe och Ida Drougge (båda M),

2017/18:3405 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 3,

2017/18:3456 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 1–5,

2017/18:3499 av Per Åsling och Anders Åkesson (båda C) yrkandena 1 och 2,

2017/18:3503 av Per Åsling och Peter Helander (båda C),

2017/18:3728 av Per Åsling och Helena Lindahl (båda C) och

2017/18:3756 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkande 2.

Ställningstagande

I stora delar av Sveriges glesbygd är det mycket svårt att få låna till sin bostad på den ordinarie bolånemarknaden. Det får en rad negativa följder, exempelvis att människor med en i övrigt sund ekonomi hänvisas till dyra blankolån. Men det får också negativa följder på hela den lokala bostadsmarknaden. De objekt som kommer ut till försäljning får färre intresserade spekulanter och därmed

ett lägre försäljningspris. Det sänker värdet på omgivande fastigheter och även boendes vilja att investera i underhåll, tillbyggnader och nybyggnad. Resultatet blir en negativ spiral med dålig prisutveckling, bristande underhåll och förfallna fastigheter. Vi anser att regeringen genom statens ägardirektiv bör använda SBAB för en fungerande bolånemarknad även i glesbygd. Eventuella merkostnader för administration och högre risk bör täckas genom uppläggningsavgifter och ränta. Vi menar också att regeringen bör se över avkastningskravet på SBAB för att stimulera en fungerande bostadsmarknad även i glesbygd. I övrigt ska SBAB göra en sedvanlig kreditvärdering och avstå när personen inte anses kreditvärdig.

Mot den bakgrunden tillstyrker vi motion 2017/18:3671 av Sven-Olof Sällström (SD).

9. Struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden, punkt 4 (C)

av Peter Helander (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:3756 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkande 2 och avslår motionerna

2017/18:92 av Mikael Eskilander och Jonas Millard (båda SD),

2017/18:359 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvis (båda SD),

2017/18:597 av Peter Jeppsson och Suzanne Svensson (båda S),

2017/18:1148 av Momodou Jallow m.fl. (V) yrkande 1,

2017/18:1180 av Jesper Skalberg Karlsson (M),

2017/18:1238 av Sotiris Delis (M),

2017/18:1399 av Jasenko Omanovic och Eva Sonidsson (båda S),

2017/18:1711 av Jan Lindholm (MP),

2017/18:2363 av Borian Åberg (M),

2017/18:2869 av Ola Johansson och Rickard Nordin (båda C) yrkande 4,

2017/18:2941 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 10,

2017/18:2962 av Valter Mutt m.fl. (MP) yrkandena 1, 2, 6 och 7,

2017/18:3264 av Erik Bengtzboe och Ida Drougge (båda M),

2017/18:3405 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 3,

2017/18:3456 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 1–5,

2017/18:3499 av Per Åsling och Anders Åkesson (båda C) yrkandena 1 och 2,

2017/18:3503 av Per Åsling och Peter Helander (båda C),

2017/18:3671 av Sven-Olof Sällström (SD) yrkandena 1 och 2 samt
2017/18:3728 av Per Åsling och Helena Lindahl (båda C).

Ställningstagande

Att byta mobilabonnemang är i dag lätt, eftersom kunden har rätt att ta med sitt gamla telefonnummer. Det är praktiskt inte minst därför att många tjänster är knutna till det specifika numret. Samma sak borde i viss mån gälla kontonumret i din bank. Autogiron och e-fakturor är många gånger knutna inte bara till en person utan också till ett visst kontonummer. Det betyder att det är tidskrävande och krångligt för den som byter bank, eftersom det kräver omregistrering av olika autogiron m.m. Jag anser att rätten till nummerportabilitet – dvs. möjligheten att behålla kontonummer för den som byter bank – bör garanteras, som ett litet steg mot en flexiblare bankmarknad. Det skulle även gynna konsumenterna, som får bättre villkor och kan ställa högre krav på sin bank.

Mot den bakgrunden tillstyrker jag motion 2017/18:3756 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkande 2.

10. Struktur och konkurrens på bank- och finansmarknaden, punkt 4 (V)

av Karin Rågsjö (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2017/18:1148 av Momodou Jallow m.fl. (V) yrkande 1,

2017/18:2941 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 10 och

2017/18:3456 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 1–5 och
avslår motionerna

2017/18:92 av Mikael Eskilandersson och Jonas Millard (båda SD),

2017/18:359 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD),

2017/18:597 av Peter Jeppsson och Suzanne Svensson (båda S),

2017/18:1180 av Jesper Skalberg Karlsson (M),

2017/18:1238 av Sotiris Delis (M),

2017/18:1399 av Jasenko Omanovic och Eva Sonidsson (båda S),

2017/18:1711 av Jan Lindholm (MP),

2017/18:2363 av Borian Åberg (M),

2017/18:2869 av Ola Johansson och Rickard Nordin (båda C) yrkande 4,

2017/18:2962 av Valter Mutt m.fl. (MP) yrkandena 1, 2, 6 och 7,

2017/18:3264 av Erik Bengtzboe och Ida Drougge (båda M),
2017/18:3405 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 3,
2017/18:3499 av Per Åsling och Anders Åkesson (båda C) yrkandena 1 och 2,
2017/18:3503 av Per Åsling och Peter Helander (båda C),
2017/18:3671 av Sven-Olof Sällström (SD) yrkandena 1 och 2,
2017/18:3728 av Per Åsling och Helena Lindahl (båda C) och
2017/18:3756 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkande 2.

Ställningstagande

I Sverige finns såväl privata som offentliga aktörer som tillhandahåller kapitalförsörjning. Generellt sett råder det ingen brist på utvecklingskapital, utan det som saknas är mer samordning och renodling av de statliga myndigheternas och bolagens verksamheter. Staten har en viktig marknadskompleterande roll.

I stället för att avveckla sin utlåning i stora delar av landet borde SBAB komplettera marknadens bristande utlåning på landsbygden. Regeringen bör därför ändra ägardirektiven på så sätt att SBAB ska åläggas att upprätthålla god service och goda villkor i hela landet och därigenom bli ett samhällsnyttigt företag. För mindre kooperativ kan kapitalförsörjning vara en särskild utmaning, och SBAB bör därför få i uppdrag att aktivt rikta sig till kooperativ. SBAB bör också få i uppdrag att se över hur de kan bidra till att finansiera lån för företag på landsbygden och vilka särskilda aspekter som bör beaktas i detta. Dessutom bör SBAB få i uppdrag att aktivt arbeta med att utveckla lösningar för produktutveckling för små och medelstora företag i syfte att utgöra ett komplement till marknaden och stödja hållbara investeringar.

På landsbygden kan kapitalförsörjningen vara särskilt problematisk, inte minst för mindre företag. Där fyller de lokala sparbankerna en viktig funktion. Sparbankernas förankring i lokalsamhället innebär att de har goda kunskaper om det samhälle, de företag och de människor som finns och verkar där. De kan också antas gynna lokalt förankrade projekt och affärsidéer i högre utsträckning, vilkas vinster i förlängningen går tillbaka till bygden och på så sätt bidrar till ett mer aktivt lokalsamhälle. De lokala sparbankernas möjligheter att konkurrera med storbankerna och bidra till utvecklingen av det lokala näringslivet bör därför stärkas. Det behövs lag- och regeländringar och även stöd till att starta nya sparbanker. Därutöver behöver sparbankerna ges bättre möjligheter att stärka sin kapitalbas. Som ett led i att bredda bankkonkurrensen och ge människor större möjlighet att välja alternativ till de stora affärsbankerna bör regeringen verka för utökade möjligheter till statliga kreditgarantier. Regeringen bör också tillsätta en parlamentarisk bankstrukturutredning, med deluppdraget att se över hur de lokala sparbankernas konkurrenskraft kan stärkas.

Finansinspektionen har i dag ingen regionalt indelad finansmarknadsstatistik, vilket innebär att det saknas kunskap om regionala variationer och hur de finansiella marknadernas arbete med kapitalförsörjning

ser ut. Därför bör SCB ges i uppdrag att ta fram förslag på hur finansmarknadsstatistiken kan redovisas storleksindelad och uppdelat på kommunerna. Dessutom bör det säkerställas att aktuella indikatorer över kapitalförsörjningen regelbundet tas fram.

Slutligen vill jag även lyfta upp frågan om skatteflykt. Skatteflykt och skattebrott är ett stort samhällsproblem som drar undan betydande resurser från samhället och skadar en fri och rättvis konkurrens. Bankernas roll i aggressiv skatteplanering är en fråga som debatteras internationellt. Jag anser att regeringen bör ta fram lagförslag som innebär att banker som upprepade gånger medverkar till aggressiva skatteupplägg förlorar sin rätt att verka som bank i Sverige.

Mot den bakgrunden tillstyrker jag motionerna 2017/18:3456 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkandena 1–5, 2017/18:2941 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 10 och 2017/18:1148 av Momodou Jallow m.fl. (V) yrkande 1.

11. Finansiell rådgivning och flyttavgifter för pensionsförsäkringar, punkt 5 (M)

av Elisabeth Svantesson (M), Jörgen Andersson (M), Niklas Wykman (M) och Anette Åkesson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:3213 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) yrkande 20 och avslår motionerna

2017/18:71 av Markus Wiechel (SD) och

2017/18:547 av Dennis Dioukarev (SD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Det nya EU-direktivet, Mifid II, ger ett skyddande regelverk för att använda sig av titeln oberoende rådgivare och skärpta regler vid intressekonflikter mellan distributörer och fondemittenter m.m. Regelverket bör enligt vår uppfattning vara hårt och strikt mot oseriösa aktörer, och tillsynen behöver vara betydande. Dock får inte konkurrens och mångfald offras. Vi motsätter oss ett regelrätt provisionsförbud och förbud mot att finansiera distribution av fonder genom fondavgifter. Ett provisionsförbud riskerar i praktiken att omöjliggöra nyetablering och skulle dessutom innebära att många mindre aktörer riskerar att slås ut. Det finns en uppenbar risk att provisionsförbud gynnar storbanker på mindre bankers bekostnad. Vår utgångspunkt är att de nya reglerna bör ha fokus på hög transparens för att minska riskerna för

missbruk och därmed stärka konsumenternas ställning i kontakter med banker, värdepappersbolag, försäkringsbolag och olika förmedlare av sparprodukter.

Mot den bakgrunden tillstyrker vi motion 2017/18:3213 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) yrkande 20.

12. Finansiell rådgivning och flyttavgifter för pensionsförsäkringar, punkt 5 (SD)

av Oscar Sjöstedt (SD) och Dennis Dioukarev (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:547 av Dennis Dioukarev (SD) yrkandena 1 och 2 samt avslår motionerna

2017/18:71 av Markus Wiechel (SD) och

2017/18:3213 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M) yrkande 20.

Ställningstagande

Fri konkurrens är grunden för en effektiv marknad. Om marknaden inte fungerar som den ska är risken att kostnaden läggs på konsumenten i form av högre priser. Under senare tid har det uppmärksammats att många livförsäkringsföretag har chockhöjt flyttavgifterna för vissa pensionsförsäkringar i syfte att låsa in missnöjda kunder som annars skulle ha flyttat sitt pensionskapital till andra, mer förmånliga alternativ. Dessa negativa inlåsnings effekter har uppmärksammats i Konkurrensverkets rapport Flyttavgifter på livförsäkringsmarknaden (2016:12). I linje med rapportens förslag anser vi att flyttavgiften bör täcka de nödvändigaste kostnaderna för administration upp till 0,017–0,051 som andel av prisbasbeloppet. Utöver detta bör även möjligheten att ta ut höga flyttavgifter efter nyteckning tidsbegränsas. Exempelvis bör flyttavgifterna begränsas till fem år för fond-/depåförsäkring samt till åtta till tio år för traditionell livförsäkring.

Vi tillstyrker därmed motion 2017/18:547 av Dennis Dioukarev (SD).

Särskilt yttrande

Finansiell rådgivning och flyttavgifter för pensionsförsäkringar, punkt 5 (V)

Karin Rågsjö (V) anför:

Jag står bakom utskottsmajoritetens uppfattning när det gäller att avstyrka motionerna under denna punkt. Dock vill jag framhålla att premiepensionssystemet är ett misslyckande. Systemet är både mycket dyrt och ett främmande inslag i det offentliga pensionssystemet. Valfriheten som så många talar om innebär att var och en av oss blir spekulant på börsen, samtidigt som de förvaltande kapitalinstituten tjänar miljardtals kronor på svenska pensionssparare. Pensionsmyndigheten har också tvingats att stänga av fonder sedan tusentals pensionssparare har lurats på stora belopp. Det är en sak att människor själva kan välja att förvalta sina pengar i riskabla fonder, en helt annan när alla mer eller mindre tvingas att göra det. Jag menar att det är fel att det spekuleras med pensionärernas pengar på detta sätt, och att avgiften till premiepensionssystemet i stället borde tillföras inkomstpensionssystemet.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2017/18:52 Redovisning av verksamheten i Internationella valutafonden 2016 och 2017.

Motioner från allmänna motionstiden 2017/18

2017/18:59 av Lars-Axel Nordell och Larry Söder (båda KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur det i bankers uppdrag ska ingå att kunna hantera kontanta medel och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:71 av Markus Wiechel (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra en opartisk kontroll av PPM-rådgivning och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:77 av Sara-Lena Bjälkö och Jonas Millard (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en begränsning av bankers möjlighet till borgen vid bostadslån och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:92 av Mikael Eskilandersson och Jonas Millard (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra bankkontonummer flyttbara och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:171 av Jeff Ahl (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att banker och näringsidkare bör förbjudas att inte ha kontanthantering eller begränsa möjligheten för konsumenter att använda kontanter, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:359 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att SBAB bör gå in som garant och investera i Sveriges glesbygd med utlåningsgaranti och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:488 av Olle Felten (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa lagstöd för att ge finansiella institut ett större ansvar för kapitalförluster i samband med nedskrivning av säkerheter för bostadslån och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:540 av Dennis Dioukarev (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att införa ett räntetak för kreditgivare och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:542 av Dennis Dioukarev (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten till statliga startlån till unga vuxna och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:547 av Dennis Dioukarev (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att administrationskostnaden ska vara 0,017–0,051 PBB vid flytt och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjligheten att ta ut flyttavgifter efter tid ska begränsas till fem år för fond-/depåförsäkring samt åtta till tio år för traditionell livförsäkring och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:597 av Peter Jeppsson och Suzanne Svensson (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sparbankernas möjligheter att konkurrera på samma villkor som andra banker och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:668 av Suzanne Svensson och Peter Jeppsson (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en översyn av regelverket kring kontanter och hur dessa ska kunna användas som betalningsmedel i Sverige och ger regeringen i uppdrag att se över hur detta skulle kunna förtydligas och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:741 av Yilmaz Kerimo (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta unga hushålls situation när regelverket kring bolånetak utformas och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:762 av Catharina Bråkenhielm (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en översyn av regelverket för hanteringen av kontanter i samhället och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1018 av Lotta Finstorp (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur en fungerande kontanthantering i landsorten ska kunna åstadkommas och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1090 av Monica Haider och ClasGöran Carlsson (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att närmare se över bankernas ansvar för kontanthantering och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1148 av Momodou Jallow m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta fram lagstiftning som innebär att banker som upprepade gånger medverkar till aggressiva skatteupplägg ska förlora sin rätt att få verka som bank i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1180 av Jesper Skalberg Karlsson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över möjligheten att sälja Statens Bostadsfinansieringsaktiebolag och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1201 av Sotiris Delis (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en överskulsättningskommission beträffande de svenska hushållens skulder och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1238 av Sotiris Delis (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten för staten att avyttra innehavet i SBAB, i sin helhet eller i form av en majoritetspost, och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1358 av Peter Persson och Erik Ezelius (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt presentera åtgärder för att återställa den statliga styrningen vid omställning av betalningssystemet från kontanter till elektroniska tjänster så snart utredningen lämnat sitt förslag, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:1399 av Jasenko Omanovic och Eva Sonidsson (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att behålla sitt kontonummer vid byte av bank och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1401 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kreditkortsfakturor och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1564 av Johnny Skalin (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förfallna fakturor och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1711 av Jan Lindholm (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om statens ansvar för lokal banknärvaro och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1741 av Olle Felten och Mikael Eskilandersson (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kontanter ska vara ett giltigt betalningsmedel i hela Sverige och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kontanters roll som betalningsmedel bör lagregleras och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Riksbanken bör ges ett stärkt ansvar för kontanthanteringen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bankerna ska påföras en skyldighet att hantera kontanter och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1746 av Olle Felten m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka ledningsstrukturen kring arbetet med finansiell stabilitet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att organisationen av makrotillsynen bör ses över och förtydligas och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en gemensam rapport om finansiell stabilitet och tillkännager detta för regeringen.

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om myndigheternas ansvar och befogenheter och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1833 av Hannah Bergstedt m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna till en fungerande kontanthantering i hela landet och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1985 av Hans Rothenberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för att människor som lever och verkar i Sverige även framöver tillförsäkras möjligheten att använda sig av kontanter som ett fullvärdigt betalningsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2290 av Markus Wiechel (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av amorteringskravet och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2312 av Anders Hansson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att penningtvättslagen bör utvidgas till att även omfatta sakförsäkringar och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2363 av Boriana Åberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en översyn av lagen om Svenska skeppshypotekskassan och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2540 av Lars-Axel Nordell (KD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga ändringar i kreditupplysningslagen för att förhindra att företag drabbas av bluffakturor, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:2561 av Jan R Andersson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om engagemangsrapporter för borgensåtaganden och andra ansvarsförbindelser för privatpersoner och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2637 av Carina Ohlsson och Hillevi Larsson (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder mot kreditinstitutens orimliga avgifter för ideella föreningar och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2715 av Lars Mejern Larsson och Hans Hoff (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över kontant- och kreditförsörjningen och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2716 av Hans Hoff (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över regelverket kring penningtvätt och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2869 av Ola Johansson och Rickard Nordin (båda C):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den finansiella sektorn bör utveckla policyer för att motverka särbehandling av företagare utifrån kön och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2929 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att bankerna enligt lag åläggs skyldighet att tillhandahålla en rimlig kontanthantering i hela landet och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2941 av Håkan Svenneling m.fl. (V):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att SCB bör ges i uppdrag att ta fram förslag på hur finansmarknadsstatistiken kan redovisas storleksindelad och uppdelad på kommunerna samt att det bör säkerställas att aktuella indikatorer för kapitalförsörjningen regelbundet tas fram, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bankerna bör åläggas att upprätthålla en viss kontanthantering och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en utredning bör tillsättas för att ta reda på hur storbankerna kan åläggas krav på att upprätthålla bankomater på landsbygden och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2962 av Valter Mutt m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de lokala sparbankernas villkor bör förbättras och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en CDFI-plattform bör etableras och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om den svenska banksektorn i syfte att separera affärsbanker från investmentbanker samt begränsa den statliga bankgarantin till de förra och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att diversifiera Sveriges banksystem på lokal, regional och statlig nivå så att en högre andel av bankerna blir offentligt och kooperativt ägda, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att banker i Sverige ska åläggas att hantera kontanter som garanterar en rimlig servicenivå, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:3114 av Saila Quicklund (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kunders behov av kontanthantering och betaltjänster i lagen om betaltjänster och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3203 av Mats Green m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att se över möjligheten att införa högre krav och förutsättningar för startande och bedrivande av inkassoverksamhet i kampen mot bluffakturor och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3213 av Ewa Thalén Finné m.fl. (M):

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om finansiella rådgivare och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3264 av Erik Bengtzboe och Ida Drougge (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att sälja SBAB och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3405 av Lars Hjälmered m.fl. (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Finansinspektionen i uppdrag att se över hur regelverket i banksektorn kan förenklas för små aktörer så att konkurrensen kan öka, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:3456 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ändra ägardirektiven på så sätt att SBAB ska åläggas att

- upprätthålla god service och goda villkor i hela landet och därigenom bli ett samhällsnyttigt företag, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att SBAB bör få i uppdrag att se över hur de kan bidra till att finansiera lån för företag på landsbygden och vilka särskilda aspekter som bör beaktas i detta och tillkännager detta för regeringen.
 3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att SBAB bör få i uppdrag att aktivt rikta sig till kooperativ och tillkännager detta för regeringen.
 4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att SBAB bör få i uppdrag att aktivt arbeta med att utveckla lösningar för produktutveckling för små och medelstora företag i syfte att utgöra ett komplement till marknaden och stödja hållbara investeringar och tillkännager detta för regeringen.
 5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en parlamentarisk bankstrukturutredning bör tillsättas, vilken bör ha som deluppdrag att se över hur de lokala sparbankernas konkurrenskraft kan stärkas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör införa regler som ålägger bankerna en skyldighet att tillhandahålla och ta emot kontanter och tillkännager detta för regeringen.
 7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att föreningar och företag bör omfattas av rätten att öppna betalkonton med grundläggande funktioner och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3499 av Per Åsling och Anders Åkesson (båda C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa möjligheten för sparbanker att ta in externt kapital och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det svenska regelverket för banker behöver ses över i syfte att åstadkomma en proportionalitet och rimlighet i användningen och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3503 av Per Åsling och Peter Helander (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utjämna risktagandet i företagande så att kreditvärdigheten inte längre beror på var i landet företaget är beläget, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:3570 av Ulf KristerSSon m.fl. (M):

36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att följa upp effekterna av amorteringskravet på hushållens övriga sparande och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3652 av Caroline Szyber m.fl. (KD):

47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att jämställa förutsättningarna för bostadslån på ägarlägenheter med bostadsrätter och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3671 av Sven-Olof Sällström (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genom regeringens styrning använda SBAB för en fungerande bolånemarknad även i glesbygd och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att om nödvändigt anpassa avkastningskraven på SBAB och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3728 av Per Åsling och Helena Lindahl (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta utreda förutsättningarna för Sverige som hemvist för försäkringsrelaterade instrument och återkomma med förslag som gör det möjligt i enlighet med motionen och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3741 av Penilla Gunther m.fl. (KD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om olika betallösningar såsom kontanter, kort och sms och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3756 av Ola Johansson m.fl. (C):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta byte av bank och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3855 av Eskil Erlandsson m.fl. (C):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtydliga ansvaret för en fungerande kontanthantering på landsbygden och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Offentlig utfrågning om finansiell stabilitet och makrotillsyn den 23 januari 2018

Ordföranden: Ni är alla hjärtligt välkomna till finansutskottets utfrågning om finansiell stabilitet och makrotillsyn.

Detta är områden som under de senaste åtta tio åren har präglats av ett intensivt reformarbete, såväl globalt som i EU och nationellt. Det finns goda skäl till detta och till varför vi ska ha en stark uppsikt över de frågor som rör finansiell stabilitet. Erfarenheten säger oss nämligen att konsekvenserna av finansiella kriser är stora och långvariga. De kostar samhällen mycket i form av förlorade jobb och försämrat välbefinnande. Därför är det rimligt och viktigt att riksdagen och finansutskottet ägnar dessa frågor stor uppmärksamhet.

I dag finns det ansvariga statsrådet i regeringen, Per Bolund, på plats här tillsammans med cheferna för relevanta myndigheter för att ge sin syn på frågorna men också svar på de frågor som finns hos ledamöterna i utskottet. Vi har även riksrevisor Ingvar Mattson här som ska redogöra för riksrevisorernas granskning av makrotillsynen och myndigheternas samverkan kring finansiell stabilitet. Granskningen är en alldeles ny produkt som kommer lämpligt just till denna utfrågning.

Erik Thedéen, Finansinspektionen: Tack för att jag har blivit hitbjuden, och tack för detta initiativ! Vad jag förstår är det i dag andra gången, så låt oss hoppas att vi har skapat en tradition.

Vi jobbar med att bygga motståndskraft i bank- och finanssektorn och – mer nytt – motståndskraft i hushållssektorn. Vad gäller bankerna har vi lagt på högre systemriskpåslag för att öka deras kapitalkrav och motståndskraft. Vi har höjt riskvikterna för bolån för att dessa i större utsträckning ska prägla den systemrisk som bolånen utgör. Vi har höjt den kontracykliska bufferten till den högsta nivån i Europa. Vi har ställt likviditetskrav i euro och dollar specifikt därför att vi tycker att det är extra viktigt för bankerna att ha det. Riskerna finns dock kvar, men det återkommer jag till.

Framför allt fortsätter bygget av motståndskraft i hushållssektorn. Vi har inte legat på latsidan, men det finns fortfarande risker. Vi införde 2010 ett bolånetak på 85 procent för att hushållen i större utsträckning skulle finansiera sina bostadsköp med eget kapital – sparade medel. Vi införde ett amorteringskrav kopplat till husets värde, och vi kommer inom kort – efter regeringens medgivande, som kom före jul – att införa ett skärpt amorteringskrav som är kopplat till skuldkvoten.

Låt mig vara tydlig med att Finansinspektionen inte bedriver konjunkturpolitik. Vi vill bygga motståndskraft inför nästa allvarliga kris. I någon mån liknar detta den diskussion som nu pågår kring säkerhetspolitiken. Här syns växande risker, och det politiska systemet har i stor enighet beslutat att öka

den svenska motståndskraften militärt och civilt. I den meningen är det faktiskt vad vi håller på med också: Vi ökar motståndskraften för en framtida kris. Vi vet ganska lite om vad det är för typ av kris, men vi vet att den är allvarlig.

Det var erfarenheten från 1990-talets kris i Sverige, och det var erfarenheten från krisen 2008. Det är därför inte en tillfällighet att de länder som drabbades hårt 2008, till exempel Irland, har varit snabbast med att införa sådana åtgärder som vi nu diskuterar i Sverige, till exempel bolånetak och skuld-kvotstak.

Sverige befinner sig i ett unikt läge. Jag visar nu en bild från Konjunkturbarometern som visar andelen företag som anger brist på arbetskraft liksom marknadsrönten för tre månader. Vi har alltså en kombination av en konjunktur som snarare kan betecknas som överhettad och rekordlåga räntor. Detta skapar stora utmaningar.

Hushåll och företag får signalen: Låna! Därför ligger bolånens ökningstakt runt 7 procent, därför har konsumtionskrediterna ökat under senare år och ligger nu på knappt 10 procent och därför har även företagslånen ökat kraftigt under 2017, när det gäller både marknadsfinansiering och lån direkt från bankerna. Årstakten där är nu i storleksordningen 10–15 procent.

Det ekonomisk-politiska ramverket var tänkt att fungera som så att vi ska ha stabila statsfinanser och ett inflationsmål och att en oberoende centralbank, när inflationen sedan stiger och det blir överhettning, kommer att bromsa utvecklingen. Med den inflationsprocess som nu råder haltar ramverket, och detta leder därför till ökad skuldsättning och växande utmaningar.

Hur står det då till i banksystemet? Det är en svår fråga. Man kan bolla siffror för kapitalkrav kors och tvärs i relation till tillgångar och riskvikter. När vi gör detta i riskviktade termer har Sveriges banker relativt höga kapitalkrav. Men räcker det?

För att komma lite närmare sanningen utför vi tillsammans med Riksbanken, IMF och Europeiska bankmyndigheten så kallade stresstester, vilket visas på bilden nu. Där ser man att bankerna kommer att klara även en allvarlig kris, enligt dessa stresstester. Men det är viktigt att komma ihåg att sådana tester bara är ett försök att återspegla en typ av tänkt verklighet och att de förstås har brister.

Vad ingår då i stresstesterna? Man testar bnp-nivån – att den skulle kunna falla 10 procent på tre år – ett 40-procentigt fastighetsprisfall, en arbetslöshet som stiger till 12–14 procent och kraftigt ökade riskpremier på de finansiella marknaderna. Det är alltså relativt kraftfulla stresstester, och ändå tycks banksektorn klara dem ganska väl.

Riskerna kvarstår dock. Sverige har ett mycket stort och sammanlänkat banksystem. Bankerna har en hög andel marknadsfinansiering, och detta beror på och är en spegelbild av den mycket kraftiga utlåningsökningen, framför allt på bolånesidan. Det finns alltså ingen anledning att slå sig till ro, men vi kan konstatera att tillfredsställande motståndskraft råder i banksystemet.

Låt mig också säga något om likviditetssituationen. Bankers hela företagsidé landar i att de tar likviditetsrisker. Vi kommer aldrig att kunna ta bort

dessas helt, men vi kan försöka begränsa dem så att de inte är alltför stora på kort sikt. Detta görs bland annat genom de regelverk som finns för likviditetskrav, och bankerna uppfyller detta.

Vi har också lagt extra krav på euro och dollar, och det finns ett skäl till det. Euro och dollar är typiska världsvalutor som är de sista som kommer att tappa likviditet vid en allvarlig kris. Om banker har euro och dollar är sannolikheten relativt stor att de kan växla till sig andra valutor, såsom norska, danska och svenska kronor.

På hushållssidan ser det dock annorlunda ut, som sagt. Skuldernas andel av disponibla inkomster stiger och har gjort detta mycket under senare år. De har fördubblats de senaste 20 åren och visar än så länge ingen tendens att vika av. Andelen hushåll som har de högsta skuldkvoterna tycks också ha ökat under de senaste åren.

Höga skulder är förstås en spegelbild av höga huspriser. Huspriserna har gått upp kraftigt, för att inte säga skenat, under de senaste åren, men vi har fått en inbromsning. Denna inbromsning är inte onaturlig eller konstig givet den mycket kraftiga uppgång vi har sett. Vi har sett detta tidigare – det är bara att titta på det diagram jag nu visar. Där ser man att vi under såväl 2008 och 2009 som 2011 och 2012 hade sättningar på marknaden.

Frågan har ställts om det är lämpligt att i detta läge införa ett skärpt amorteringskrav. Då har jag sagt att tajmningen är viktig. Jag menar att tajmningen är bra i den meningen att man inte ska införa skärpta krav som påverkar kreditgivningen i en fallande konjunktur, när ekonomin går kraftigt nedåt. Vi inför dock detta i ett läge när svensk ekonomi går mot överhettning och världsekonomin stiger kraftigt – detta återigen i kombination med låga räntor. I den meningen är det bra tajmning att bygga motståndskraft.

Jag återkommer till bilden med rubriken Unikt läge. Detta är den stora utmaningen. Makrotillsynen måste agera och har agerat. Jag tror att vi har agerat något för sent, men vi har i alla fall agerat. Jag tror även att åtgärder måste övervägas även på andra områden, och det mest uppenbara är förstås strukturatgärder på bostadsmarknaden. Det skulle minska risken för att vi får så kallade boom and bust-cykler på bostadsmarknaden och därmed på lånemarknaden. Jag menar därför att det är viktigt att ha en samlad politik.

Låt mig sammanfatta. Ett unikt läge råder. Vi har en mycket kraftig konjunkturuppgång – närmast överhettning i kombination med rekordlåga räntor. Bankernas motståndskraft är tillfredsställande, men risker består, framför allt kopplat till deras mycket omfattande marknadsfinansiering. Hushållens motståndskraft måste stärkas.

Jag tror att det behövs en samlad politik givet det unika läget.

Hans Lindblad, Riksgäldskontoret: Jag vill tacka för att jag har blivit hitbjuden. Jag tycker att dessa utfrågningar fyller en viktig funktion i arbetet med finansiell stabilitet.

Jag kommer att beröra fyra saker: bankkrishantering, hushållens skulder, huspriser och den svenska statspappersmarknaden.

Riksgäldens roll i stabilitetsarbetet handlar om att hantera kriser på ett effektivt sätt. Det innebär att vi inte ska rädda bankerna med skattebetalarnas medel, utan det är aktieägare och bankens investerare som ska bära risker och kostnader under en period då vi fortfarande ska hålla banken igång, så att man kan fortsätta med de samhällsnyttiga funktionerna.

Den nya krishanteringsordningen kräver en betydande grad av förberedelser och planering, och det är vårt ansvar att se till att detta blir gjort.

I december förra året fattade Riksgälden, som en av de första myndigheterna i världen, beslut om resolutionsplaner för alla svenska institut, 162 stycken. Det är alltså planer för hur bankerna ska kunna hanteras ifall de fallerar. Detta innebär att det finns färdiga planer för varje enskild bank som säger hur vi ska agera om det går åt fanders.

Riksgälden gjorde bedömningen att 10 av de 162 instituten behöver hanteras genom så kallad resolution vid kris. Övriga institut bedöms kunna försättas i konkurs eller gå i likvidation utan att den finansiella stabiliteten hotas.

En viktig del i planeringen är de krav som vi ställer på banker och som ska kunna uppfyllas även i goda tider. Dessa krav säkerställer att det finns tillräckliga resurser för att kunna rekonstruera och driva en bank vidare. Detta innebär att vi utöver de kapitalkrav som inspektionen ställer också kräver att bankerna har en viss typ av kvalitet på skulderna och en viss mängd skulder som går att skriva ned och konvertera till eget kapital, alltså att skulder görs om till aktier. Skuldnedskrivning är det främsta instrument vi har för att säkerställa att skattebetalarna inte ska behöva träda in.

Ramverket är nytt, och man kan fråga sig: Hjälper det att ändra beteendet? Ja, vi kan faktiskt, vid det här laget, mäta att den nya krishanteringen fungerar. Dels kan vi se att regelverket sänker sannolikheten för att en kris ska uppstå, dels ser vi att kostnaden för att hantera en kris, givet att en sådan uppstår, också sjunker. Mer regler och mer kapital kostar, hävdas det, men det är vår bestämda bedömning att nettovinsterna av det nya regelverket är betydande för alla parter.

Klar blir man aldrig. Vi behöver vidareutveckla våra analyser, metoder, planeringar och verktyg. Därutöver behöver resolutionsramverkets barnsjukdomar åtgärdas. Just nu pågår en översyn inom EU, och ett viktigt exempel är de nya förmånsrättsregler som EU just har antagit och som möjliggör för banker att ge ut skulder som prioriteras högre än kapital men lägre än alla andra sorters skulder. Det är viktigt att denna förändring nu skyndsamt kommer in även i svensk rätt. Detta kommer att vara till gagn för bankerna; det blir enklare för dem. Det kommer också att bli mycket enklare för Riksgälden att kunna utföra sitt krishanteringsuppdrag.

Resolutionsplaneringen blir som sagt aldrig färdig. Det finansiella landskapet förändras hela tiden. Vi har ny teknik som kommer, och vi har nya betalningsmedel och nya typer av betalningsströmmar och därmed också nya risker. Vi ser även strukturförändringar.

Jag vill betona vikten av samarbete. Riksgälden är naturligtvis beroende av de andra myndigheter som är representerade här i dag för en lyckad krishantering.

Nu går vi över till hushållssidan. Hushållens skulder utgör, precis som Erik Thedéen sa, den absolut största enskilda stabilitetsrisken. Vi välkomnar därför det som har gjorts och det nya amorteringskrav som planeras. Skuldutvecklingen är fortsatt hög, och ett nytt inslag är en allt snabbare uppgång i blankokrediter. Det kan finnas behov av ytterligare åtgärder framöver.

Vad gäller åtgärder förs ständigt en debatt, och den är viktig. Man pratar mycket om fördelningspolitik, och man tittar på hur olika hushåll och grupper i samhället påverkas. Men det finns en annan fördelningspolitisk dimension som jag gärna skulle vilja lyfta fram och som jag tycker kan vara lite intressant att diskutera.

Jag tänker så här: Amorteringskrav betyder att hushållen själva får behålla pengarna. Dessa läggs i ett tvångssparande, men det är fortfarande hushållens pengar. Om man ändrar ett ränteavdrag, som är ett annat populärt förslag, stannar pengarna i Sverige, stärker statskassan och kan fördelas tillbaka till hushållen eller till annat, alltefter politiska prioriteringar.

Man kan dock åstadkomma samma åtstramning genom en högre ränta, men då tillfaller pengarna bankens ägare och finansiärer, varav en betydande del är utlänningar. Det betyder att resurser försvinner ut ur landet. I det första fallet får hushållen behålla pengarna, i det andra fallet behåller staten pengarna och kan omfördela till hushållen och i det tredje fallet försvinner en hel del av resurserna. Jag tycker att denna diskussion är lite spännande.

Bostadspriserna har dämpats den senaste tiden. Sedan den högsta noteringen i augusti 2017 har exempelvis lägenhetspriserna sjunkit med knappt 10 ½ procent. SEB:s boprisindikator visar en viss fortsatt nedgång. Dämpningen är inte förvånande, precis som Erik Thedéen konstaterade, givet den snabba och långvariga uppgång som vi har sett. Denna avmattning bidrar förhoppningsvis till att dämpa skuldutvecklingen.

Utvecklingen av huspriserna de senaste 20–30 åren kan ganska väl förklaras av stigande disponibelinkomster, kontinuerligt fallande räntor, stigande sysselsättning och demografiska faktorer. Men om man tar avstamp i Konjunkturinstitutets långsiktiga scenario framöver kommer utvecklingen, så som KI ser det, av disponibelinkomst, ränta och sysselsättning de kommande decennierna att stödja bara en ytterst måttlig genomsnittlig uppgång i reala huspriser, helt i kontrast till de senaste 20 åren.

Till detta kan det komma mer kortsiktiga svängningar i huspriserna på både 10 och 15 procent. Varför berättar jag detta? Jo, därför att det innebär att även ett normalt konjunkturförlopp framöver kan vara förenligt med en situation med fallande huspriser.

Höga bostadspriser driver både konsumtion och investeringar. Vi kan titta på det högra diagrammet i den bild som nu visas. Bostadsinvesteringarna ligger på en hög nivå, men det finns tecken på en kommande avmattning. Antalet bygglov och påbörjade bostäder har fallit under hösten, och detta kan påverka

bostadsinvesteringarna på sikt. Om vi skulle få en mycket kraftig och långdragen nedgång av bostadspriserna skulle det därmed kunna utgöra en risk.

Då går jag över till statspappersmarknaden. Svensk ekonomi är stark och genererar för närvarande stora överskott. Därtill är vi i den lyckliga situationen att statsskulden är liten redan i utgångsläget. Utöver detta köper Riksbanken upp stora volymer i penningpolitiskt syfte, och dessutom har vi nya regleringar. Riksbanken har köpt ungefär 46 procent av den utestående stocken av obligationer.

Dessa faktorer bidrar till en försämrad likviditet på statspappersmarknaden. Bilden på skärmen visar ett mått på brist på statsobligationer på marknaden, och ju större brist, desto sämre fungerande marknad.

Riksgälden har till uppgift att främja marknadens funktionssätt och infrastruktur, men vi kan bara påverka likviditeten indirekt. Vi har små möjligheter att påverka den direkt. Den del av obligationsstocken som nu handlas på marknaden har minskat som en direkt följd av Riksbankens köp, lägre lånebehov och en ny uppsättning regler. Internationella investerare har också tydligt minskat sina innehav av svenska statspapper sedan 2015, och en bred investerarbas är viktig eftersom framtida lånebehov kan komma att uppstå.

Risken med en låg och sämre likviditet är att investerare och återförsäljare lämnar den svenska marknaden. Det är lätt att stänga av och montera ned en verksamhet, men det är betydligt svårare och mer tidskrävande att bygga upp och starta om. Ur ett statsfinansiellt perspektiv och ett stabilitetsperspektiv är det viktigt med en väl fungerande statspappersmarknad.

Stefan Ingves, Riksbanken: Också från min sida vill jag ge ett stort tack för att jag åter fått möjlighet att prata här i dag om finansiell stabilitet och en del av de utmaningar som vi ställs inför. Ämnet är i och för sig detsamma, så det är kanske inte direkt något revolutionerande som jag kommer att säga.

Den främsta risk som vi ser i dagsläget är hushållens höga och växande skuldsättning. Detta har pågått under lång tid, och det är skäl nog för att se till att vi bromsar skuldsättningsökningen på ett eller annat sätt.

Vad vi egentligen är ute efter är att skapa något som liknar den röda kurvan i den graf som jag nu visar. Där ser man både hushållens och företagens ökande skuldsättning i den svenska ekonomin. Grafen är en illustration, och det vi alla önskar åstadkomma är den röda linjen. Tyvärr brukar det, när sådana här saker fortsätter för länge, bli den blå streckade linjen.

Den blå streckade linjen fångar det som sker om skulderna blir för stora och det sedan går åt andra hållet. Det brukar leda till en allmänt svag ekonomisk utveckling där både hushållen och den allmänna ekonomin far illa. Det tar många år att gräva sig ur den grop som man då hamnar i, och detta är något som vi helst vill undvika. Av det skälet är det angeläget att vi hanterar dessa frågor, vilket också föregående talare har påpekat.

Vi har pratat om dessa saker i många år. Vi tycker precis som vi har hört här tidigare att det är rätt, riktigt och bra med ett skärpt amorteringskrav. Vi

kan alltid diskutera tidpunkten för när det ska införas. Med facit i hand delar jag Erik Thedéens synpunkt att det säkert hade varit bättre om det hade skett något tidigare. Men nu finns det här, och det är bra i sig.

Vi tror att många av de åtgärder som vi pratar om när vi resonerar om finansiell stabilitet inte alltid är det enda saliggörande när det gäller att hantera svensk bostadsmarknad. Det är som att lägga ett plåster i ena hörnet, för bostadsmarknaden i vid mening behöver fungera bättre. Det innebär att det finns en lång rad andra frågor och frågeställningar som ökar utbudet av bostäder och som på ett eller annat sätt också gör det något dyrare att bo.

Inom bostadspolitikens område innebär detta bland annat att det inte är orimligt att man funderar kring skatteregler, till exempel kapitalvinster, fastighetsskatt och ränteavdrag. Allt detta är frågeställningar som ligger utanför mitt ämnesområde och det som Riksbanken sysslar med, men det är inte några nyheter när det gäller att beskriva och prata om hur det ser ut på den svenska bostadsmarknaden.

Vi tycker att det är viktigt att man har ett regelverk som är sådant att Finansinspektionen har möjlighet att agera snabbt när man ser att saker och ting drar iväg åt ett håll som inte är önskvärt.

Låt mig, när det gäller den bild jag nu visar, till sist slå ett slag för en hjärtefråga för oss. Vi har i dag inte bra data för hushållens tillgångar. Det är ett bekymmer när vi diskuterar dessa frågor. Det är ett långsiktigt projekt – det tar många år att göra något sådant och sätta detta i sjön – men det är angeläget att vi får bättre data för att kunna analysera hur hushållen egentligen har det. Då behöver vi ordentliga tillgångsdata, vilket vi inte har i dagsläget.

Det svenska banksystemet är, som har konstaterats här tidigare, stort och sårbart. Det blir alltmer exponerat mot fastigheter. Om man tittar på den bild jag nu visar – ”pajen” för 2017 – har 81 procent av bankernas utlåning fastigheter, kommersiella fastigheter eller bostäder som säkerhet på ett eller annat sätt.

I det svenska systemet har vi mer eller mindre lyckats med konststycket att göra om det vi kallar affärsbanker till bolånebanker. Detta innebär att vi när bolån och utlåningen till fastigheter är väldigt stora har att leva med de risker som följer av detta.

Bankerna är stora och beroende av utlandsfinansiering. De har stora löptidsobalanser på den svenska bolåneemarknaden. Precis som Erik Thedéen sa är i och för sig löptidsomvandling en del av bankverksamheten, och så kommer det alltid att vara. Det kan ändå vara värt att vi påminner oss om följande: De säkerställda obligationer som backar bolåneutlåningen har i genomsnitt en löptid på ungefär 3 år, medan utlåningen till bostäder kan vara vad som helst mellan 30 och 50 år, i vissa fall mer. Detta innebär att det finns en stor löptidsobalans här, vilket naturligtvis ökar risken i systemet.

Bankerna är nära sammanlänkade, för de äger i rätt stor utsträckning varandras bostadsobligationer. Detta innebär att systemet i sin helhet är sårbart. Därutöver har vi i dagsläget en mycket stor andel lån till rörlig ränta, vilket innebär att hushållssektorn sannolikt är förhållandevis räntekänslig jämfört

med hur det har sett ut tidigare. Detta kommer naturligtvis att påverka hushållen den dag räntorna stiger.

Ytterligare en fråga som är en hjärtefråga för oss på Riksbanken är likviditet – hur mycket likvida tillgångar bankerna håller. Vi tycker att det är viktigt med en hög grad av självförsäkring hos bankerna, så att Riksbanken förblir lender of last resort, inte lender of first resort.

Vi har den uppfattningen att svenska banker, utöver krav på likviditet i dollar och euro, behöver ha krav på likviditet också i det vi kallar alla väsentliga valutor. Det innebär norska kronor, danska kronor, svenska kronor och pund. Detta har att göra med staplarna på den bild jag nu visar, vilka är lite krångliga att beskriva. Där ser man att det under sommaren 2017 fanns banker som hade en likviditetstäckningsgrad, som detta mäts i, på 10 procent.

Det innebär, om man förenklar beskrivningen, att man hade en likviditet i svenska kronor på tre dagar. Vi tycker att det är för lite.

Låt mig raskt gå vidare till helt andra frågor som jag vill beröra.

Det första jag ska nämna några ord om är Nordeas flytt till Finland. Det innebär kort och gott att Nordea blir en del av bankunionen. Bankunionen har tre delar: gemensam tillsyn, resolution och insättningsgarantin. I dagsläget finns en gemensam tillsyn och ett resolutionsramverk för Europa. Däremot finns ingen gemensam europeisk insättningsgaranti.

Det här innebär först och främst att Sverige naturligtvis har något mindre att säga till om jämfört med tidigare. Men oberoende detta faller hela ansvaret för att hantera den här frågan på Finland om det skulle uppstå en kris i någon form i närtid. Då vill det till att Finland har den ekonomiska kapaciteten att hantera frågan. Ur svenskt perspektiv är det i sammanhanget viktigt att kapital- och likviditetskraven inte sänks som en konsekvens av flytten.

Låt oss titta på den högra figuren på bilden jag visar. Om bankunionen utvecklas väl i den meningen att vi får såväl en europeisk tillsyn som ett europeiskt resolutionsramverk som lever och en europeisk insättarförsäkring kommer Sverige i det långa loppet i något läge att ställas inför frågan om det inte är rimligt att Sverige går med i bankunionen. Av detta skäl tycker jag att det är bra att man utreder frågan. För egen del tror jag att det långsiktigt är svårt att stå utanför. Jag har svårt att se vad vinsterna består i om man väljer att göra det.

Jag går raskt vidare och väcker två helt andra frågeställningar som är strukturellt viktiga men som kanske inte har att göra med finansiell stabilitet just i dagsläget. Det har att göra med framtiden, och jag tar upp det här ur ett centralbanksperspektiv.

Jag visar här en graf över bruket av sedlar och mynt i Sverige. Man kan se att sedan 2008 har sedel- och myntmängden fallit med ungefär 50 procent. Det här går väldigt fort i dagsläget. Man ska komma ihåg att centralbanken en gång i tiden skapades för att förse allmänheten med pengar, i form av sedlar och mynt, som inte har någon kreditrisk och som har ett högt förtroende. Riksbanken fick ett sedelmonopol 1904.

När det gäller betalningssystem och hantering av betalningar – kort och gott innehav av pengar – ställs vi inför en lång rad frågor som är av ungefär samma natur som man hade under senare delen av 1800-talet. Vi har tagit systemen för självklara, men den tekniska utvecklingen är sådan att det ingalunda är självklart hur dessa system ska se ut i framtiden. Detta är inte på något sätt en stabilitetsrisk i dagsläget, men det är frågor och frågeställningar som inte kommer att försvinna under de närmaste åren. Snarare kommer de att accelerera.

En del av Riksbankens arbete i detta sammanhang är att ha någon form av helhetssyn vad gäller betalningssystem och pengar och hur pengar ska se ut. Av det skälet tittar vi för närvarande på om man rimligen kan möta utvecklingen med någon form av elektroniska pengar, som även allmänheten kan inneha. Detta ställer rimligtvis så småningom krav på förändringar i lagstiftningen. Vi får se hur det ska gå till. Som jag sa är det här i stort sett samma frågeställningar som fanns för ungefär hundra år sedan när Riksbanken fick sedelmonopol.

Grafen till höger på bilden visar vad som hände 1904. Under senare delen av 1800-talet hade vi ett stort antal olika slags banksedlar som cirkulerade parallellt med riksbanksedlar. Sedan försvann alla banksedlar, och kvar fanns enbart riksbanksedlar, och så har vi haft det de senaste hundra åren. Vi ställs därför naturligtvis inför frågan hur vi ska göra i framtiden.

Med den tekniska utvecklingen uppstår i dagsläget vad vi kallar virtuella tillgångar eller kryptovalutor. Under den senaste tiden har det varit ett stort fokus på bitcoin. Låt mig betona att bitcoin kallas kryptovaluta, men man ska vara medveten om att det inte är någon valuta. Bitcoin är inte pengar.

Vad är då pengar? Pengar är något man kan använda som betalningsmedel, något som är en räkneenhet och något som är en värdebevarare. Det är det här vi på centralbanken har sysslat med och även fortsättningsvis sysslar med. Det var därför centralbanken kom till en gång i världen.

Bitcoin är snarare något som kan jämföras med handel av frimärken, medaljer och tulpanlökar. Det utövas ingen som helst tillsyn över hur denna handel går till. Det innebär att man köper och säljer helt och hållet på egen risk, om man ger sig in på den marknaden.

Däremot innebär den tekniska utvecklingen att när man i dagsläget förhållandevis enkelt kan skapa nya typer av handelsmönster och sådana virtuella produkter som andra kallar pengar fastän det inte är pengar ställs vi i centralbanken naturligtvis inför en lång rad såväl svåra som spännande och intressanta frågeställningar, som är sådana att vi också i fortsättningen tillhandahåller ett stabilt betalningssystem och penningvärde.

I detta avseende kommer centralbankerna framgent att befinna sig i ett slags konkurrens med den privata sektorn. Om vi sköter detta bra fortsätter man att handla och använda riksbankspengar. Om vi inte sköter det hela bra försvinner allting någon annanstans.

Detta är som sagt inte stabilitetsfrågor i dagsläget, men det är stabilitetsfrågor som ligger runt hörnet och som är väl värda att använda tid till för att fundera omkring hur vi ska ha det i framtiden. Jag är övertygad om att detta

också så småningom kommer att bli frågeställningar som i en eller annan form behöver passera riksdagen.

Finansmarknadsminister Per Bolund (MP): Herr ordförande! Jag vill passa på att tacka alla de tre föregående talarna för väldigt intressanta genomgångar. Att vi har tre mycket väl fungerande myndigheter med hög expertis som hela tiden samarbetar med varandra är en viktig faktor för den finansiella stabiliteten. Jag vill även tacka för möjligheten att få komma hit i dag och tillsammans med myndighetscheferna tala om finansiell stabilitet. Vid den förra utfrågningen sa jag – och jag säger det gärna igen – att finansiell stabilitet är en ständigt högaktuell fråga, och jag tycker att det är välmotiverat med regelbundna utfrågningar i ämnet. Så än en gång: Stort tack för detta!

Finansiell stabilitet har många olika aspekter som kan diskuteras. Jag ska inte repetera vad de tre tidigare talarna har sagt utan mer ge en bild av regeringens arbete och regeringens syn på några viktiga områden.

Först tänker jag gå igenom det förstärkta amorteringskravet och hushållens skuldsättning. Den andra saken jag vill ta upp är det arbete på finansmarknadsområdet som pågår inom EU och hur detta arbete utvecklas. Jag kan redan nu avslöja att mycket är på gång där. Jag tänker även säga några ord om långsiktiga och globala risker för det finansiella systemet. Avslutningsvis blir det också något om arbetet inom Finansiella stabilitetsrådet.

Innan jag går in på den finansiella stabiliteten i sig vill jag säga att det just nu är mycket goda tider i svensk ekonomi. Konsumtion, investeringar och export ökar starkt. Prognoser tyder på en fortsatt god utveckling för svensk ekonomi. Det ska vi vara glada över, men vi kan också konstatera att allt tyder på att vi innan mandatperioden är slut kommer att nå den lägsta statsskulden vi har haft sedan 1970-talet.

Det här gör att Sverige också står väl rustat att klara störningar i den globala finansiella utvecklingen. Vi har helt enkelt skapat en buffert i den offentliga ekonomi som matchar den buffert som nu håller på att byggas upp i hushållen och som också byggs upp i bankerna.

Även ekonomin i omvärlden går bra just nu. I exempelvis euroområdet förväntas tillväxten bli den högsta på tio år, och Världsbanken säger i sin senaste prognos att världsekonomin i år väntas växa i den snabbaste takten sedan finanskrisen.

Men samtidigt som vi kan glädjas över att ekonomin går bra i Sverige behöver vi fortsatt vara vaksamma på risker och obalanser som kan byggas upp och som i förlängningen faktiskt hotar den finansiella stabiliteten och den makroekonomiska utvecklingen.

Det är just för att upptäcka och också kunna motverka sådana risker och obalanser som vi i stor politisk samsyn har byggt upp makrotillsynen i Sverige. Stegen som har tagits har varit viktiga, inte minst att utse Finansinspektionen till ansvarig myndighet och nu senast fatta beslut om en ny lag som ger Fi-

nansinspektionen möjlighet att efter regeringens godkännande vidta olika åtgärder för en hållbar kreditgivning till hushåll och företag. Tidigare fanns detta lagutrymme bara för amorteringskravet.

Det här ökar beredskapen för att vid behov kunna införa olika typer av åtgärder. Detta är viktigt i ett läge där vi bedömer att hushållens skulder är på en hög nivå och där det finns betydande risker kopplade till skuldsättningen och utvecklingen på bostadsmarknaden.

Vi är inte ensamma om denna bedömning. Finansinspektionen, Riksgälden och Riksbanken har också noterat dessa risker, vilket vi såg i deras presentationer. Även internationella organ och institutioner, såsom Internationella valutafonden, OECD, EU-kommissionen och Europeiska systemrisknämnden, pekar på dessa faktorer. Därför är det förstärkta amorteringskravet en viktig strukturell åtgärd för att stärka hushållens motståndskraft. Kravet kommer att genomföras i en tid – vilket jag också nämnde inledningsvis – när tillväxten i svensk ekonomi är hög.

När beslutet fattades i regeringen om medgivande till Finansinspektionens förslag hade bostadspriserna ökat med 30 procent på tre år. Därefter har, som alla har kunnat notera, bostadspriserna fallit tillbaka något, men det ska enligt vår uppfattning ses i ljuset av den stora prisuppgång som har skett under flera års tid. Efter en lång period av hög prisuppgång är det inte märkligt att en period av stabilisering kommer.

Debatten om det förstärkta amorteringskravets för- och nackdelar har varit livlig under hösten, som säkert även ni har noterat. Till viss del är det kopplat till höstens utveckling på bostadsmarknaden. Jag vill därför ta tillfället i akt att också sammanfatta regeringens analys av det förstärkta amorteringskravet, som ledde till att vi sa ja till Finansinspektionens förslag.

Det förstärkta amorteringskravet innebär att vissa nya bolånetagare med höga bolån i förhållande till inkomsten kommer att behöva amortera mer än vad de annars skulle ha gjort. Det här bidrar enligt regeringens syn till en sundare amorteringskultur än vad vi har haft i Sverige på senare år. Kravet reducerar de risker som är förknippade med hushållens höga och stigande skulder i förhållande till inkomsten, och det ökar sammantaget motståndskraften mot makroekonomiska störningar.

Förstärkningen blir ett steg i rätt riktning – att återgå till en mer långsiktigt hållbar amorteringskultur, vilket också skulle göra oss mer lika många andra länder. Det är viktigt att se att Sverige har varit en utstickare internationellt sett när det gäller amorteringskulturen.

Regeringens och Finansdepartementets bedömningar och beräkningar av hur stora effekter det nya kravet får skiljer sig egentligen inte nämnvärt från de beräkningar som Finansinspektionen har presenterat. Det handlar om ett prisfall på mellan 1 och 7 procent, med högst sannolikhet att vi hamnar i den nedre delen av intervallet. Vi ska dock vara ärliga med att dessa beräkningar inte är exakt vetenskap. Många faktorer påverkar bostadsprisutvecklingen.

Det finns sannolikt flera skäl till den senaste utvecklingen på bostadsmarknaden, och i vilken utsträckning det beror på det förstärkta amorteringskravet går det än så länge inte att uttala sig om.

Ett argument som har hörts mot det nya kravet är att det kan få negativa effekter för rörligheten på bostadsmarknaden. Men regeringens bedömning, i likhet med Finansinspektionens, är att sådana effekter är begränsade och att de också är betydligt mindre än effekterna av det ursprungliga amorteringskravet som infördes 2016.

Det är viktigt att ha med sig detta perspektiv. Det skärpta amorteringskravet är en väsentligt mycket mindre åtgärd än det redan införda amorteringskravet. Det omfattade majoriteten av alla nya bolån när det infördes 2016, men det förstärkta amorteringskravet omfattar bara runt 15 procent av nya bolånetagare.

Regeringen har också agerat på annat sätt för att motverka eventuella negativa effekter på rörligheten och har försökt att införa reformer för att öka rörligheten på bostadsmarknaden inom ramen för det 22-punktsprogram som vi har arbetat utifrån. Där har vi tillfälligt slopat taket på uppskovsbeloppet. Det gör att hushåll som säljer en bostad med vinst kan skjuta upp beskattningen av kapitalvinst utan begränsning. I samband med detta ändrades även beräkningen av uppskovsbeloppets storlek för dem som köper en billigare bostad.

En annan fråga som har kommit upp är hur kraven kan påverka nybyggnationen. Många nya bostäder byggdes under 2017, och det ska vi vara glada över. Men det är klart att kommande byggprojekt kan påverkas i någon utsträckning av den långsiktiga utvecklingen av bostadspriserna. Som jag nämnde tidigare har bostadspriserna sjunkit något under hösten, men sett under en längre tidsperiod har det snarast varit en kraftig ökning.

Att det finns flera skäl till den senaste utvecklingen med en mer avvaktande marknad tål att upprepas. Regeringen har bedömt att det förstärkta amorteringskravets effekter på bostadspriserna är begränsade och bedömer därmed att kravet inte förväntas få någon större påverkan på nybyggnationen.

Man ska komma ihåg att det nya kravet ännu inte har införts, vilket ibland kanske glöms bort i debatten. Och som jag nämnde kommer kravet bara att påverka ungefär 15 procent av nya bolånetagare. Därutöver finns det dessutom en möjlighet för bankerna att göra undantag för lån till nyproducerade bostäder under bostadens första fem år. Det nya kravet väntas enligt regeringens bedömningar bara få små effekter på den ekonomiska aktiviteten och de offentliga finanserna.

Regeringen har också granskat fördelningseffekter av det förstärkta amorteringskravet och hur olika grupper av hushåll påverkas av kravet, bland annat utifrån hushållstyp, ålder, region och inkomst. Finansdepartementets bedömning visar att hushåll i storstäder, hushåll i grupper med högre inkomst och hushåll med en vuxen berörs mer av det nya kravet än andra. När man ser på kreditmarknaden är det här logiskt, eftersom dessa hushåll ju har högre lån i förhållande till sin inkomst än andra när de köper bostad.

Det är alltså inte, som det ibland har förts fram i debatten, främst unga med lägre inkomster eller nyanlända som berörs av det förstärkta amorteringskravet. Skälet till detta är att dessa grupper inte har de ekonomiska förutsättningar som banker kräver för att bevilja bolån som annars skulle bli stora i förhållande till deras inkomst.

Dessa resultat överensstämmer också väl med vad Finansinspektionen har presenterat i frågan.

Regeringen har även gjort en politisk bedömning och sett om det finns andra politiska åtgärder som skulle kunna få motsvarande effekt som det förstärkta amorteringskravet, men vi har kunnat konstatera att det inte finns politiska förutsättningar i dagens riksdag att vidta sådana åtgärder. Därför ser vi det som viktigt att nu ta steget med en förstärkning av amorteringskravet.

Bakom beslutsprocessen för det förstärkta amorteringskravet ligger den modell som vi i bred politisk samsyn har valt för vissa makrotillsynsverktyg. Det innebär att Finansinspektionen är den ansvariga makrotillsynsmyndigheten. Den fattar ett slutgiltigt beslut om införandet av ett verktyg efter regeringens medgivande. Jag tycker att det är viktigt att en bred majoritet i riksdagen har ställt sig bakom denna modell. Jag förstår att vi har olika roller att spela, särskilt under ett valår, men jag vill påpeka att vissa frågor inte bör vara föremål för politisering. De är helt enkelt för viktiga om man ser långsiktigt i svensk ekonomi.

Jag lämnar därmed frågan om amorteringskrav, makrotillsyn och hushållens skuldsättning och går i stället utanför landets gränser för att tala om det arbete som nu pågår på EU-nivå.

Som jag inledningsvis konstaterade pågår just nu väldigt mycket. Det har att göra med att vi fortfarande befinner oss i sviterna efter den globala finanskrisen och de regleringsalternativ som har tagits fram sedan dess. Kommissionens och EU-parlamentets mandatperiod går också mot sitt slut. Det gör att våren som ligger framför oss i praktiken utgör det sista tillfället att presentera förslag som man vill förverkliga före parlamentsvalet 2019.

Något annat vi måste förhålla oss till i allt större utsträckning är konsekvenserna av att Storbritannien har valt att lämna unionen och hur ett samarbete inom ett framtida EU ska se ut.

Ett första och för finansiell stabilitet viktigt område där detta verkligen märks är förslaget om att delvis stöpa om de europeiska tillsynsmyndigheterna på finansmarknadsområdet. Ett omfattande förslag har tagits fram som, om det blir verklighet, skulle innebära utökad direkttillsyn på EU-nivå, nya befogenheter att styra över nationella tillsynsmyndigheter och ett minskat inflytande för samma nationella tillsynsmyndigheter i det gemensamma beslutande organet.

Regeringen och flera andra medlemsstater är kritiska till många delar av detta förslag. Jag skulle kunna tala väldigt mycket om denna fråga, men jag vill bara här och nu säga att detta är ett tydligt exempel på att arbetet med finansiell stabilitet och tillsyn inom EU kommer att pågå och kommer att innebära förändringar framöver.

Ytterligare ett exempel, som har ännu närmare koppling till finansiell stabilitet, är såklart slutförandet av bankunionen. Det här rör i huvudsak euroländerna, men många regelverk är gemensamma och påverkar därför också oss som inte har euron som valuta. Ett tydligt sådant exempel är krishanteringsramverket, BRRD, som ju i grund och botten fungerar på exakt samma sätt oavsett om man är med i bankunionen eller inte.

Ett annat exempel är det som vi internt brukar kalla bankpaketet, alltså den pågående förhandlingen om revideringar av både kapitaltäckning och krishanteringsreglerna. Trots att det handlar om regler som berör hela EU ses det också som en del av slutförandet av bankunionen. I denna förhandling har regeringen drivit standpunkten att det är viktigt att fortsatt ha en nationell flexibilitet. Det är något som regeringen håller med Finansinspektionen om; vi behöver ha möjligheter att anpassa kraven till nationella egenskaper.

Reformen handlar ju om att i större utsträckning skapa en större enhetlighet för bankunionsländerna, och det kommer med stor sannolikhet att innebära att även vi behöver göra vissa förändringar i hur vi exempelvis sätter kapitalkrav. Regeringens ambition är dock tydlig: Vi vill inte sänka kapitalkraven i den svenska ekonomin.

Att vissa förändringar kommer att ske när det gäller kapitaltäckningen handlar inte bara om bankpaketet utan också om den slutliga överenskommelsen i Baselkommittén. Här ska vi ha i åtanke att den nya standarden ska efter beslutet omvandlas till EU-rätt innan den börjar gälla för oss. Det är ännu inte känt exakt när eller hur EU-kommissionen kommer att gå vidare med genomförandet av dessa överenskommelser inom EU. Men av erfarenhet och när man inkluderar tid för kommissionen att ta fram ett förslag, för förhandling och för den svenska lagstiftningsprocessen, står det klart att detta nog kommer att ligga en bit fram i tiden.

Regeringen håller också med om det som riksgäldsdirektören nämnde i sitt anförande om vikten av att inte enbart ha stränga kapitalkrav utan också en väl fungerande krishantering om något allvarligt trots allt skulle inträffa i svensk ekonomi. Som ett ytterligare steg i den processen kommer vi i regeringen att remittera en promemoria där vi skapar den nya efterställda skuldklass som ska användas för att fylla stora delar av MRL. Förhoppningsvis kan detta bidra till att ytterligare ta ett steg mot ett nytt system för bankkrishantering.

Som ni hör är det många bitar som just nu rör på sig samtidigt. Vi behöver även framöver behålla fokus på helheten och se hur dessa olika regelverk samspelar med varandra.

Mot bakgrund av allt detta vill jag, innan jag går in i den avslutande delen av mitt anförande, också poängtera vikten av att vi gör en förutsättningslös analys av bankunionen och vilka för- och nackdelar som ett eventuellt svenskt deltagande i den skulle medföra. Strax före årsskiftet tillsatte vi en utredning för detta, och den kommer att verka under de kommande åren. Det är naturligtvis viktigt att det blir ett gediget arbete, och vi kommer att med stort intresse så småningom ta del av resultaten av denna utredning.

Jag vill också säga några ord om övergripande risker. Klimatriskerna är något som har kommit högre och högre upp på den internationella agendan när det gäller riskhantering. World Economic Forum har till exempel i sin *Global Risks Report* från 2017 frågat aktörer inom finansbranschen hur de ser på riskerna framöver.

Tre av de fem huvudsakliga riskerna kopplas där till klimatförändringen. Man talar om direkta risker, det vill säga risker där klimatet direkt påverkar ekonomin. Det handlar också om omställningsrisker och risken att man blir kvar med strandade tillgångar, att investeringar helt enkelt inte bär sig i den nya utvecklingen. Man talar dessutom om stämningsrisker och att företag kan bli betalningsskyldiga för de skador de har orsakat.

Även här ligger Sverige långt fram och är väl rustat. Regeringen har bland annat gett Finansinspektionen ett antal uppdrag på området, och Finansinspektionen inkluderar nu klimatrisker i sin riskbedömning. Vi har vidare en översyn av AP-fonderna, premiepensionssystemet och obligationsmarknaden för att se till att vi ligger i fas med att hantera klimatriskerna.

Avslutningsvis vill jag även säga något kort om arbetet i Finansiella stabilitetsrådet, där jag sitter som ordförande och där även Riksbanken, Finansinspektionen och Riksgäldskontoret ingår. Här fortsätter vi arbetet med scenarioövningar, då vi hanterar kriser. Det är ett viktigt arbete som jag ser framför mig att vi måste fortsätta över tid, tillsammans med arbetet att ta hand om och omsätta de lärdomar som vi drar av övningarna och överföra dem till praktiskt kunskande.

Jag tycker att stabilitetsrådet har ett stort värde i att hela tiden se till att finansiell stabilitet hamnar högt på agendan.

Jag vill härmed avsluta mitt anförande med att än en gång tacka för både ett bra initiativ från utskottet och inbjudan att få komma hit och tala. Finansiell stabilitet är ett politikområde under framväxt, och det kommer inte minst nästa talare att belysa ytterligare. Jag ser fram emot era frågor och hoppas på en bra och givande diskussion.

Ordföranden: Då går ordet till Ingvar Mattson. Ingvar är riksrevisor, och Riksrevisionen har en aktuell granskning av makrotillsynen och myndigheternas samverkan kring finansiell stabilitet.

Ingvar Mattson, Riksrevisionen: Tack för inbjudan! Det är jätteroligt att få tillfälle att presentera vår alldeles färska rapport om makrotillsynen.

Makrotillsynen är ett nytt och spännande område, och jag vet att utskottet i spåren av finanskrisen har jobbat med frågan i flera varv. Krisen ledde till den viktiga lärdomen att man i tillsynsarbetet inte bara ska fokusera på enskilda banker, försäkringsbolag och institut utan också på hela det finansiella systemet. Det här är inte bara en svensk utan även en internationell fråga. Sverige är en av flera medspelare inom Europeiska unionen som har utvecklat tankar och regelverk kring makrotillsynen.

År 2014 landade det hela i att regeringen gav Finansinspektionen ett särskilt uppdrag att ansvara för de verktyg som finns för makrotillsynen. Precis som tidigare har sagts är detta ett nytt och viktigt område som samtidigt också är under förändring. När vi har granskat detta har vi tyckt att det har varit en angelägen fråga, men vi har också varit medvetna om att vi har skjutit mot ett rörligt mål.

Den allra senaste förändring som nu har skett – den lagändring som riksdagen beslutade om före jul – har inte ens hunnit träda i kraft. Trots att revision ska vara bakåtblickande och titta på utfall av verksamheter – det är naturligtvis svårt att tala om utfall när det gäller rörliga mål – tyckte vi ändå att området var så pass viktigt att vi ville göra en granskning. Målet med granskningen är att kunna bidra till att utveckla området framåt.

Vilka källor har vi då utgått från i vår granskning? Makrotillsynen ska ju ses först i ljuset av riksdagens mål för finansmarknadsområdet. Detta mål säger att det finansiella systemet ska vara stabilt. Inom ramen för detta mål har regeringen formulerat uppdraget till Finansinspektionen, som är den andra viktiga källan för makrotillsynen och startpunkt för vår granskning. Syftet är att stabilisera kreditmarknaden med beaktande av åtgärdernas effekt på den ekonomiska utvecklingen.

Den bild som jag nu visar är ett försök att illustrera makrotillsynen. Bilden visar två saker: Den ena är helt okontroversiell, tror jag. Makrotillsynen är här bara en pusselbit. Naturligtvis har penningpolitik och finanspolitik generellt sett stor betydelse för den finansiella stabiliteten. Inom den finansiella stabiliseringspolitiken finns annat än makrotillsynen och mikrotillsynen.

Men inte nog med det: Med referenser till strukturella förändringar för bostadsmarknaden har det redan påpekats att det finns en rad andra relevanta politikområden samt en mängd regleringar som på olika sätt påverkar finansiell stabilitet. Den delen av figuren tror jag som sagt är helt okontroversiell.

Det andra som figuren illustrerar, vilket jag ska återkomma till lite senare, handlar om huruvida makrotillsynen stannar inom ramen för det som vi traditionellt tänker oss i finansiell stabiliseringspolitik, nämligen att den ska leda till det som riksdagen stadgar i sitt mål om finansiell stabilitet. Eller finns det också inom makrotillsynen ett annat mål som ligger vid sidan om och som har med konjunkturpolitiken att göra?

Den skulle då kunna motivera åtgärder från Finansinspektionen inom ramen för makrotillsynen som bara på lite sikt har till syfte att stabilisera de finansiella marknaderna. Redan på ett tidigt stadium skulle de dock kunna användas då man ser obalanser i makroekonomin. Detta är mer kontroversiellt. Jag ska senare återkomma till varför vi har valt att lyfta fram frågan huruvida det också finns ytterligare ett mål för makrotillsynen.

Bilden jag nu visar är ytterligare ett sätt att illustrera makrotillsynen. Den illustrerar den poäng jag redan har gjort, nämligen att den traditionella mikrotillsynen eller tillsynen av finansiella institut har varit inriktad på specifika institut, medan makrotillsynen tar fasta på det som på bilden är inramat med en röd ring – marknadsmisslyckanden som ger systemriskar.

Vad är det då för frågor vi har ställt när vi har gjort granskningen? Jo, vi har tittat på syftet med och målen för makrotillsynen, och vi har utgått från riksdagens mål på finansmarknadsområdet.

Den andra frågan har gällt Finansinspektionens strategi för makrotillsynen och de instrument som finns för det ändamålet. Har de använts transparent och effektivt för att bidra till målen?

Den tredje frågan har med samverkan att göra. Något som redan har sagts flera gånger härifrån podiet i dag – och som är en uppenbar aspekt av makrotillsynen – är att det krävs samverkan mellan flera olika myndigheter. Hur har då den samverkan fungerat?

Som revisionsmyndighet har vi att försöka hitta bedömningsgrunder som vi utgår från. Det innebär alltså att en revision görs mot något slags normverk. Vi som revisorer ska inte vara normativa. I vanliga fall går det lätt att hitta denna typ av bedömningsgrund; man går till riksdagstrycket för att hitta vilka avsikter riksdagen har haft med en reform.

I detta fall har vi valt att använda Europeiska systemrisknämndens rekommendationer som bedömningsgrund. Det är inget självklart val, men vi tycker att vi kan berättiga det. Dessa rekommendationer är i och för sig inte rättsligt bindande, men Sverige har att antingen följa rekommendationerna eller förklara varför man inte följer dem. När det gäller samverkan mellan myndigheterna har vi förststå utgått från rent svenska regelverk om hur detta är tänkt att fungera.

Vad har vi då kommit fram till? Ja, den viktigaste slutsatsen är att makrotillsynen på det hela taget har sjösatts på det sätt som det var tänkt. Man följer i alla väsentliga avseenden de rekommendationer som Systemrisknämnden har utfärdat. Det är viktigt att komma ihåg, för nu kommer jag bara att tala om de avvikelser som finns. Huvudslutsatsen är dock alltså att detta rullar på ungefär som det är tänkt och i enlighet med ESRB:s rekommendationer.

Vad är det då för avvikelser vi har sett, och vad är det för rekommendationer vi lämnar som avser att bidra till en fortsatt ökad mognad inom ramen för makrotillsynen? Jo, vi lämnar några rekommendationer till regeringen och andra till Finansinspektionen.

Vi vill inledningsvis uppmana regeringen att ytterligare förtydliga målet för makrotillsynen. Efter att ha gått igenom alla de styrdokument som finns – med start i riksdagens beslutade mål men också i regleringsbrev, uppdraget såsom det är beskrivet i instruktion samt hur Finansinspektionen själv formulerar mål och uppdrag – tycker vi oss kunna se en viss oklarhet.

I sin yttersta konsekvens kan denna oklarhet leda till en svårighet för Finansinspektionen att avväga mål som har att göra med huruvida man helt ska fokusera på finansiell stabilitet eller också, som ett likvärdigt mål, titta på hur kreditmarknaderna fungerar och huruvida det finns anledning att ta in makroekonomiska obalanser.

Den andra rekommendationen vi lämnar till regeringen har att göra med det som finansmarknadsministern just kommenterade, nämligen att regeringen inom ramen för samverkan vid vissa tillfällen ska lämna medgivande för de

åtgärder som Finansinspektionen föreslår att den ska vidta. Där har vi noterat – och det har noterats mycket även i debatt och medier – att regeringen bara har meddelat beslut och inte visat de underlag som finns och som regeringen har tagit fram innan den lämnat sitt medgivande.

Här säger ESRB:s rekommendationer att man ska sträva mot transparens, och med tanke på att Sverige också brukar framhålla vikten av öppenhet menar vi att det finns ett värde i att även dessa analyser i framtiden offentliggörs i samband med att man lämnar medgivande.

Vad har vi då för rekommendationer till Finansinspektionen? Jo, vi har gjort en iakttagelse. Det är så att Systemrisknämnden förordar att man har så kallade mellanliggande mål. Det har vi inte i Sverige, utan i stället har vi ett system där man använder sårbarheter. Vi menar att man bör fundera på att införa mellanliggande mål eller ytterligare tydligt beskriva och motivera varför man i stället använder sårbarheter som stöd för beslut om åtgärder.

Den andra rekommendationen till Finansinspektionen har att göra med att ESRB förordar att det ska finnas ett ramverk för att man ska få en mer effektiv, transparent och förutsägbar makrotillsyn. Här menar vi att Finansinspektionen kan ta steg i riktning mot ett mer detaljerat ramverksdokument. Det finns förstås bilder av hur man ska jobba med sårbarhet och instrument, men det är möjligt att utarbeta ett tydligare ramverk som därmed även ger omgivningen möjlighet att se hur man tänker använda åtgärder i samband med att olika sårbarheter uppstår.

Slutligen har vi riktat en allmän rekommendation till alla myndigheter som samverkar på detta område. Vi har granskat hur samverkan fungerar bland annat i stabilitetsrådet, och vår huvudsakliga slutsats, baserat på de dokument som finns och på intervjuer, är att samverkan fungerar som det är tänkt. Inte minst gäller det utbytet av information om hur man bedömer läget när det gäller finansiell stabilitet.

Detta system är ju sjösatt nu, precis som har beskrivits av finansmarknadsministern, vilket innebär att regeringen ger sitt medgivande i samband med att Finansinspektionen vidtar vissa åtgärder. Men vi har ändå en iakttagelse som vi tycker att det finns anledning att uppmärksamma och som vi menar att myndigheten har anledning att fundera vidare på.

När det handlar om att samverka och diskutera vilka åtgärder som ska göras uppfattar vi att det finns en utvecklingspotential. Det har delvis att göra med de olika institutionella roller som deltagarna i stabilitetsrådet har och måste ha. Rådet leds av finansmarknadsministern, och finansmarknadsministern kan förstås inte binda regeringen i samband med diskussioner om olika åtgärder.

Just för att makrotillsynen bara är *en* pusselbit av betydelse för att skapa finansiell stabilitet – det är en viktig pusselbit, men det är bara en – menar vi dock att det finns potential att förbättra samverkan och diskussionen om vilka instrument som ska vidtas och vad som behöver göras för att skapa förutsättningar för finansiell stabilitet. Det ligger också i linje med vad ESRB rekommenderar.

Avslutningsvis vill jag tacka för att jag fick chans att presentera huvuddragen i denna aktuella rapport. Vi har som sagt varit medvetna om att vi har granskat något som är under förändring, men vi tycker ändå att vi har hittat vissa saker som vi vill uppmärksamma myndigheterna, regeringen och riksdagen på. De kan skapa förutsättningar för ytterligare utveckling och, ska vi säga, skapa ytterligare mognad i makrotillsynen.

Ordföranden: Vi ska nu ge de tidigare talarna möjlighet att kommentera frågor om just samverkan, inte minst med anledning av Riksrevisionens granskning. Jag börjar med att ge ordet till dem som framför allt har fått rekommendationer och annat, så vi börjar med Per Bolund och därefter Erik Thedéen. Sedan får även övriga två möjlighet att kommentera.

Finansmarknadsminister Per Bolund (MP): Jag vill först och främst tacka riksrevisorn för en gedigen och välskriven granskning. Jag tycker att det är utmärkt att Riksrevisionen har vågat börja studera en boll som så att säga fortfarande är i rullning; jag tycker att det är utmärkt att man tar tillfället i akt att analysera de steg som har tagits så här långt.

Granskningen visar ju också att det finns anledning att fortsätta utveckla arbetet med makrotillsyn i Sverige, och det är en bedömning som regeringen delar. Jag tycker också att analysen är ett viktigt bidrag till den debatten.

Jag vill även passa på att poängtera vikten av att vi har en bred politisk samsyn i dessa frågor och att ramverket står stabilt över tid. Det är något vi har lyckats åstadkomma så här långt och som jag är angelägen om att kunna bibehålla även framåt. Det är alltså angeläget att eventuella förändringar i ramverket kan göras med bibehållen bred politisk samsyn.

Detta är ett nytt politikområde, och därför är det fortfarande under utformning. Därför finns det möjlighet att, som Riksrevisionen också pekar på, stanna upp och dra lärdomar och se om det inte finns saker som kan göras på ett bättre sätt. Från regeringens sida är vi självklart öppna för den typen av utveckling.

Flera steg har redan tagits, som riksrevisorn också pekade på. Vi har lagt fram en proposition som antogs av riksdagen i december – även där i bred politisk enighet. Där bifölls propositionen om ytterligare verktyg för makrotillsyn, vilket ger ett tydligare lagutrymme för Finansinspektionen att ta fram förslag. Därmed stärker vi också beredskapen för att kunna införa åtgärder.

Vi har tagit ytterligare ett steg i att utveckla och förtydliga arbetet med makrotillsyn, och det är att regeringen i regleringsbrevet till Finansinspektionen gav myndigheten i uppdrag att utveckla och redovisa metoder för att utvärdera makrotillsynen. Vi kommer att få en första avrapportering nu till sommaren.

Detta innebär att vi har vidtagit flera åtgärder i den riktning som riksrevisorn pekade ut i sina rekommendationer. När det gäller att förtydliga målet är det såklart någonting vi är beredda att göra. Vi ska dock konstatera att det finns svårigheter; när man gör denna typ av bedömningar är det alltid en avvägning

när det gäller åtgärder som ger en långsiktig stabilitet men ofta också har vissa effekter på ekonomin i närtid. Det finns vissa svårigheter med att fånga upp alla de eventualiteter, möjligheter och svåra avvägningar som kan uppkomma i det arbetet, men vi är självklart beredda att göra en sådan analys och se om det finns möjlighet att förtydliga – och göra det i samarbete med både myndigheterna och övriga riksdagspartier.

Riksrevisorn har också granskat processen inom Regeringskansliet inför beslutet om medgivande av makrotillsynsåtgärder. Det har varit ett gediget arbete där riksrevisorn har intervjuat tjänstemän och fått ta del av den bedömning som gjordes under beredningen av ärendet. Där kan jag konstatera att det är positivt att riksrevisorn bedömer att processen för regeringens medgivande har fungerat väl. Det är viktigt att ta med sig.

Däremot tar jag till mig de synpunkter som finns när det gäller transparens, och jag är öppen för att se över hur regeringen kan förbättra tydligheten i beslut om medgivande i framtiden. Vi har sett att transparensen kan uppnås; vi hade en pressträff och en presskonferens där vi redogjorde för beslutet och svarade på frågor. Jag har sagt ja till alla intervjuförfrågningar som har kommit, för att vara transparent även gentemot medierna om regeringens bedömning.

Jag är här i dag och redogör för regeringens bedömning, och jag kommer att träffa finansutskottet på torsdag för att svara på alla frågor som finns om hur regeringen har gjort sitt analysarbete. Jag vill nog alltså säga att transparensen har varit god även i detta fall, men självklart tar vi till oss synpunkten att det också skulle kunna behövas en skriftlig sammanfattning av regeringens analys.

Dock vill jag poängtera att jag är angelägen om att det inte ska leda till att vi glider ifrån ramverket som det är utformat. Det är viktigt att ha med sig att det är Finansinspektionen som är ansvarig makrotillsynsmyndighet och som har kompetensen och uppdraget att ta fram åtgärder. Regeringens uppgift är att göra en politisk avstämning och säga ja eller nej till det förslag Finansinspektionen lägger fram. Skulle fokus hamna för mycket på regeringens bedömning är risken att vi får en glidning bort från det ramverk vi ändå, i bred samsyn, har kommit överens om. Det är någonting jag vill undvika.

Vi har anledning att återkomma till frågan. Ramverket och arbetet med makrotillsynen kommer att utvecklas under åren, inte minst på Europeanivå. Jag är verkligen angelägen om att bibehålla den breda politiska samsyn som har funnits i frågan hur vi ska fatta beslut som rör makroekonomisk stabilitet i svensk ekonomi.

Erik Thedéen, Finansinspektionen: Herr ordförande! Jag tackar för en bra analys och utvärdering från Riksrevisionen. Det är självklart någonting vi välkomnar. Detta kommer ganska tidigt; som också har konstaterats är den viktiga lagstiftningen om makrotillsyn ännu inte på plats, även om uppdraget kom redan i början av 2014. Det är alltså definitivt så att ni och vi skjuter mot ett rörligt mål.

För två veckor sedan träffade jag internationella kollegor i ett rundabords-samtal om makrotillsyn. Det var representanter från europeiska länder men också från andra länder med, och det var slående att detta är ett område under utveckling – liksom hur olika det ser ut i olika länder. De institutionella ramverken ser olika ut, och man kämpar med att få detta att fungera på bästa möjliga sätt.

Därför är utvärderingen bra, men jag tror att den bedömningsgrund ni har valt – ESRB:s rekommendationer – möjligtvis har fått något för hög status i detta givet vad ni försöker uppnå. De kom till 2013, och då var kontracyklisk buffert i stort sett det makrotillsyn handlade om. I dag handlar makrotillsyn om så mycket mer, inklusive skuldskyddstak och bolånetak.

Om vi då tittar på några av rekommendationerna förordar Riksrevisionen mellanliggande mål, följt av indikatorer och dessutom en lista av möjliga instrument och deras olika egenskaper. Ett mål skulle till exempel kunna vara att minska eller förhindra alltför stor kredittillväxt och skuldsättningsgrad, och så skulle man ha ett antal olika indikatorer – det skulle kunna vara kreditkap eller någonting sådant.

När ESRB gjorde sin granskning av oss, vilket de gjorde så sent som i början av 2017, med sina egna rekommendationer som bedömningsgrund kom man fram till att vi var – som det heter – fully compliant. Man gjorde alltså en delvis annan bedömning än Riksrevisionen. Man tittade på de sårbarhetsanalyser vi gör och konstaterade att de fyllde samma syfte, om än på ett lite annat sätt, och var nöjd med det.

Jag tror att vi ska pröva att utveckla metoden framåt, men jag värjer mig lite för att göra detta för mekaniskt. Beslutssystemet kring den kontracykliska bufferten är just uppbyggt så; det finns ett antal indikatorer som är angivna. När jag talar med mina europeiska kollegor och när vi gör detta själva konstaterar vi snabbt att indikatorerna är väldigt svåra att använda, för de skiljer sig åt och har beräkningstekniska problem. Det brukar oftast landa i mer av en expertbedömning, vilket är helt okej enligt ramverket men ändå illustrerar att denna typ av indikatorinstrumentuppsättningar är svåra att tillämpa.

Sedan är det också så att indikatorer tänker sig att världen ser ganska likartad ut. Ta hushållens skulder: De kan öka, och det kan vara oroväckande och utgöra en risk – något som vi har påpekat – men de kan också öka av helt naturliga skäl. De skulle till exempel kunna öka bara på grund av att det blir ombildningar från hyresrätter till bostadsrätter. Det kan måhända innebära risker på olika sätt, men det är självklart helt annorlunda än om det bara är drivet av husprisuppgångar och allmänt ökad skuldsättning. Det är bara en illustration.

Det finns också en diskussion som är lite svår att tolka. Jag tolkar det framför allt som att Riksrevisionen vill att vi sammanställer detta tydligare i ett ramverksdokument så att det är lättare att följa vår analys. Där tror jag att vi kan göra mer. Det har dock även förekommit en liten diskussion om att vi inte gör tillräckliga analyser, och därför roade jag mig med att skriva ut de analyser vi har gjort. Det är i alla fall över hundra sidor av analys.

Analyserna rör skuldkvotstak, alternativ till skuldkvotstak, bolånetak, rörlig och fast ränta och olika kapitalkrav. Det är också en lång, tjock och väl-skriven – tycker jag själv – beslutspromemoria till det skärpta amorteringskravet och till tidigare åtgärder. Jag tycker alltså att vi har gjort en gedigen analys, men måhända kan den sammanställas på ett bättre sätt.

Har vi ett otydligt mål? Är det så att vi håller på med stabiliseringspolitik? Jag sa redan i mitt anförande att vi inte håller på med konjunkturpolitik. Sedan är det så att många åtgärder vi gör kan ha makroekonomiska effekter. Om vi skärper kapitalkraven radikalt kommer det att påverka kredittillväxten på den ena eller det andra sättet, och det kan i sin tur ha vissa realekonomiska effekter. Är det stabiliseringspolitik? Nej, det är att bygga motståndskraft.

På samma sätt tycker jag att vi ska se det vi gör på makrotillsynsområdet. Det kan ha stabiliseringspolitiska effekter även på kort sikt, men vårt syfte är inte att stabilisera konjunkturer över cyklerna utan att bygga motståndskraft för den allvarliga kris som i värsta fall kan komma. Vi gör alltså alltid saker med bäring på finansiell stabilitet, men vi har varit noga med att säga att den kopplingen ibland kan vara just i förlängningen. Vi ska inte ge sken av att det finns stora kreditrisker i hushållssektorn, för det har vi inte fog för att säga.

Låt mig också säga någonting om relationen mellan FI och regeringen vad gäller beslutsfattandet. Finansinspektionen är ansvarig makrotillsynsmyndighet. Vi ska identifiera risker, analysera och föreslå åtgärder – väga av och analysera. Det gör vi. Sedan skickar vi förslaget till regeringen, som har att säga ja eller nej. Intressant är att regeringen alltså inte kan säga ja med tillägg, utan då får den säga nej. Det är så lagstiftningen ser ut. Jag tolkar det som att lagstiftaren just har sett detta som ett ja eller nej. Det rör sig alltså inte om ett ”ja, men ...”.

Det innebär att regeringen har att göra en ytterligare beredning kopplat till att regeringen kan tänkas sitta inne med kunskaper som vi som myndighet kanske inte har. Jag kan tänka mig att det har att göra med att regeringen skulle kunna ha en annan syn på den samlade riskbedömningen. Det kan vara så att regeringen överväger andra åtgärder som skulle ha delvis samma syfte och därför tycker att det är bättre att säga nej och göra de åtgärderna i stället.

Det skulle också kunna vara så, som finansmarknadsministern var inne på, att man i den analys man gör av effekterna på fördelning och tillväxt kommer fram till att de är så allvarliga eller anmärkningsvärda att man av det skälet gör en annan bedömning. Det är dock just den typen av tilläggsanalys man ska göra; jag tror att det vore olyckligt om resultatet av denna diskussion blev att man ska börja med ett blankt papper och göra hela analysen en gång till. Då är det bättre att regeringen är makrotillsynsmyndighet.

Jag noterar också, som finansmarknadsministern säger, att vi har fått ett uppdrag i vårt regleringsbrev att utreda och utvärdera makrotillsynen så här långt. Det välkomnar jag förstås.

Hans Lindblad, Riksgäldskontoret: Det är ju så att makrotillsynen och hur den fungerar är helt avgörande för hur vi ska kunna lyckas med vårt krishanteringsuppdrag. Granskning och ansvarsutkrävande är centralt, och därför välkomnar jag rapporten. Jag vill göra några observationer.

Min första observation rör makrotillsynens mål. Riksrevisionen konstaterar otydligheter både i hur regeringen har formulerat målet för makrotillsyn och i hur Finansinspektionen har valt att uttolka det. Finansinspektionen har gjort tolkningen att det ingår i deras uppdrag att motverka finansiella obalanser även om de inte utgör något direkt hot mot den finansiella stabiliteten, och denna tolkning av makrotillsynens innehåll går längre än vad som är brukligt i många andra länder. Jag ser dock inte den motsättningen på samma sätt som Riksrevisionen gör.

Att motverka hot tar tid, och åtgärder påverkar inte direkt. Obalanser kan bli hot, och det är väl bra om man motverkar ett hot? Det är nämligen ofta först sent att göra någonting åt det när hotet väl är ett faktum. Utan finansiell stabilitet har vi heller ingen ekonomisk stabilitet över huvud taget. Jag tycker alltså att det vore bra om det klargjordes tydligare att det är bra att ligga i framkant och motverka hot och risker. Det handlar om den långsiktighet som Per Bolund kommenterade.

Makrotillsynen är ju, som flera har konstaterat, ett nytt policyområde. Formerna för hur verksamheten bör bedrivas är rörlig materia. I det avseendet finns det likheter mellan makrotillsynen och Riksgäldens resolutionsuppdrag. Det finns ingen grundmurad best practice att luta sig mot, och det är viktigt att ha det i åtanke när man utvärderar våra respektive verksamheter.

Riksrevisionen har genomfört granskningen med ESRB som måttstock, och jag menar att det inte alls är givet att ESRB ska betraktas som facit i alla avseenden. Ett exempel är frågan om makrotillsynens praktiska tillämpning och hur det är möjligt att reducera detta till ett indikatorstyrt ramverk som bygger på enkla handlingsregler. Mitt intryck är att ESRB i högre grad än det Finansinspektionen förespråkar är en mekanisk ansats för hur makrotillsynen bör tillämpas. Riksgälden har i detta fall ingen fast uppfattning om vad som är det mest lämpliga, utan det är nog bäst att bara konstatera att the jury is still out i frågan.

Det hela påminner dock lite om debatten kring inflationsmålspolitiken när inflationsmålspolitiken var ung. Då fanns det en betydande övertro på enkla handlingsregler. Den kompletterades sedermera med avancerade modeller, och därefter adderade man olika indikatorer. Modellerna klarade nämligen inte ut alla förlopp, händelser och chocker. Till sist blev penningpolitiken mer flexibel. Den här övertron på handlingsregler och modeller inom penningpolitiken har diskuterats ganska grundligt just i detta utskott, så detta är en utveckling jag tror att man ska dra lärdom av.

Sedan vill jag understryka vikten av samarbete mellan de stabilitetsvårdande myndigheterna, det vill säga mellan oss som sitter här. Det gäller givet-

vis inom makrotillsynen, men det gäller inom alla policyområden som är kopplade till finansiell stabilitet. Här har stabilitetsrådet en central roll, och jag vill säga att detta forum har fungerat väldigt väl. Det bör byggas vidare.

Slutligen: Regeringen anmodas att inkomma med egna analyser, och på många sätt är det en självklarhet. Men, lite som Erik Thedéen är inne på: Syftet kan väl inte vara att regeringen ska överpröva sin myndighet? Då hade man ju lika gärna kunnat strunta i att delegera över huvud taget. Det är väl snarare så att regeringen ska komplettera *om* den sitter inne med information som Finansinspektionen inte har.

Stefan Ingves, Riksbanken: Att bygga ett indikatorstyrt regelverk är någonting jag tror är svårt; det kommer nog i slutändan att kräva ställningstaganden från vanliga människor och inte enbart matematik när det gäller att hantera detta.

Man kan kommentera många olika saker i sammanhanget, men jag avstår från att göra det utan tänkte bara ta upp något som jag tror skulle lösa en del av de frågor som diskuteras. Min uppfattning är att det vore bättre om Finansinspektionen självständigt fattade dessa beslut. Det skulle leda till bättre långsiktighet och öka sannolikheten att besluten fattas i tid. Därför är det någonting att föredra.

Ordföranden: Då ska vi gå vidare till ledamöternas frågor. Vi tar ett par frågor åt gången, i partiernas storleksordning, och sedan får den som är berörd eller apostroferad svara. Känner man sig väldigt angelägen får man naturligtvis prata ändå.

Jag ska börja själv, och jag tar min utgångspunkt i samverkans- och samarbetsfrågorna. I det internationella perspektiv som har lyfts fram, inte minst av finansmarknadsministern, pågår mycket av detta arbete i EU men också i andra internationella organ. Det jag skulle vilja att ni kort kommenterade eller beskrev är hur arbetet inför eller i detta internationella arbete fungerar, så att vi har en bra, tydlig och väl underbyggd svensk position i de sammanhangen. Vi i den här församlingen vet ju att vi sedan i väldigt stor utsträckning har att implementera det som har överenskommits på andra håll.

Den andra frågan går till Riksbanken och Riksgälden lite mer specifikt. Båda myndigheterna har här redogjort för att man tycker att det är bra att genomföra det skärpta amorteringskravet. Jag skulle dock vilja fråga vilka ytterligare makrotillsynsåtgärder eller verktyg man tycker bör skärpas eller introduceras härnäst.

Den tredje frågan går till Stefan Ingves. Riksgälden påpekade i sin föredragning att valet av penningpolitiskt verktyg, nämligen köpet av statsobligationer, påverkar deras verksamhet negativt. Likviditeten på statspappersmarknaden blir helt enkelt sämre av detta, och det kan innebära en risk för Sverige framöver. Jag skulle vilja veta vilken hänsyn det är rimligt för Riksbanken att ta till det perspektivet och vilken analys av dessa risker Riksbanken har gjort.

Jag vill slutligen vända mig till Erik Thedéen. Riksbanken upprepar väldigt ofta att det till sist är bara pengar, riktiga pengar och riskvägda tillgångar, som spelar roll och att just bruttosoliditeten i det svenska banksystemet är för låg. Men Erik Thedéen konstaterade nyligen att motståndskraften är tillfredsställande, men då är det också riskviktat. Vad är det som gör att Stefan Ingves skulle ha fel? På vilket sätt har han fel?

Vice ordföranden: Jag tackar för alla inlägg. Jag har bara en fråga, men jag tänkte först göra en liten inledning till den.

Man kan konstatera att finansmarknaderna under de senaste nio tio åren verkligen har reglerats. På EU-nivå har regleringen varit enorm. Många av regleringarna har säkert haft ett mycket vällovligt syfte. Ibland funderar jag på om summan av alla regleringar gör att vi har en mer effektiv och bättre fungerande marknad. Men det får vi ha ett annat seminarium om.

Nu är vi i Sverige och i Sveriges riksdag, och här finns det en bred samsyn om finansiell stabilitet och makrotillsyn. Det tycker jag i grunden är mycket bra. Vi fattade nyligen också ett beslut om utökat mandat för Finansinspektionen. Det har utökats vid ett par tillfällen. Då landar jag ändå på frågan om just regleringar. Jag förstår att generaldirektörer och riksbankschefer helst inte vill att politiker ska fatta så många beslut om detta.

När det gäller beslutet om just propositionen om makrotillsyn har det för mig och oss moderater varit viktigt att politiken också har någonting att säga till om. Det är därför som regeringen ska sätta en ok-stämpel på ett förslag från Finansinspektionen. Det kan man ha många synpunkter på, men det har varit min och vår ingång i detta.

Jag tycker att det blir mycket tydligt här på podiet och när man läser olika intervjuer i olika tidningar att ingen riktigt verkar vilja ta på sig ansvaret för detta beslut.

Min mycket raka fråga till både Erik Thedéen och finansmarknadsminister Per Bolund är därför: Vem bär ansvaret för det amorteringskrav som införs den 1 mars? Är det Finansinspektionen eller är det regeringen?

Dennis Dioukarev (SD): Jag tackar för bra föredragningar. Min fråga riktar sig främst till finansmarknadsministern. Men ju fler som vill besvara den, desto bättre. Den gäller det nya amorteringskravet som kommer i en tid av utbredd osäkerhet på bostadsmarknaden, får man ändå lov att tillstå. Vi har kunnat se en prisnedgång, och folk vet inte riktigt åt vilket håll det kommer att gå.

Samtidigt ser vi att intresset för att teckna nyproducerade bostäder har minskat avsevärt och därmed naturligtvis investeringsviljan och incitamenten för att producera bostadsrätter.

Som det mycket riktigt konstateras i protokollet från stabilitetsrådet byggs det för lite. Då undrar jag vilken analys som regeringen har gjort när det gäller tajmningen av förslaget, vilken effekt det kan tänkas få på nyproduktionen och

om man med facit i hand hellre hade tagit ett helhetsgrepp om skuldsättningsproblematiken 2016 genom ett komplett reformpaket innehållande de båda amorteringskraven i syfte att främja stabilitet och tydliga spelregler.

Erik Thedéen, Finansinspektionen: Jag ska börja med ordförandens frågor. När det gäller samarbetet kring de internationella frågorna, om vi är överens och hur beredningen går till, tycker jag att detta har utvecklats åt rätt håll. Vissa organ är mer specifikt Finansinspektionens organ, och vissa organ är mer Riksgäldens och Riksbankens organ. Men i de organ där vi agerar samfällt och där det finns anledning att samarbeta tycker jag att vi gör det på ett bra sätt.

Det innebär inte att vi alltid är överens. Det slog mig när jag började på detta jobb att jag kanske tyckte att det var lite märkligt. Jag tycker att vi ska sträva efter att vara överens, och det tycker jag att vi har ett ansvar att göra, just för att stärka Sveriges position. Det är vi inte alltid. Det är känt, som du också påpekar, att vi ibland har haft olika syn på kapitalkravens utformning. Det är inte helt ovanligt internationellt. Det händer faktiskt även i andra länder att man har lite olika syn. Jag tycker att vi får ta det på öppenhets- och diskussionskontot, nämligen att det faktiskt är ganska bra att man ibland byter uppfattningar. Förhoppningsvis innebär det att vi på Finansinspektionen lär oss något av de argument som kommer, i detta fall från Riksbanken, och vice versa.

Jag tror att du också ställde en fråga till mig om kapitalkrav och riskvikt. Jag tror inte att man ska överdriva denna skillnad. Men om man tar extremen menar jag att man bara kan ha en uppfattning, och det är att kapitalkrav i någon mening måste vara riskbaserade. Om man tar exempelvis en bank som har som enda syfte att låna ut pengar till svenska staten och en annan bank som har som enda syfte att låna ut till riskkapitalbolag, då tror jag att vi är ganska överens om att den bank som lånar ut bara till svenska staten behöver väsentligt mindre kapital än den som lånar ut till riskkapitalbolag. Därmed inte något ont om riskkapital. Det är extremen. Men det är ganska bra att ha det som bas när man flyttar in detta i bankens balansräkning. Det är så det ser ut. Vissa av dessa krediter kommer att ha mycket låg risk. Andra kommer att ha mycket hög risk. Detta måste man på olika sätt försöka värdera. Det är det som är riskvägda termer.

Men det som den stora policyfrågan handlar om är: Hur stort utrymme ska vi ge bankerna att beräkna detta själva? Då har det, med myndigheternas medgivande och till och med med aktiva beslut i Baselsystem och annat, mer och mer kommit att utvecklas till att man ska kunna få använda så kallade modeller. Det är avancerade statistiska modeller för att ta fram dessa riskvikter. Där tror jag, och där delar jag den uppfattning som också har förts fram av Stefan Ingves ett antal gånger, att det finns risker med att göra modeller och att de helt enkelt skruvas ned så långt att riskvikterna blir för låga. Det är just därför som det också finns bruttosoliditetskrav i Baselöverenskommelsen, och det är just därför som vi har lagt på schablongolv på till exempel bolån.

Jag tror alltså inte att man ska överdriva skillnaden, men vi tycker att det är viktigt att behålla detta grundanslag, nämligen riskvikter. Det var därför som jag redovisade dessa stresstester. Enda sättet att få reda på om det är för lite eller för mycket kapital är att försöka testa systemet. Det gör amerikanerna mycket och mycket avancerat. Det är deras huvudsakliga metod. Men det görs även i Europa. Där redovisade jag att indikationen är att det är tillfredsställande men att riskerna fortsatt består.

Jag fick frågan om vem som har ansvaret. Grundlagen säger att regeringen styr riket. Om vi utgår från det är väl i någon mån alla beslut från myndigheter inordnade i något slags regeringssystem, om man ska vara högtidlig. Nu får jag titta på Ingvar Mattson som kan detta bättre. Men konstitutionellt är det så att regeringen styr riket.

Jag menar i detta fall att vi har det absolut huvudsakliga ansvaret. Vi har fått ansvaret, vi har tagit ansvaret, vi har utrett, vi har föreslagit en åtgärd som vi tycker är nödvändig givet vårt mandat och vi har sedan fått ett godkännande av regeringen. Jag menar därför att det huvudsakliga ansvaret ligger här. Men sedan är det så att regeringen styr riket, och i detta fall har regeringen dessutom gett ett medgivande. Ett visst ansvar vilar därför även på regeringen.

Hans Lindblad, Riksgäldskontoret: Frågan är: Vilka ytterligare åtgärder behövs? Jag skulle vilja efterlysa mer mod hos politiker att fatta beslut. När det gäller skattepolitiken finns det en rad olika områden där man skulle kunna vidta åtgärder. Till följd av de beredningsprocesser som finns och att det är valår i år kommer det inte att komma några skatteförslag som blir genomförbara på flera år. Det är bara en enkel realitet.

Strukturpolitiken är viktig. Byggekostnaderna behöver dämpas. De är mycket höga i Sverige. Det finns också en rad olika regleringar som behöver ändras. En hel del av detta adresseras i det program som regeringen har aviserat. Men jag tror att det finns mer att göra. Men grundslaget är nog mod hos politiker.

Jag ska kortfattat kommentera riskvikt i förhållande till bruttosoliditet. Man måste se dessa saker som komplement till varandra. Jag tycker att man slarvar bort det i diskussionen. De har olika roller. De riskvägda kapitalkraven ska vara styrande för hur banker beter sig. Men det är klart att när allting har gått åt fanders är det bara riktiga pengar som kan räknas. Men det är olika roller i olika tider. Båda två måste därför finnas, och de måste vara komplement till varandra. Detta är viktigt att förstå.

Stefan Ingves, Riksbanken: Eftersom jag är ordförande i Baselkommittén skulle jag kunna tala i många timmar om skillnaden mellan riskvikter och bruttosoliditet. Men låt mig vara kortfattad.

Riskviktsdiskussionen är ungefär som att diskutera väderleksprognoser, medan bruttosoliditet handlar om riktiga pengar och vilken storlek på paraplyet man har när det blir orkan. Men jag tänker inte gå in på ytterligare detaljer i denna diskussion.

Frågan var också vad man kan göra ytterligare inom makrotillsynsområdet. Vi får naturligtvis se vad som händer framöver när det gäller skuldökningen i hushållssektorn. En fråga som vi många gånger har tagit upp och berört är att vi tycker att man borde ha en större standardisering när det gäller det som vi kallar för kvar-att-leva-på-kalkyler, så att man verkligen vet att folk har pengar så att det räcker om det går dåligt. Sedan kan man alltid använda redan existerande åtgärder, öka riskvikter på bolån eller vad man väljer att göra.

Men jag tror att det är minst lika viktigt i detta sammanhang att undvika att alla åtgärder som vidtas vidtas inom finansmarknadsområdet. Av en lång rad anledningar har vi nämligen stora obalanser på vår bostadsmarknad. Då är det angeläget att man tar sig an dessa frågor och frågeställningar från ett bredare perspektiv, så att det inte enbart handlar om det som jag tidigare kallade för ett plåster i ena hörnet. Det kommer nämligen bara att så småningom öka obalanserna i systemet i dess helhet och ytterligare skapa arbitragemöjligheter. Man skapar helt enkelt en marknad vid sidan om där man försöker ta sig runt alla dessa regleringar på ett eller annat sätt. Då löper vi risken att vi är tillbaka i det läge som vi hade under 1970-talet och under den första delen av 1980-talet. Det var egentligen inte meningen att det skulle bli på det sättet. I detta avseende vore det bra om man kunde ge sig på någon annan form av bred översyn och diskussion om hur vår bostadsmarknad fungerar, eller snarare inte fungerar.

När det gäller frågan om statspappersköp och likviditeten kan jag säga att när vi började köpa statspapper var vi självfallet väl medvetna om att mängden statspapper då minskar på marknaden. Det är nämligen det som är hela idén. Vi köper obligationer med lång löptid, och vi betalar med nya riksbankspengar. Vi försöker komma undan riksbankspengar och köper någonting annat, mer statspapper eller andra obligationer, så att räntorna går ned.

Vår uppfattning är att det påtagligt har bidragit till att den allmänna räntenivån i Sverige är låg. Detta har i sin tur bidragit till att vi har fått upp inflationen till vårt inflationsmål på 2 procent. Samtidigt har det bidragit till att vi i dagsläget har en allmänt sett god konjunkturutveckling i den svenska ekonomin.

Samtidigt är vi naturligtvis väl medvetna om att mängden statspapper hela tiden har minskat. Men så här långt har vi inte gjort bedömningen att de negativa effekterna av det skulle vara stora eller allvarliga så att det skulle leda till slutsatsen att vi inte skulle köpa statspapper för att bidra till att uppnå vårt penningpolitiska mål. Så här långt har detta system alltså fungerat väl enligt vår uppfattning. Men det är naturligtvis någonting som vi bevakar mycket noga och diskuterar löpande med marknadsdeltagare och Riksgäldskontoret.

Finansmarknadsminister Per Bolund (MP): Jag ska börja med ordförandens fråga om internationell samverkan. Regeringen är en mycket stark anhängare av internationell reglering på finansmarknadsområdet. Det är för att finansmarknaderna i stor utsträckning är gränsöverskridande. Det som händer i ett land påverkar väldigt mycket vad som händer i ett annat land. Det kan vi konstatera inte minst efter den förra finanskrisen, där framför allt utvecklingen i USA fick påverkan på hela resten av världen. Och vi lever fortfarande i svifterna av det. Regeringen är alltså en stark anhängare av att vi ska ha överenskommelser och regleringar på internationell nivå.

När det gäller att ha en svensk ståndpunkt, som Erik Thedéen var inne på, kommer det såklart att finnas olika uppfattningar i en del sakfrågor. Överlag kan jag säga att det finns en ganska bred och stor samstämmighet. Jag tycker också att strukturen för samverkan och samtal i dessa frågor har förbättrats ganska avsevärt, inte minst inom ramen för Finansiella stabilitetsrådet där det finns en möjlighet att sitta runt samma bord och diskutera dessa frågor. Där finns det också en beredningsprocess på tjänstemannanivå mellan de tre myndigheterna och Regeringskansliet. Jag tycker att detta är en process som bara utvecklas och förbättras över tid.

Elisabeth Svantesson frågade om ansvaret. Min bedömning skiljer sig inte från Finansinspektionens och Erik Thedéens. Regeringen har det övergripande ansvaret för hela den statliga verksamheten och självklart också för de myndigheter som vi har ansvar för.

I detta fall är det dock tydligt att det är Finansinspektionen som har utpekats av regeringen och i bred samsyn med riksdagens partier som ansvarig makrotillsynsmyndighet. Det är alltså Finansinspektionen som har uppdraget att säga när man behöver ta fram ett nytt verktyg och också utforma detta verktyg på detaljnivå. Men regeringen har gett sitt godkännande, och det är för att det ska finnas ett politiskt ansvarsutkrävande. Det är ingenting som vi skyggar för från regeringens sida.

Dennis Dioukarev frågade om tajmningen och började med att säga att det byggs för lite. Då kan man samtidigt konstatera att det byggs betydligt mycket mer än vad som har skett på decennier i svensk ekonomi. Det är ändå en utveckling som vi gemensamt borde kunna vara glada över men säga att balansen på bostadsmarknaden över tid kan förbättras.

Självklart kan man alltid önska att det skulle finnas en total samsyn om breda politiska reformer. Vi bjöd från regeringens sida in till breda bostadspolitiska samtal. De resulterade inte i en överenskommelse, vilket vi beklagar. Men det gör inte att vi kan sätta oss vid sidan av och bara beklaga det, utan vi har ett ansvar att vidta åtgärder som behöver vidtas. Vi har vidtagit flera åtgärder. Inte minst på bostadssidan har vi en mycket aktiv bostadspolitik. Det är en bostadspolitik som är mer aktiv än den som vi har haft på mycket lång tid i svensk politisk historia. Vi har tagit initiativ för att korta processer och överklagandetider. Vi har fattat beslut om ekonomiska stimulanser till kommuner som faktiskt tar fram markanvisningar och tar sitt ansvar för bostadsförsörjningen. Vi har också fattat beslut om stöd för att det ska byggas till exempel

hyreslägenheter med låg hyra. Denna del av bostadsmarknaden utvecklas nu mycket snabbt och har vuxit, vilket är glädjande. Det är klart att det är en av anledningarna till att det byggs mycket i svensk ekonomi just nu.

Men vi behöver också vidta åtgärder för att öka den finansiella stabiliteten. Där har vi fattat beslut om att införa både ett första amorteringskrav och ett förstärkt amorteringskrav för att motverka risker i svensk ekonomi. Det tycker jag är varje ansvarsfulla regerings uppgift att göra.

Janine Alm Ericson (MP): Jag tackar för bra föredragningar. Man får verkligen uppfattningen att alla relevanta parter i fråga om detta har ögonen ordentligt på bollen när det gäller hushållens stora skuldsättning och bankernas motståndskraft. Det är mycket bra.

Någon konstaterade att det är bra att vi ligger i framkant. Jag tycker att Erik Thedéens jämförelse med säkerhetspolitiken var bra, nämligen att vi förbereder och stärker oss inför kris och att det är bra att vi ligger före, innan kriserna utvecklas.

Med detta sagt vill jag ta upp någonting som finansmarknadsministern var inne på i slutet av sitt anförande, nämligen *Global Risks Report*, som har kommit och som har diskuterats i Davos. Där konstateras att tre av fem risker är klimatrelaterade, som extremväder, naturkatastrofer och just politisk förmåga att hantera klimatkrisen.

Jag skulle därför vilja fråga Erik Thedéen från Finansinspektionen hur man ser på att klimatriskerna har fått så pass stor uppmärksamhet och hur man tar in dessa risker i sina bedömningar och i sitt arbete.

Emil Källström (C): Jag ska först göra en reflektion. Det är långt ifrån första gången som vi sitter i en sådan här samling. Men väldigt ofta de senaste åren har vi kommit fram till ungefär samma slutsats, nämligen att det främsta problemet att lösa är bristen på politisk handlingskraft. Det är någonting som vi får bära med oss detta valår och se till att nästa mandatperiod inte blir ytterligare en mandatperiod kliniskt fri från strukturreformer utan att vi faktiskt tar oss an Sveriges grundläggande problem, inte minst på bostadsmarknaden, som har diskuterats mycket nu, och även på arbetsmarknaden som brukar vara ett ämne när vi har dylika samlingar.

Svaret på frågan från finansutskottets ordförande var belysande, nämligen att det inte är främst när det gäller den finansiella stabiliteten och makrotillsynen som vi måste tillföra nya instrument utan att det nu handlar om att ta itu med den grundläggande problematiken.

Jag skulle vilja att vi ytterligare belyser just det. Vilka är de främsta områdena? Det har nämnts här i förbigående och lite mer övergripande att skatter, bostadsmarknadens funktionssätt och så vidare är någonting som måste belysas.

Om vi leker med tanken att nästa riksdagsmajoritet och nästa regering är betydligt mer förändringsbenägna och reformvilliga än vad som i dag är fallet,

vad bör då vara först i kön för svensk ekonomis långsiktiga utveckling när det gäller de mer strukturella reformerna och åtgärderna?

Mats Persson (L): Jag tackar för bra presentationer. Jag har två frågor. Min första fråga är till riksrevisor Ingvar Mattson. I den rapport som Riksrevisionen har presenterat pekade ni på vikten av ansvarsutkrävande och transparens, inte minst kopplat till det senaste beslutet om skärpt amorteringskrav.

Kan Ingvar Mattson lite grann utveckla varför det är viktigt och vad konsekvenserna kan bli när man inte genomför en sådan konsekvensanalys?

Min andra fråga gäller det skärpta amorteringskravet, som gäller den som flyttar och den som ger sig in på bostadsmarknaden. Det har ingen effekt på de befintliga lånen – på den befintliga skuldsättningen eller skuldstocken.

Enligt rapporten från stabiliseringsrådet diskuterar flera myndigheter andra åtgärder. Hans Lindblad och Riksgälden för en del resonemang där – åtminstone i protokollet – om fördelningseffekter och andra åtgärder. Det som har tagits upp i debatten har gällt exempelvis en långsam utfasning av ränteadragen.

Jag skulle därför vilja att ni lite grann utvecklar vilka andra åtgärder som behövs, givet att det skärpta amorteringskravet gäller bara nya lån och inte befintliga lån.

Ingvar Mattson, Riksrevisionen: Jag tackar för frågan. Egentligen är vår utgångspunkt ganska enkel, nämligen att öppenhet alltid är bättre än slutenhet och att utgångspunkten måste vara att den som menar att man inte ska redovisa ett beslutsunderlag har förklaringsansvaret. Öppenhet har ändå sådana generella fördelar att det som regel överväger.

Vilka konsekvenser kan öppenheten tänkas få i just detta fall? Det är egentligen ingenting som vi har utrett, utan nu får jag lite grann tänka högt.

Finansmarknadsministern pekar på att det finns en risk att ansvarsfrågan glider iväg och att man på något sätt ännu mer lämnar Finansinspektionen i diskussionen om vem som har ansvaret för denna fråga.

Jag kan se den risken, men jag är inte helt säker på att det är just frågan om publicering av analysunderlaget som nödvändigtvis skulle leda till en sådan utveckling. Den risken finns nog oavsett frågan om man ska publicera analysunderlaget.

Det som ligger i risken med att man flyttar ansvar är att det kan bli förseningar. Det var riksbankschefen inne på – att ifrågasätta huruvida medgivandet var ett lämpligt inslag, vilket förmodligen beror på en oro för att det kan dra ut på tiden eller minska handlingskraften.

Att man publicerar analysunderlagen tror jag inte riskerar att leda till ökad handlingsbegränsning eller osäkerhet. Därför är vi ganska trygga med att vi tror att det är utmärkt att i framtiden publicera dessa analysunderlag. Vad jag förstod var finansmarknadsministern inne på tanken att man också ska göra det framöver.

Erik Thedéen, Finansinspektionen: Jag ska först ta upp frågan om klimatrisker och finansmarknaden. Denna fråga har fått mycket mer uppmärksamhet under senare tid, och vi är engagerade i frågan. Vi har skrivit ett antal rapporter, bland annat om hur man tar hänsyn till klimatrisker i kreditgivningen. Vi tittar på hur försäkringsbolagen kan påverka. De kan ju ha direkt påverkan när det gäller översvämningsrisker, stormar och andra effekter.

Detta arbete håller nu också på att tillta internationellt. Vi är med i ett antal sådana grupper. Nu senast är det en grupp som är relativt löst sammansatt, men som håller på att bildas på den franska centralbankens initiativ för att se vilka åtgärder som man kan vidta. En sådan är att på ett internationellt plan jobba mer med stresstester i fråga om bankernas och försäkringsbolagens risker. Det är ett sätt att väga in de långsiktiga riskerna på ett bättre sätt.

Vi har också fått i uppdrag av regeringen att på ett mer aktivt sätt ta in detta i vår tillsyn, så att vi verkligen säkerställer att banker, försäkringsbolag och fondbolag har med detta i sin verksamhet. Det tycker jag är viktigt.

Sedan finns det ett konsumentperspektiv i detta. I viljan att göra mer på detta område, som vi har all anledning att bejaka, finns också risken för lyck-sökeri, det vill säga det som ibland brukar kallas för greenwashing. Det innebär att fonder kan låta väldigt tjusiga från ett klimatperspektiv, men de är kanske inte så tjusiga när man börjar titta på dem. Dessutom har de kanske mycket höga avgifter. Det finns alltså ett konsumentperspektiv som vi också bör ta hänsyn till.

När det gäller de främsta reformerna tycker jag att det är precis som Emil Källström påpekar, nämligen att jag hoppas att nästa åtgärd på detta område snarast ligger utanför Finansinspektionens mandat och mer på den politiska arenan. Jag tror att det skulle ge en mer balanserad utveckling. Detta var även Stefan Ingves inne på.

Jag är lite ute på hal is om jag som myndighetschef så att säga lägger upp hela den bostadspolitiska reformen. Det är jag inte så jätteintresserad av. Men jag kan peka på några aspekter som jag tror är viktiga.

Vi bör få en beskattning och en bostadspolitik som främjar omflyttning. I dag har vi ett system som gör att reavinstskatten, de begränsade uppskovsmöjligheterna och den mycket låga fastighetsskatten gör att personer, till exempel jag själv, väljer att bo kvar i ett något för stort hus för att det helt enkelt kostar för mycket, eller i alla fall upplevs kosta för mycket, att flytta. Om det finns många som jag innebär det att vi inte utnyttjar bostadsbeståndet effektivt.

Där har vi alltså några beståndsdelar: fastighetsskatten, reavinstskatten, uppskovsreglerna. Om man ändrar dem så att vi inte främjar kreditgivning utan snarare främjar sund omflyttning i bostadsbeståndet tror jag att det skulle gynna även finansiell stabilitet.

Stefan Ingves, Riksbanken: Jag sa tidigare att det vore bra om man kunde ta sig an bostadsmarknaden i vid mening. Jag håller med Erik Thedéen när han talar om dessa saker i ganska allmänna ordalag. Jag tror att det vore bra för

systemet i dess helhet om den löpande utgiften för bostadsstocken steg men att den däremot blev lägre när man omsätter bostäder. Det skulle nämligen underlätta omsättningen av bostäder, och det skulle sannolikt leda till ett effektivare utnyttjande av den stock som finns.

Sedan är det väl karakteristiskt när vi har diskuterat dessa saker i många år att det verkar vara mycket svårare att genomföra någonting över huvud taget som påverkar alla jämfört med att vidta åtgärder som inte påverkar någon specifikt i närtid. De åtgärder som har vidtagits när det gäller amorteringskrav och annat gäller alltid nytulning. Då drabbar de ju till synes ingen på kort sikt. Då är de naturligtvis lättare att vidta.

Finansmarknadsminister Per Bolund (MP): Jag ska börja med en kommentar till Emil Källström som kanske redan har gått in i valrörelsen med tanke på det som han sa i sitt anförande och sin frågeställning.

Jag kan konstatera att politiskt agerande inte bara kan leda till att man ökar stabiliteten utan också att man minskar den. En del reformer som den förra regeringen gjorde har kanske snarare lett till att man har fått mindre rörlighet på bostadsmarknaden än mer. Det är kanske inte det som behövs i detta läge.

Jag delar inte det som sas om att det finns en passivitet. Tvärtom kan vi se tillbaka på att vi har fattat många och viktiga beslut för att hantera dessa frågor. Ibland har vi fått ganska skarp kritik från oppositionen.

Jag tycker att det finns ett stort värde i att försöka ha så bred samsyn som möjligt, särskilt när man genomför stora strukturreformer. Det är speciellt angeläget när man har ett något oklart parlamentariskt läge där det verkligen behövs en bred samsyn för att besluten ska gå igenom.

Därför bjöd vi in till bostadspolitiska samtal för att diskutera till exempel skatter kopplade till bostadssektorn och andra reformer. Det är värt att påminna om att oppositionen lämnade dessa samtal. Man måste också konstatera att en del av ansvaret för att denna typ av breda politiska överenskommelser inte har skett också faller på oppositionen.

Mats Persson frågade vilka åtgärder som skulle kunna vara i stället. Ja, en som har diskuterats och som frågeställaren också lyfter är ränteavdragen. Där kan vi konstatera att mitt parti från början har varit en ganska ensam röst i den debatten. Sedan har fler och fler partier som faktiskt vill diskutera frågan anslutit sig, dock med en del förbehåll om hur intäkterna ska användas och om hur man ska styra när det gäller samhällsekonomin i stort.

Men det kan också konstateras att de två största partierna i Sveriges riksdag inte är beredda att föra en diskussion om de frågorna. Därmed finns inte det politiska underlag som skulle behövas för att gå fram med en sådan reform.

Jag vidhåller att en ansvarsfull regering måste göra vad som är möjligt att göra för stunden, och jag är stolt över att denna regering också har agerat.

Hans Lindblad, Riksgäldskontoret: Jag tror att det är viktigt att inte ha någon övertro på att det finns *en* åtgärd. Det viktiga är att göra många åtgärder. Sedan får de tas i rätt steg, i rätt storlek och i rätt omfattning.

Man kan dela upp det på olika sätt. Man kan ha åtgärder som påverkar relativpriser på boende, alltså gör det dyrare eller billigare att bo. Det är skattepolitiken, som ligger inom riksdag och regering. Det kan vara krav på att man ska binda en andel av lånestocken. Det kan vara att man ska ha längre lån. I dag kan man låna på som längst – tror jag – åtta tio år. Detta är åtgärder som ligger mer inom våra myndighetsroller.

Sedan gäller det kostnader för att bygga. Varför är det dyrast i världen att bygga i Sverige? Det är en intressant fråga. Det ligger mycket på struktursidan. Det är konkurrens, naturligtvis. Det är regleringar. Kommunerna har en viktig roll i detta. Det är olika regler som de styr över. Sedan är det, som Erik Thedéen är inne på, rörlighetsfrämjande åtgärder. Det kan vara skattepolitik. Men det kan också vara ägandefrågor, hur mycket ägande man ska ha och hur mycket hyresrätter man ska ha.

Det finns alltså en rad olika åtgärder att göra. Men jag tror att man ska arbeta brett – det är det viktiga. Det finns ingen enkel quick fix.

Jakob Forssmed (KD): Herr ordförande! Tack så mycket för bra dragningar! Jag börjar med en fråga till Lindblad från Riksgälden. Det gäller statspapperen. Jag skulle gärna vilja att du utvecklar lite grann hur du ser på detta framöver – när nu centralbank efter centralbank aviserar att man tänker sluta med dessa stödköp och minska sina balansräkningar. Vad förväntar du dig på medellång sikt när det gäller hur marknaden för obligationerna kommer att utvecklas, och finns det några risker förknippade med detta?

Sedan har jag en fråga till Erik Thedéen. Det är uppenbart – det har du framfört flera gånger – att Finansinspektionen använder de tangenter man har till sitt förfogande på klaviaturen, så att säga. Du har också varit tydlig med att du gärna ser nedtrappade ränteavdrag.

Jag tillhör dem som är kritiska mot skuldkvotsbromsen och det förstärkta amorteringskravet, som jag menar har en del inlåsningseffekter. Inte minst blir det ytterligare en åtgärd som drabbar dem som försöker ta sig in på bostadsmarknaden, till skillnad från det som Stefan Ingves pekade på: en åtgärd som, så att säga, träffar alla.

Jag tror att det finns en risk att vi håller på att skapa fattigdomsfällor för dessa personer. Vi har inga kvar-att-leva-på-kalkyler för dem som flyttar in i en hyresrätt. Vilka möjligheter har de som kanske tvingas in i ett väsentligt dyrare boende – ett fullserviceboende – att bygga upp buffertar för framtiden? Vilka möjligheter har de att skapa sig tillgångar och sådana saker med de hinder som vi nu bygger upp?

Därför har jag en fråga. Om man i politiken nu skulle kunna enas brett om nedtrappade ränteavdrag, så att man vet att det kommer att bli av, även om det

går långsamt, undrar jag: Finns det enligt er bedömning möjlighet att rulla tillbaka någon av dessa åtgärder – det handlar om bolånetaket eller om att modifiera amorteringskraven på något sätt?

Sist vänder jag mig till statsrådet Bolund, som varnar för politiseringen. Det är väldigt fint att det varnas för detta. Det är vi alla tacksamma för. Jag tror att statsrådet Bolund behöver prata med någon mer, som uppenbarligen har felciterat statsrådet. De som bara har en liten synpunkt anses vara ansvarslösa och den typen av ord. Det blir ett väldigt högt tonläge, tycker jag. Det kan vi gott ha, men då behöver vi inte varna varandra för politisering.

Jag tycker till skillnad från Stefan Ingves att det är väldigt bra med medgivandeförfarandet, för det skapar ett tydligt politiskt ansvarsutkrävande för åtgärder som är väldigt ingripande i enskilda hushålls ekonomi. Då har jag en fråga – också mot bakgrund av det som Riksrevisionen har pekat på. Regeringen ska ju då göra en bedömning som är bredare. Det ska inte vara samma bedömning utan en bedömning som är bredare än den som myndigheterna gör. Statsrådet sa något intressant till mig i en debatt som vi hade om propositionen om makrotillsyn, nämligen att det vore att abdikera från sitt ansvar att säga nej första gången som en myndighet presenterar en åtgärd inom ramen för detta ramverk. Har regeringen gjort en annan bedömning eftersom det är första gången myndigheten föreslår detta? Eller skulle man ha gjort samma bedömning om det var tredje eller sjätte åtgärden? Eller har man lagt ribban annorlunda för att det är första gången som myndigheten föreslår denna åtgärd?

Ingela Nylund Watz (S): Tack för intressanta föredragningar! Helt klart är väl att man kan konstatera att Sverige, som flera av talarna har sagt, är lite sent ute när det handlar om att få till stånd verktyg för makrotillsynen. Man kan titta tillbaka på hur det såg ut i mitten av 00-talet. Man kan konstatera att vi då hade ett extremt lågt bostadsbyggande. Och precis som Stefan Ingves sa hade skuldsättningen hos hushållen påbörjats redan då. Skuldkvoterna för hushållen ökade.

Min enkla fråga till er som representerar myndigheterna på detta område är: Vad kunde och borde vi ha gjort i det läget, med ett nästan obefintligt bostadsbyggande och ökande skuldsättning hos hushållen?

Niklas Wykman (M): Tack för intressanta genomgångar! Oreglerade finansmarknader är väldigt farliga. Det tenderar dock att vara farligt även med väldigt reglerade finansmarknader. Sedan den väldigt unika penningpolitik Sverige hade 2008 och framåt har vi uppenbarligen hamnat i en väldigt speciell situation, som vi nu försöker hantera. Det verkar som om det är flera åtgärder på gång, till exempel mer detaljregleringar när det gäller bankers utlåning.

Om olyckan ändå skulle vara framme undrar jag: Påverkar alla dessa nya regleringar det samlade krishanteringsansvaret i Sverige? Jag tänker mig att vi ändå skulle kunna vara i närheten av att ha en situation med väldigt skickliga och väldigt aktiva myndigheter inom respektive område men som åtgärdar

varandras åtgärder. Jag tänker mig en penningpolitik som är väldigt expansiv för att nå ett finansmål, en finansinspektion som reglerar hushållens möjligheter att ha krediter väldigt hårt och kanske ett riksgäldskontor som har ett väldigt stort behov av att sälja statsobligationer – som är i behov av att få in intäkter. Då är detta åtgärder som allihop är väldigt aktiva men som på totalen motverkar varandras syften.

Om man dessutom reglerar kreditgivningen till hushållen på större detaljnivå är frågan: Hur snabbt kan sådana här saker koordineras, rullas tillbaka eller sammanflätas till en fungerande helhet? Hur tänker generaldirektörerna och ministrarna kring detta?

Jag har en annan fråga som jag funderar lite på, i anslutning till vad bland annat Emil Källström sa. Vad anser ni att hyresregleringen har för betydelse för den finansiella stabiliteten i Sverige? I den mån den har en betydelse för den finansiella stabiliteten undrar jag: Vilken kardinalitet skulle man tillskriva den jämfört med till exempel ett bolånetak eller andra typer av åtgärder?

Slutligen har jag en kort kommentar. Ifall Socialdemokraterna tycker någonting är inte det ett problem för en eventuell riksdagsmajoritet. Det är i sådana fall en begränsning i vad regeringen själv tycker. Det blir alltså väldigt märkligt att ta del av en sådan diskussion.

Erik Thedéen, Finansinspektionen: Jag går till Jakob Forssmeds fråga om huruvida detta riskerar att leda till fattigdomsfällor. Och finns det andra åtgärder som är bättre?

När vi gör analysen av hur detta slår visar det sig att ensamhushåll inte påverkas om man inte har en lön som är över 31 000 kronor. Den innefattar en del schabloner – det är den typen av beräkning. Men den indikerar ändå, som framgick tidigare, att personer med låga inkomster – i alla fall lägre än 30 000, där jag tror att medianen ungefär ligger bland svenska löntagare – redan begränsas av bankernas kreditgivning. Man ska alltså inte överdriva effekten.

Jag är i någon mening smickrad av den enorma uppmärksamhet som våra förslag har. Men det påverkar 15 procent av nya låntagare, som i sin tur utgör ungefär 4–5 procent av den samlade låntagningen. Vi pratar alltså om 1 procent av låntagarna, som påverkas av detta. Jag tycker möjligtvis, Jakob, att fattigdomsfällor är ett starkt ord. Men det har effekter. Annars skulle vi inte genomföra det. Det kan finnas inlåsnings effekter. Det kan finnas sådana som kanske skulle ha råd att låna och som inte får låna för att regleringen slår så.

Då är det viktigt, tycker jag, med ett klagörande. Andra länder har infört skuldkvotstak som är just tak. Det är slut där. Det går inte att låna över en viss nivå, även om det finns en viss flexibilitet i många av de regler som har tillämpats i England och Irland. Här är det ett amorteringskrav som är kopplat till detta. Skulle bankerna göra bedömningen att en person har oerhört stora tillgångar men en låg inkomst kan de alltså låta den personen låna. Det är i den meningen en relativt flexibel reglering, och det är förstås en tanke bakom detta.

Då är det den hypotetiska frågan: Om ni i det politiska systemet enas om andra åtgärder, till exempel ränteavdragen, skulle vi då kunna rulla tillbaka? Vi fattar beslut givet det läge vi har, och det läge vi har är att vi inte har några andra åtgärder som vidtas, som bland annat har diskuterats. Då ligger detta i sakens natur. Skulle det framstå som oerhört sannolikt att det blir så här eller om beslut till och med fattas i den riktning som du indikerar har vi alltid anledning att titta på om den samlade effekten fortsatt är motiverad eller om vi i sådana fall ska rulla tillbaka. Däremot värjer jag mig lite grann mot att redan nu diskutera frågan om att rulla tillbaka, för detta har alltså inte införts ännu. Men vi har ju olika perspektiv, du och jag, i denna fråga.

Formellt kan vi rulla tillbaka. Vi kan alltså gå till regeringen och säga: Nu vill vi inte ha detta längre, och så får regeringen återigen fatta ett ja- eller nej-beslut till det. Formellt är det inga problem. Men frågan är inte högst på min agenda nu, i och med att detta ännu inte har införts.

Sedan går jag över till Ingelas fråga om att vi är sent ute. Ja, det sa jag. Det tycker jag att vi är. Vad skulle det politiska systemet då ha gjort? Ja, jag var inne på ett antal åtgärder som jag tror är viktiga. De är kopplade till bostadsmarknaden. De gäller nu, och de skulle ha gällt då, enligt min uppfattning. Det handlar om den samlade beskattningen, som då i större utsträckning skulle främja rörlighet och begränsa kreditgivning.

Sedan går jag över till Niklas fråga. Jag talade om en samlad politik, och du är inne på den frågan. Jag tror att den är viktig att ha med sig. Det finns inslag i detta som man som utomstående kan undra över. Niklas är inte utomstående i detta fall, men han betraktar ändå vad vi myndigheter gör. Vi har en penningpolitik som gasar. Vi har en finanspolitik som får betraktas som neutral. Sedan har vi ett antal åtstramande åtgärder från oss. Det är just det komplexet som jag gärna skulle vilja ha en utökad diskussion kring. Är det, så att säga, långsiktigt hållbart? Miljön är extrem – det är brinnande högkonjunktur och låga räntor. Jag tror inte att jag går så mycket längre än till att hålla med. Sedan får väl de andra vid bordet säga om de också håller med.

Hyresregleringen är en del av bostadspolitiken. Om jag skulle ge mig på någon liten tentativ tro i fråga om vad den har för effekt kan jag säga så här: Hyresregleringen, så som den ser ut, i alla fall i delar av Sverige, främjar inte rörlighet. Det är klart att det finns en ganska betydande inlåsningseffekt även där. Det finns stora fördelningspolitiska frågor att diskutera kring hyresreglering, som ligger långt utanför mitt mandat. Men ska man göra förändringar på bostadsmarknaden för att främja stabilitet tycker jag att hyresregleringen borde ingå i det paketet. Men jag är mycket ödmjuk inför att det är en komplex fråga.

Hans Lindblad, Riksgäldskontoret: Jag börjar med Jakob Forssmeds fråga angående Riksbankens obligationsköp. Det är Riksbankens sak att svara på om och när man kommer att avsluta, minska eller ändra på dessa köp, för det är ett rent penningpolitiskt beslut. Men skulle man upphöra med det är det klart

att likviditeten på marknaden kommer att öka. It goes without saying. Ur den aspekten skulle det bli en förbättring.

Sedan vänder jag mig till Ingela Nylund Watz. Jag tror att jag ger ungefär samma svar som Erik Thedéen gjorde. Det som är bra i dag hade nog också varit bra i går. Men det är alltid lätt att vara efterklok. Jag tror i grunden att man fattar beslut utifrån den information man har och att man inte systematiskt försöker göra fel. Jag tror att det kanske var det bästa beslut man då politiskt kunde fatta. Och i efterhand kan man konstatera att man borde ha gjort det som vi borde göra i dag.

Sedan vänder jag mig till Niklas Wykman. Ja, det kan förefalla rörigt. Men man kan titta på hur ansvarsfördelningen för den finansiella stabilitetspolitikerna ser ut i Sverige. Jag tycker ändå att det är relativt tydligt. Det är två myndigheter – Riksbanken och Finansinspektionen – som har ansvar i going concern, när bankerna fortfarande fungerar. Penningpolitiken har sitt. Likviditeten står Riksbanken för. Sedan står inspektionen för mikro- och makrotillsynen. Det är en relativt klar ansvarsfördelning.

När det har blivit kris är det Riksbanken och Riksgälden som har ansvaret för att hantera och sopa upp det som är kvar – Riksbanken har likviditeten, och vi har resolutionsramverket. Det är klart att dessa saker hänger ihop. Men jag är inte riktigt säker på att man behöver vara så orolig för att vi håller på att reglera varandra. Sedan har olika åtgärder och olika regler olika effekter, men det måste man leva med. Jag tror ändå att man ska se detta i kontexten av denna ansvarsfördelning.

Sedan gäller det hyresregleringen. Ja, allting som är rörlighetsfrämjande tror jag är bra. Men samtidigt kan jag konstatera att hyressättningen i en allt större utsträckning tycks bli mer marknadsmässig. Jag kan ärligt talat inte säga hur stort enskilt problem hyresregleringen är. Jag säger inte att den inte är ett problem, men jag vet inte hur stort det är.

Stefan Ingves, Riksbanken: Jag har berört statspappersmarknaden tidigare, men man måste kanske tillägga att så länge staten har ett budgetöverskott minskar naturligtvis mängden statspapper. Då måste man bestämma vad man tycker är viktigare – budgetöverskottet eller statspappersmarknaden. Det är alltså inte fråga enbart om penningpolitik. Det ska man komma ihåg i det här sammanhanget.

Sedan gäller det frågan om det rent tekniska. Att från Riksbankens sida vidmakthålla, förvalta eller – vilket språkbruk man nu väljer – hålla en statspappersportfölj under ett antal år framåt i tiden är inte något som tekniskt är särskilt svårt eller besvärligt. Den dagen det är dags att, så att säga, avveckla den portföljen kommer det inte, tror jag, att vara några större bekymmer att hantera det.

Det är svårt för mig att kommentera vad som borde ha gjorts, för man gör ju så gott man kan givet vad man vet vid varje tidpunkt. Men jag kan bara i allmänna ordalag säga – då upprepar jag det jag har sagt tidigare – att det sedan

lång tid har varit välkänt att vi har en rad olika bekymmer på den svenska bostadsmarknaden. En del av de bekymren pyser ut därför att hushållen lånar väldigt mycket, och det är i huvudsak det vi har diskuterat här i dag.

Men frågeställningarna när det gäller att komma åt många av dessa problem sträcker sig långt bortom makrotillsynsåtgärder. Det finns ett behov av att hitta någon form för en bred hantering av de problem som vi har på den svenska bostadsmarknaden innan det blir lågkonjunktur eller händer någonting i omvärlden eller någonting annat som leder till stora bekymmer både i finanssektorn och för enskilda hushåll.

Sedan gäller det Niklas Wykmans fråga om de nya åtgärderna. Jag tolkar det, mer specifikt, som att det handlar om de makrotillsynsåtgärder som vi diskuterar i dag. Påverkar de på något sätt det samlade krishanteringsregelverket eller krishanteringen, om det skulle behövas i framtiden? Jag skulle vilja säga: egentligen inte när det gäller den struktur som vi har och det som vi hörde alldeles nyss. Vad de åtgärder som vi diskuterar framför allt handlar om är ju att minska sannolikheten att vi får bekymmer längre fram. Det är det som det handlar om.

Detta är naturligtvis till nytta för alla som är satta att hantera en kris på ett eller annat sätt, oberoende av vilken roll vi har. Även om ens jobb består av att hantera kriser när de uppstår finns det ingen som har varit med om en kris i verkligheten som går och önskar sig en kris till, för det är någonting som är ett stort bekymmer både för allmänheten och för finanssektorn. Det är inte heller så himla lätt för dem som ska sköta detta, väldigt ofta mitt i natten. I det avseendet är makrotillsynsåtgärder och bättre balans på bostadsmarknaden någonting som är till nytta också när det gäller krishantering. Sköter vi detta på ett bra sätt slipper vi nämligen krishantering.

Finansmarknadsminister Per Bolund (MP): Herr ordförande! Jag vill börja med Jakob Forssmeds fråga och framför allt fokusera på rörligheten. Någonting som vi även fick höra ganska mycket i debatten inför det förra beslutet om amorteringskravet, 2016, var att det skulle påverka rörligheten negativt. Nu kan vi dra en del slutsatser av effekterna och kan konstatera att vi fortfarande har en god rörlighet på bostadsmarknaden, och det verkar som omsättningen på bostäder inte har minskat. Det finns fortfarande ett väldigt stort utbud.

Det var ändå en majoritet av nya bolånetagare som berördes av det kravet. I det här läget, med det nya förstärkta kravet, är det bara 15 procent av de nya bolånetagarna som berörs. Det måste sättas i kontrast till det.

Jakob Forssmed frågar också om vi gjorde en annan bedömning för att det var första gången som detta ramverk prövades. Svaret på den frågan är nej. Vi gjorde en bedömning av det förslag som kom från Finansinspektionen, en analys, med den expertis som finns på Regeringskansliet. Men vi tittade också på politiska alternativ. Så kommer vi att fortsätta att göra.

Det jag syftade på i vår debatt var snarare ett scenario där en regering vid varje givet tillfälle, när ett förslag kommer på bordet från vår expertmyndighet, sätter en rädsla för kortsiktiga ekonomiska effekter i första rummet och säger nej och gör bedömningen att man har en annan och troligen bättre analys än vad expertmyndigheten har. Då kommer det ofrånkomligen att komma en diskussion om ramverket och om huruvida den struktur som vi har för beslutsfattande verkligen är ändamålsenlig och om det inte är bättre att regeringen gör hela arbetet på egen hand.

Det tycker jag är en utveckling som skulle vara olycklig. Jag tycker att det är viktigt att vi har ett förtroende för vår expertmyndighet och den kompetens som finns uppbyggd på expertmyndigheten. Det gjorde också att vi i regeringen efter analysen kom fram till att vi tyckte att det var ett beslut som behövde fattas: att gå fram med ett starkt amorteringskrav.

Jag ska också säga något till Niklas Wykman. Ja, vi har olika myndigheter som fattar beslut som berör det ekonomiska området. De har olika ansvarsområden och olika roller. Då är det inte anmärkningsvärt att de ibland har olika perspektiv och olika nyanser i sitt arbete. Däremot har vi en struktur där vi har återkommande möten, där alla parter är runt samma bord och kan föra diskussioner om helheten. Det tycker jag är ett stort och viktigt steg framåt.

När det gäller frågan om hyresregleringen kan jag konstatera att det dras olika slutsatser om vilken betydelse den har. Det finns internationella exempel, där man har förändrat hyresregleringen. Till exempel är vår analys av Helsingfors att det ledde till väldigt förändrade hyresnivåer. Däremot kan det ifrågasättas om det ledde till särskilt mycket nybyggnation och en större dynamik på hyresmarknaden.

Vi har också en situation där hyresregleringen delvis är under förändring. Det är inte ett stillastående system. Presumtionshyrorna är enligt många bedömare marknadsanpassade på den svenska marknaden redan i dag. Men med det sagt är det klart att hyresregleringen också kan förändras och justeras. Vi har ambitionen att försöka hitta gemensamma breda överenskommelser när det gäller bostadspolitik. Det gör att vi är beredda att föra samtal även om detta område framåt.

Jörgen Andersson (M): Jag ska försöka ge mig på att göra en liten reflektion över det som har sagts. Låt oss säga att det sammanfattande svaret på dagens övning skulle vara: Nu är vi där vi är, och då måste vi hantera situationen, och vi bedömer att det här är rätt åtgärder. Då är det kanske inte så jättetillfredsställande.

Nu är det dessbättre så att diskussionen alltmer har handlat om orsaksfaktorer snarare än om verkansfaktorer. Det man behöver fundera på är ju vad det är som har lett oss hit, där vi är. Vad är orsaken till att vi har till exempel en stor uppbyggd kreditstock hos hushållen? Vad är det som har orsakat det? Man landar ofta i orsaksfaktorn att det är en dålig bostadspolitik. Det kan vara ett delsvar. Men det finns en anledning till att den då skulle vara dålig.

Vi har under en rätt lång tid haft en rätt stark centralisering och ett starkt urbaniseringsstryck. Utan att lägga en värdering, om det är bra eller dåligt, kan jag säga att det i kombination med att man har en bostadspolitik som inte möter den förändring som sker blir dubbelt dåligt, så att säga. Klarar man inte av att hantera de obalanser som uppstår – det finns andra exempel som man också kan lyfta – blir det en marginalkostnad, så att säga. Uteblivna åtgärder har också en samhällsekonomisk marginalkostnad.

Ett annat exempel är penningpolitiken. Den behöver inte vara ett problem i sig. Men om man dessutom har ett skattegynnande av lånat kapital kontra eget kapital får det ytterligare effekter på de åtgärder man gör. Det gäller även de föreslagna och genomförda åtgärderna för att försöka komma till rätta med verkansfaktorerna i stället för att försöka begränsa momentum i verkansriktningen, så att säga. Även de åtgärderna har en samhällsekonomisk marginalkostnad.

Då undrar jag lite över vad det finns för analys av den samhällsekonomiska marginalkostnad som finns för att man inte kan svara upp mot den politik som förs för att understödja centralisering och urbanisering. Där har det naturligtvis en väldigt stor effekt om man begränsar möjligheterna för människor att geografiskt förflytta sig. Och de föreslagna åtgärderna med amorteringskrav ställer till det för ungdomar och nyanlända svenskar som inte redan har gjort en bostadskarriär. Det blir väldigt besvärligt att förflytta sig.

Min fråga är: Vilka analyser har man gjort av den samhällsekonomiska marginalkostnaden när det gäller de åtgärder man har gjort – detta i kombination med att föreslå åtgärder företrädesvis på flödet och inte på stocken?

Monica Green (S): Tack för alla bra föredragningar och diskussioner! Jag tänkte ta fasta lite på det som kom upp om ungdomar och nyanlända. Det är inte bara politiker som just nu säger att nyanlända och ungdomar kommer att bli drabbade.

Vi har väldigt tydligt hört här att förslaget inte kommer att drabba lågavlönade och ungdomar, eftersom det går ett streck vid ungefär 30 000. Men jag har sett experter och banker uttala sig. Jag har sett på nyheter och ekonominyheter, där man frågar ut varandra. Då kommer slutsatsen: Ja, men ungdomarna drabbas. Vad synd det är att ungdomar drabbas!

Detta sägs trots att det inte ligger i förslaget. Då undrar jag: Hur kommer det sig att ett sådant rykte får gro och bli så himla starkt? Det är väldigt många som är helt övertygade om att det är så nu, trots att det inte finns något sådant i förslaget.

Ordföranden: Det var den sista frågan. Nu får våra inbjudna gäster möjlighet att svara och eventuellt avsluta lite kort på någon minut.

Erik Thedéen, Finansinspektionen: Tack för bra frågor!

När det gäller de samhällsekonomiska kostnaderna har vi gjort analyser av vad detta har för effekter, primärt på långivning – alltså lånestocken – och priser på bostäder men också på samhällsekonomiska kostnader.

Det ligger i sakens natur att när man inför försiktiga åtgärder som är tänkta som en försäkring mot en utveckling som går åt fel håll blir de samhällsekonomiska effekterna mycket begränsade.

Sedan är det så, och det har också påtalats i debatten, att det kan drabba dem som har mindre av eget kapital. Men om vi tittar på tillväxt och fördelning är vår bedömning att det är mycket begränsat. Det har att göra med hur det här är kalibrerat. Man skulle ha kunnat kalibrera amorteringskravet inte på 450 procent av bruttointkomsten utan på 400 eller 350 procent. Då hade det påverkat många fler nya låntagare, enligt våra studier, och då hade det också påverkat mer.

Man måste också sätta detta i ett större perspektiv. Är det så om vi bygger med ökad motståndskraft att det är några som väljer att låna lite mindre och faktiskt amorterar av på sina lån, då står vi också bättre rustade.

Jag noterar vilken närmast hysterisk diskussion det har blivit när priserna har gått ned säg 10 procent från att ha gått upp många fler procent de senaste åren. Det illustrerar i någon mening att folk upplever det som väldigt farligt och läskigt när priserna går ned. Det beror förstås på att folk är skuldsatta, så kan vi hantera det och bygga buffertar tror jag att man måste ha med det i den debatten.

Vi kan bara åtgärda saker i flödet. Vi har inga möjligheter att åtgärda det i stocken. Det är så att säga legalt; vi kan inte införa ett retroaktivt amorteringskrav för alla som har tagit lån. Det kan vi inte göra som myndighet. Det skulle däremot skattepolitiken kunna göra. Den är ju annorlunda, så vill man ha sådant som slår mot stocken får man hantera det i riksdagen och i regeringen.

När det gäller detta att ungdomar drabbas är det ju inte så att inga ungdomar kommer att amortera. Det finns ungdomar eller i alla fall unga vuxna som tjänar kanske 30 000 och däröver och dubbla hushåll som har ganska höga inkomster, bland annat i Stockholmsregionen och andra storstadsregioner i Sverige. De drabbas i någon mening, men jag tycker att det är viktigt att sätta ordet ”drabbas” i perspektiv. Det de drabbas av är att de får betala av på sina skulder.

Åtgärden bör också sättas i perspektiv. Om Stefan Ingves och hans kollegor någon gång i framtiden skulle få för sig att höja räntan med 1 procent är det kassaflödesmässigt samma sak som amorteringskravet för 16 procent av nya låntagare. 1 procents räntehöjning måste nog hushållen vara beredda på – kanske till och med 2 och 3 procentenheter. När man talar om de enormt drakoniska effekter som ibland beskrivs bör man betänka att hushållen kan komma att behöva betala väsentligt högre räntekostnader även i en normal räntecykel. Den kan förstås bli mer dramatisk än så.

Avslutningsvis vill jag tacka för att jag fick komma hit. Jag tycker att det har varit en bra diskussion. Mina huvudslutsatser är att motståndskraften är

tillfredsställande i banksystemet men måste fortsätta byggas upp i hushållssektorn och att vi inte håller på med konjunkturpolitik utan värnar oss mot framtida kriser.

Hans Lindblad, Riksgäldskontoret: Jag ska svara ganska kort. Återigen pratar vi om varför vi är där vi är.

På efterfrågesidan – det har vi tagit upp – är det låga räntekostnader. Det har varit stigande inkomster, stigande sysselsättning och demografiska faktorer som har gjort att villapriserna har fördubblats de senaste tio åren och bostadsrättspriserna har tredubblats. Det är väldigt många procent.

På utbudssidan har vi produktiviteten i byggsektorn, som i decennier har varit bedrövlig – av en rad olika skäl, men det är nog mycket av byggsektorns egna skäl. Det har alltid varit ett stort frågetecken varför den är så bedrövlig.

Jag kan säga, för att kontrastera mot en annan debatt, att inslaget av privat kapital i byggsektorn inte har hjälpt den att hålla upp produktiviteten tidigare. Jag förstår inte hur ytterligare inslag av privat kapital i till exempel offentliga investeringar skulle öka produktiviteten. Men produktiviteten i byggsektorn är en nyckelfaktor till att det är dyrt att bygga.

Alla förändringar påverkar, men utgångspunkten kan inte alltid vara att nuläget är det optimala. Från nuläget påverkas alltid människor när man gör en förändring, men förändringen syftar i de här fallen till att öka stabiliteten och göra det bättre för alla på sikt även om någon påverkas just i nuläget.

När man jobbar politiskt är det här någonting som det alltid är lätt att bli rädd för. Man tolkar läget som det är nu som det optimala, och alla förändringar är till det sämre. Men så kan det inte vara. Några påverkas, och det kan drabba dem, men i slutändan gynnar det alla.

Vad gäller ungdomar gynnas ju de om priserna skulle gå ned lite – av det enkla skälet att det blir billigare. Debatten om att detta att ett amorteringskrav eventuellt skulle kunna påverka priserna en 5, 6, 7 procent nedåt skulle vara så svårt för ungdomarna har jag svårt att begripa. Det blir ju i så fall billigare för dem att köpa.

Jag vill också tacka för möjligheten att komma hit. Det är viktiga frågor vi har diskuterat, och det är viktigt att de diskuteras.

Stefan Ingves, Riksbanken: Vi sliter med de här frågorna och frågeställningarna i en värld där de globala räntorna är låga. Sverige är en liten och öppen ekonomi, och det innebär att vi så att säga importerar den allmänna räntenivån. Det har vi att hantera så gott det går.

Detta leder till slitningar inte minst inom bostadsmarknaden, som vi ju har diskuterat i många olika avseenden här i dag. Då gäller det att hantera det så gott det går.

Men många har också konstaterat att det vore bättre om vi lyckades lite bättre med att hantera frågeställningar kring ins and outs på den svenska bo-

stadsmarknaden. Det är välkända frågeställningar sedan decennier bakåt i tiden som vi ändå inte riktigt har lyckats lösa på ett bra sätt i detta land. Det innebär att en del av detta pyser ut när det gäller hushållens lån och stigande upplåning.

Samtidigt är det värt att notera det som Erik Thedéen, tror jag att det var, poängterade i sitt inledningsanförande. I dag har vi högkonjunktur och låga räntor. Det är klart att i en sådan värld är det förmodligen mycket lättare och enklare att vidta de åtgärder som man behöver vidta i en rad olika avseenden jämfört med en annan värld där vi har lågkonjunktur och en räntenivå som är bra mycket högre än den vi har i dag.

Sådana tider kommer att komma någon gång i framtiden. Det är därför det är viktigt och väl värt att diskutera makrotillsyn men också bostadsmarknadens sätt att fungera i vid mening.

Statsrådet Per Bolund (MP): Herr ordförande! Jörgen Andersson frågade om de samhällsekonomiska marginalkostnaderna för åtgärder.

Det är klart att åtgärder fattas det inte beslut om i ett vakuum. Det är många olika saker som påverkar, till exempel flyttströmmar i ett samhälle eller för den delen bostadsmarknaden. Det kan göra att det ibland kan vara ganska svårt att isolera den enskilda effekten av en specifik åtgärd. Men efter bästa förmåga kan vi konstatera att bedömningen är att det blir ganska små effekter av det skärpta amorteringskravet just på grund av att det inte bedöms påverka vare sig bostadspriserna eller bnp-utvecklingen i någon högre utsträckning.

Däremot tycker jag att vi i den diskussionen också har ett ansvar att väga in vad som är hela syftet med stabilitetspolitiken, det vill säga att också väga in de samhällsekonomiska marginalkostnaderna av finansiell instabilitet eller en finanskris i framtiden. Vi har ganska närtida erfarenheter av att de är väldigt stora och att det finns starka skäl att göra vad vi kan för att undvika finansiell instabilitet i framtiden.

Monica Green talade också om en del överdrifter, kanske man kan kalla dem, eller missförstånd som har funnits i den här debatten. Jag tycker och vill poängtera så här avslutningsvis att vi alla har ett stort ansvar att försöka hålla oss till en relevant bedömning.

Här har vi i regeringen såklart ett ansvar. Det är möjligt att vi inte alltid har följt det så bra som vi borde göra. Då kan vi lova bot och bättring och att vi verkligen ska försöka beskriva verkligheten som den faktiskt ser ut. Men jag vill också poängtera att även andra aktörer som för den här debatten har ett ansvar att beskriva åtgärder för vad de faktiskt är och innebär. Man ska inte beskriva en katt som ett lejon bara för att därigenom till exempel vinna politiska poänger, för det skapar osäkerhet och rädsla.

Jag tycker att vi gemensamt borde lova varandra att ta ansvar för att försöka hålla den här diskussionen och debatten på en sansad nivå och verka tillsammans för att bibehålla en bred samsyn när det gäller åtgärder för finansiell stabilitet i framtiden.

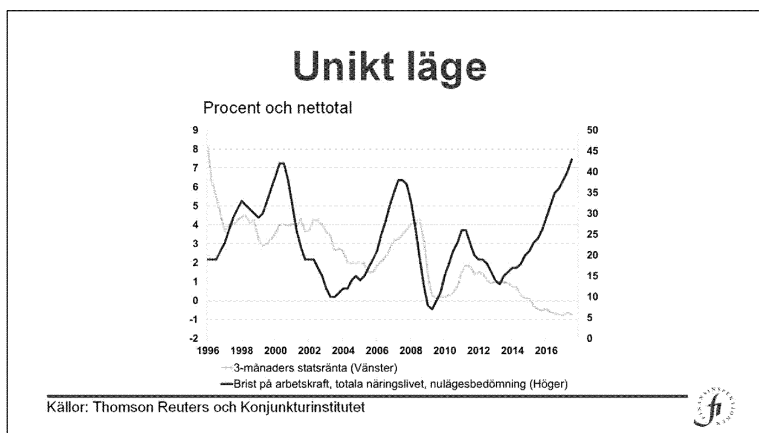
Med det vill också jag tacka för ett bra samtal och en viktig diskussion.

Vice ordföranden: Då har vi ägnat en förmiddag åt den viktiga frågan hur vi kan förbättra och skapa bättre motståndskraft i svensk ekonomi. Det tycker vi i finansutskottet är en viktig fråga. Alla här inne har varit med om en eller flera kriser och vet behovet av detta.

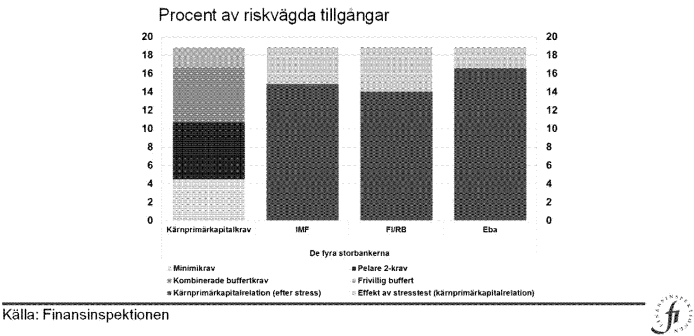
Man kan skapa goda vanor. Nu har vi haft en andra öppen utfrågning på just det här temat. Vi kommer att fortsätta med det framöver under nästa mandatperiod eftersom det är en sådan central fråga.

Alla vi ledamöter vill rikta ett varmt tack till er i panelen, till er gäster som har bidragit till det här samtalet. Flera av oss kanske ses igen om ett år – vi får se hur det ser ut då. Ni är varmt välkomna tillbaka!

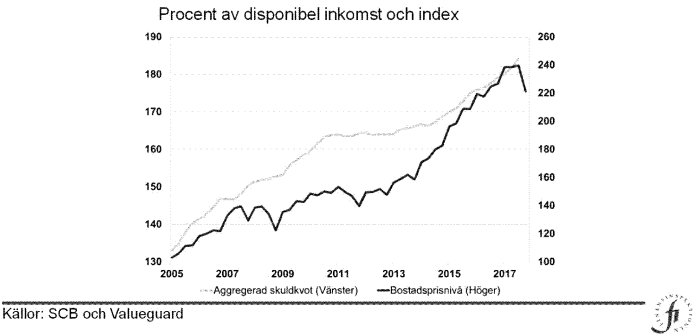
Bilder från utfrågningen

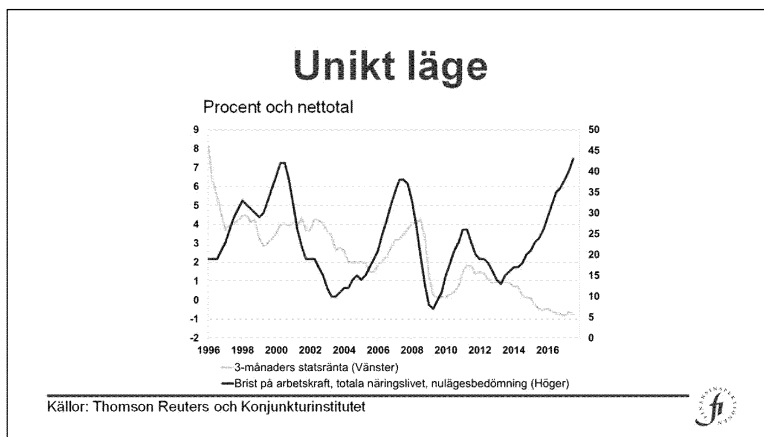

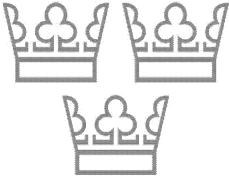
Tillfredsställande motståndskraft i banker

Utveckling som behöver bromsas

Finansiell stabilitet – allt bättre rustade men arbete kvarstår och risker finns

Hans Lindblad
Riksgäldsdirektör

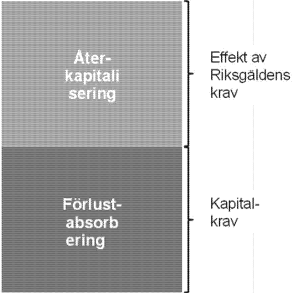
Finansutskottet, Sveriges riksdag
23 januari 2018

1

RIKSGÄLDEN

Stärkta förutsättningar för effektiv krishantering

- Beslut om resolutionsplaner och krav på nedskrivningsbara skulder har nyligen fattats för alla svenska institut
- Riksgälden bedömer att 10 institut behöver hanteras genom resolution vid en kris
- Riksgäldens krav ser till att bankerna kan bära förluster och återkapitaliseras – utan skattemedel
- Marknadens förväntningar om statligt stöd har minskat
- Avisering och införande av resolutionsramverket har stärkt den finansiella stabiliteten

2

RIKSGÄLDEN

Mycket arbete kvarstår – resan fortsätter

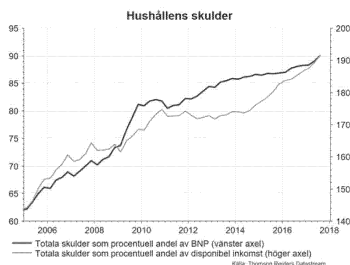
- Resolutionsbara banker – förutsättning för att krishantering ska fungera
 - Riksgälden fortsätter utveckla metoder och analys
 - Beslutsfattare i EU och i Sverige måste åtgärda barnsjukdomar och förfina regelverket
 - Väl fungerande samarbete mellan myndigheter
- Bankerna och det finansiella landskapet förändras
 - Fintech, e-krona, blockchain: vad gör en bank om fem år?
 - Strukturella förändringar: affärs- eller bolånebanker?
- Resolutionsplanen måste anpassas över tid
- Nordeas flytt
 - En ny situation men stabilitetsriskerna består

3

RIKSGÄLDEN

Hushållens skulder har stigit ytterligare

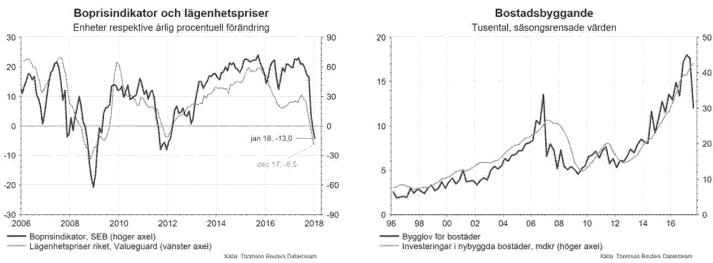
- Åtgärder har vidtagits och fler åtgärder på väg att införas
- Vi välkomnar det nya amorteringskravet *(kan inte uteslutas att fler åtgärder kan komma att krävas)*
- Vilka är fördelningseffekterna av olika åtgärder?
 - Amorteringskrav
 - Ändrade ränteavdrag
 - Högre räntor

4

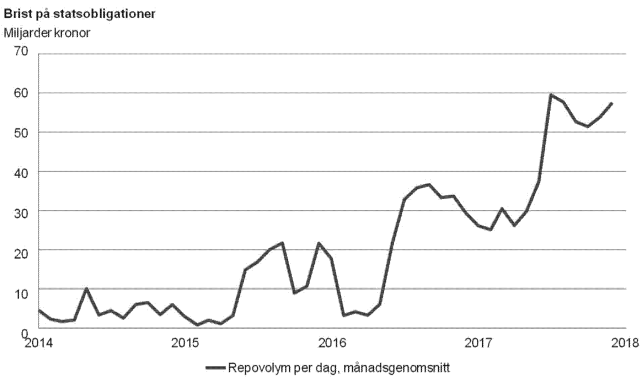
RIKSGÄLDEN

Bostadspriser sjunker och byggandet ökar, men...

RIKSGÄLDEN

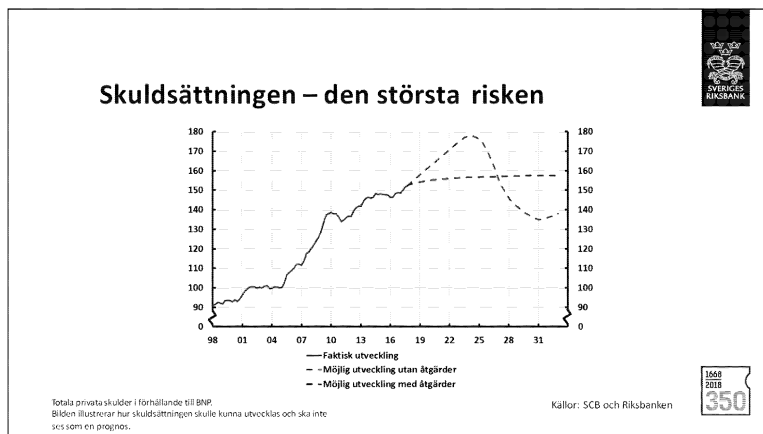
Statsobligationsmarknaden är allt mer ansträngd

RIKSGÄLDEN

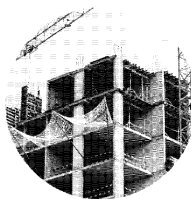
En dåligt fungerande statspappersmarknad gör upplåningen dyrare

- Riksgälden har en viktig uppgift i att främja marknadens funktionssätt och infrastruktur
- Riksgälden kan endast skapa förutsättningar för god likviditet – men har små möjligheter att påverka likviditeten direkt
- Den del av obligationsstocken som handlas på marknaden har minskat som en direkt följd av Riksbankens köp
- Statens minskade lånebehov och nya regleringar har också bidragit till att likviditeten på statspappersmarknaden försämrats
- Internationella investerare har minskat sina innehav av svenska statspapper sedan 2015
- En bred investerarbas är viktig eftersom framtida lånebehov kan bli stora

Riskerna med hushållens skuldsättning behöver minska

- Bra med skärpt amorteringskrav
- Bostadsmarknaden behöver fungera bättre
- Skatteregler behöver ses över
- FI behöver kunna agera snabbt
- Behövs bättre data över hushållens tillgångar

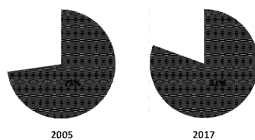
1608
2018
350

Det svenska banksystemet är sårbart

- Allt mer exponerat mot fastigheter
- Beroende av utlandsfinansiering
- Stora löptidsobalanser på den svenska bolånemarknaden
- Stort, koncentrerat och sammanlänkat
- Stor andel lån till rörlig ränta

Ökad exponering mot fastigheter

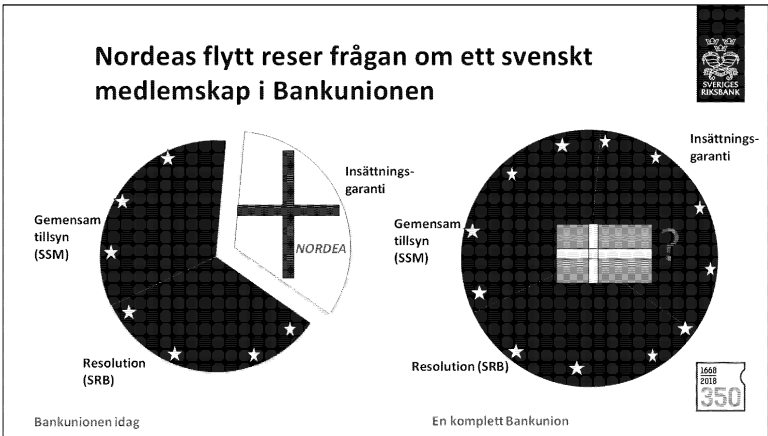

Storbankernas totala utlåning till svenska icke-finansiella företag och hushåll, andel lån mot pant i fastighet, procent.

Källa: SCB

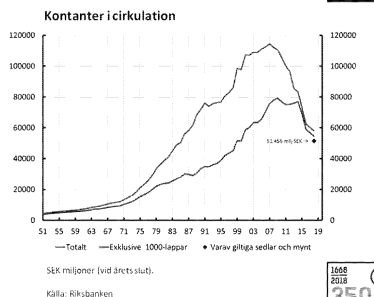
1608
2018
350

Förändrat betalningsväsende – en samhällsutmaning

- Fortsatt minskad kontantanvändning
- Begränsad tillgång till centralbankspengar för allmänheten
- Ökad koncentration på betalningsmarknaden

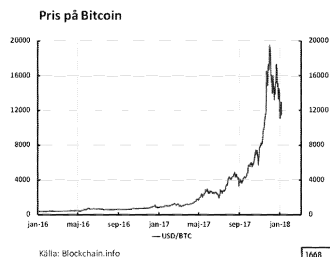
Riksbankens uppgift är att ha en helhetsbild av betalningsmarknaden

- E-krona för att möta utvecklingen på betalningsmarknaden
- Ställer krav på förändringar i lagstiftningen
- Samma frågeställningar som för 100 år sedan när Riksbanken fick sedelmonopolet

Bitcoin är inte pengar

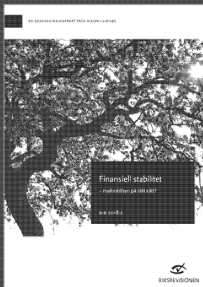
- Vad är pengar?
 - Betalningsmedel
 - Räkneenhet
 - Värdebevarare
- Bitcoin är en spekulativ virtuell tillgång vars värde ingen garanterar

1

Finansiell stabilitet – makrotillsyn på rätt sätt?

RIR 2018:2

INGV ARMA TTSON, RIKSREVISOR

2018-01-23

RIKSREVISIONEN

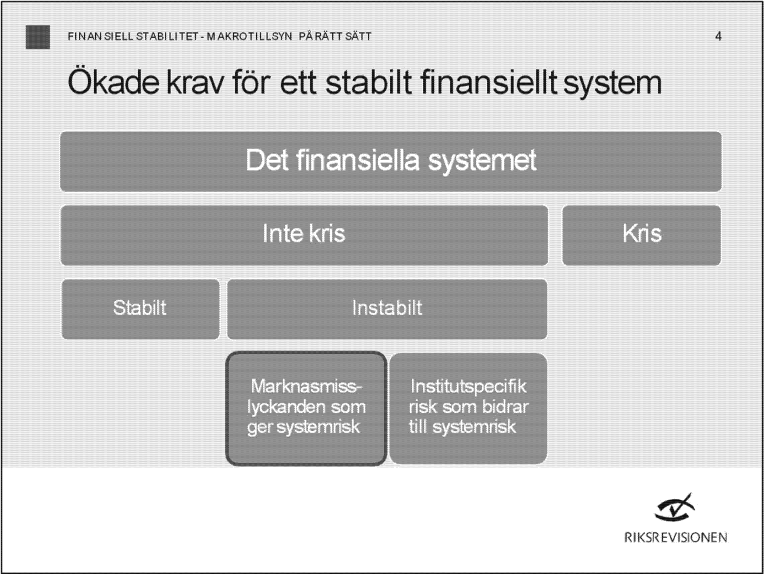
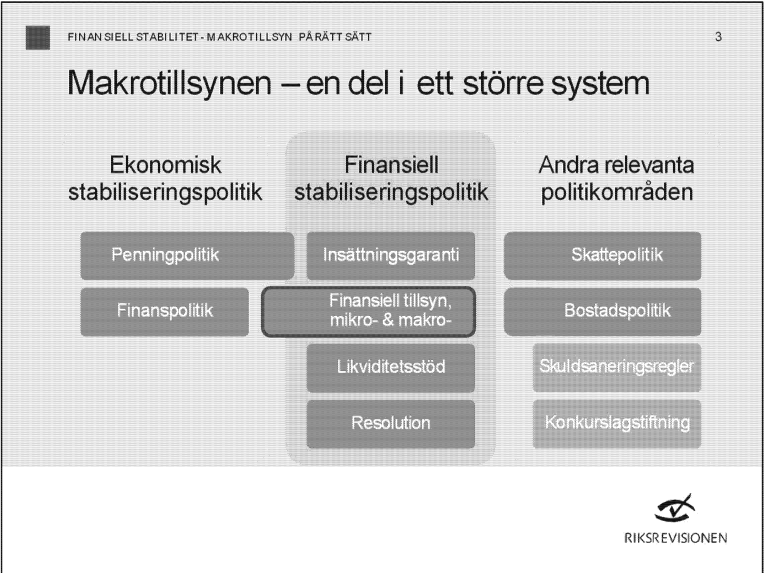
FINAN SIELL STABILITET - MAKROTILLSYN PÅ RÄTT SÄTT

2

Förändring i krisens spår

- › Riksdagens mål för finansmarknadsområdet
 - "det finansiella systemet ska vara stabilt och präglas av högt förtroende med väl fungerande marknader som tillgodoser hushållens och företagens behov av finansiella tjänster samtidigt som det finns ett högt skydd för konsumenter".
- › Regeringens uppdrag till FI från den 1 januari 2014:
 - "vidta åtgärder för att motverka finansiella obalanser i syfte att stabilisera kreditmarknaden, men med beaktande av åtgärdernas effekt på den ekonomiska utvecklingen".

RIKSREVISIONEN

FINANSIELL STABILITET - MAKROTILLSYN PÅ RÄTT SÄTT

5

Riksrevisionens frågeställningar

- › Är regeringens syfte med och FI:s mål för makrotillsynen specificerade på ett sätt som bidrar till att riksdagens mål för finansmarknadsområdet nås?
- › Har FI en strategi för makrotillsynen där tillgängliga instrument används transparent och effektivt för att bidra till myndighetens mål?
- › Har berörda myndigheters samverkan bidragit till god samordning av analyser och klarlagt behovet av lämpliga åtgärder?

RIKSREVISIONEN

FINANSIELL STABILITET - MAKROTILLSYN PÅ RÄTT SÄTT

6

Bedömningsgrund

- › Myndigheternas arbete bedöms med utgångspunkt i rekommendationerna från Europeiska systemrisknämnden (ESRB)
 - ESRB har med det övergripande ansvaret för makrotillsynen av det finansiella systemet i unionen och utfärdar rekommendationer
 - Medlemsstaterna förväntas följa rekommendationerna eller lämna godtagbara skäl för passivitet
 - Det kan finnas skäl, t.ex. med hänsyn tagen till nationella särarter, att avvika från ESRB:s rekommendationer
- › Samverkan bedöms med utgångspunkt i svenska regler och svensk praxis, omfattas till viss del av ESRB:s rekommendationer

RIKSREVISIONEN

 FINANSIELL STABILITET - MAKROTILLSYN PÅ RÄTT SÄTT

7

Slutsats och rekommendationer

- › Övergripande slutsats
 - Den svenska makrotillsynen följer i flera avseenden ESRB:s rekommendationer, men den har ett antal avvikande inslag som regeringen och FI bör beakta för att makrotillsynen ska vara så effektivt som möjligt
- › Rekommendationer till regeringen
 - Förtydliga målet för FI:s makrotillsynsuppdrag och klargör hur mål ska vägas mot varandra
 - Presentera underlag för ställningstaganden till de tillsynsätgärder som kräver regeringens medgivande

RIKSREVISIONEN

 FINANSIELL STABILITET - MAKROTILLSYN PÅ RÄTT SÄTT

8

Rekommendationer (forts.)

- › Rekommendationer till FI
 - Ange mellanliggande mål i linje med ESRB:s rekommendation, eller motivera och beskriv tydligare hur sårbarheter används som ett stöd för beslut om åtgärder
 - Utarbeta och tillämpa ett mer detaljerat ramverksdokument för en mer effektiv, transparent och förutsägbar makrotillsyn
- › Andra myndigheter med uppgift att bidra till den finansiella stabiliteten
 - Fortsätt utveckla samarbetet kring val av instrument, så att fler typer av åtgärder analyseras och jämförs i syfte att uppnå finansiell stabilitet på ett effektivt sätt

RIKSREVISIONEN